

NOTA

BETREFFENDE DE

TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

BEHORENDE BIJ DE ONTWERP-BEGROTING VOOR

1957

NOTA
betreffende de
TOESTAND VAN 'SRIJKS FINANCIËN
BEHORENDE BIJ DE ONTWERP-BEGROTING
VOOR 1957

Ter begeleiding van de stukken inzake de ontwerpen van wet tot vaststelling van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1957 heeft de ondergetekende de eer over te leggen de gebruikelijke nota betreffende de toestand van 's rijks financiën met de daarbij behorende bijlagen.

De nota is als volgt ingedeeld:

	Blz.
I. <i>Algemeen begrotingsbeeld</i>	2
1. Inleiding	2
2. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1957	4
3. Het niveau der rijksuitgaven	4
4. De vermoedelijke uitkomsten voor 1956	8
5. Begrotingsvergelijking 1956—1957	10
II. <i>De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg</i>	12
1. Samenvattend overzicht	12
2. Nadere beschouwing der uitgaven	12
III. <i>De middelen van het rijk</i>	25
1. Samenvattend overzicht	25
2. Nadere beschouwing der middelen	25
IV. <i>De sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel</i>	29
V. <i>De staatsbalans</i>	31
VI. <i>De nationale schuld</i>	33
VII. <i>De kasontwikkeling van het rijk</i>	34
VIII. <i>Slotbeschouwing</i>	37

Aan de nota zijn de volgende bijlagen toegevoegd:

Algemene begrotingsoverzichten

1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1957.
2. Analyse van de begrotingen 1955, 1956 en 1957, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding.
3. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1955.

Analyses van de uitgaven

4. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1950 tot en met 1957.
5. Overzicht van de in de begroting 1957 opgenomen uitgaven voor investeringen door het rijk.
6. Overzicht van de in de begroting 1957 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken, begrepen in het bouwprogramma 1957.

Analyses van de middelen

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1950 tot en met 1957.
8. Vergelijkend overzicht van de belastingmiddelen voor 1956 en 1957.

Bijzondere overzichten en onderwerpen

9. De sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel.
10. De budgettaire betekenis van de met tegenwaarde-gelden gefinancierde en te financieren additionele uitgaven.
11. Voorzieningen met betrekking tot de financiën der lagere publiekrechtelijke lichamen.
12. De staatsbalans.
13. Overzichten van de ontwikkeling van de nationale schuld en van de consolidaties sinds 1945.
14. Beknopt overzicht van de begrotingen der fondsen en staatsbedrijven voor 1957.

I. Algemeen begrotingsbeeld

1. Inleiding

De hierbij aangeboden ontwerp-begroting is door het demissionaire kabinet opgesteld. Er is daarbij in het algemeen uitgegaan van een voortzetting van het tot nu toe ten aanzien van de uitgaven en de middelen gevoerde beleid.

De wijze, waarop de voorbereiding van de begroting moest geschieden, is van invloed geweest op de vorm en de inhoud van de ingediende begrotingsstukken. In het algemeen moest er van worden afgezien om, zoals in andere jaren gebruikelijk is, de memories van toelichting op de onderscheidene begrotingsontwerpen aan te vangen met beschouwingen, welke de algemene lijnen van het voor de komende periode te voeren beleid weergeven.

Niettemin mag worden gesteld, dat de aangeboden ontwerp-begroting een uitgangspunt kan vormen voor het in overleg met de Staten-Generaal vast te stellen beleid voor het komende jaar.

Alvorens nader in beschouwingen te treden omtrent de ontwerp-begroting voor 1957, moge de ondergetekende een terugblik werpen op de begroting 1956 en enige aandacht wijden aan de ontwikkeling, welke het begrotingsbeeld voor het thans lopende jaar inmiddels heeft ondergaan.

De Gehele Dienst van de ontwerp-begroting 1956 sloot met een nadelig saldo van 580 miljoen. Hierbij wees de Gewone Dienst een voordelig saldo aan van 359 miljoen, de Buitengewone Dienst I een nadelig saldo van 225 miljoen, het Landbouw-Egalisatiefonds een nadelig saldo van 164 miljoen en de Kapitaaldienst (Buitengewone Dienst II) een tekort van 550 miljoen.

Tijdens de parlementaire behandeling werden in deze ontwerp-begroting geen ingrijpende wijzigingen aangebracht. De belangrijkste betrof het opnemen van een bedrag van in totaal 51 miljoen in de begroting van het departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, bestemd voor uitgaven, voortvloeiende uit de Kleuteronderwijswet. Tengevolge van een en ander gaf de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1956 voor de Gehele Dienst een tekort te zien van 651 miljoen.

Inmiddels is dit beeld door velerlei mutaties belangrijk veranderd. Naar de huidige inzichten zal het totaal der begrotings-uitgaven voor 1956 7710 miljoen bedragen (tegen 6753 miljoen in de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1956) en het totaal der middelen 6850 miljoen (oorspronkelijk 6102 miljoen). Het tekort van de Gehele Dienst wordt daarmee becijferd op 860 miljoen (oorspronkelijk vastgesteld op 651 miljoen).

Het peil der rijksuitgaven voor 1956 ligt naar de huidige inzichten in totaal derhalve 957 miljoen hoger dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting.

De genoemde verhoging van 957 miljoen is voor bijna de helft, nl. 460 miljoen, het gevolg van de omstandigheid, dat in de vermoedelijke uitkomsten zijn opgenomen de uitgaven in verband met inhaal van achterstand in de militaire bestedingen

en die voor militaire projecten, welke met gelden uit de tegenwaarderekening worden gefinancierd.

De ten laste van de dienst 1956 komende defensie-uitgaven zullen derhalve aanmerkelijk groter zijn dan het in de oorspronkelijke begroting daarvoor uitgetrokken bedrag. Deze stijging vindt haar oorzaak voornamelijk in een overloop van uitgaven uit vorige jaren naar 1956, welke bij de opstelling van de oorspronkelijke begroting reeds was voorzien, doch waarmede geen rekening werd gehouden, omdat het in het kader van de meerjarige defensieprogramma's wenselijk werd geacht op de begroting telkenjare eenzelfde bedrag voor defensiedoeleinden aan te vragen. Begrotingstechnisch is deze overloop mogelijk, doordat in de bedoelde jaren ongebruikt gebleven, voor defensiedoeleinden uitgetrokken, begrotingsbedragen met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet voor de dienst 1956 ter beschikking kunnen komen.

Een aanzienlijke verhoging der uitgaven zal voorts het gevolg zijn van de voorgenomen sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. In verband hiermede is onder de vermoedelijke uitkomsten van 1956 een bedrag van 170 miljoen opgenomen wegens bijdrage aan genoemde fondsen terzake van het actuariële tekort.

Tot een belangrijke toeneming der uitgaven leidden ook de verhoging van de vakantietoelage van 2 % tot 4 %, de toekenning van de 3 % uitkering-ineens over 1955 en de loonsverhoging van 6 % met ingang van 1 september 1956. Hierdoor stegen de lonen en salarissen van het civiele rijkspersoneel, de subsidies ten behoeve van het onderwijs en de bijdragen in de kosten van de gemeentepolitie. Tezamen resulteerde dit in een verhoging van 75 miljoen.

Voorts was er bij de raming 1956 van de uitgaven, verband houdende met de watersnood, van uitgegaan, dat een gedeelte van deze uitgaven zou kunnen worden bestreden uit de bedragen, welke met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet van 1955 naar 1956 zouden worden overgebracht. Op deze wijze zal boven het voor 1956 oorspronkelijk begrote bedrag naar verwachting nog ruim 78 miljoen worden uitgegeven.

Dat niettegenstaande deze verhoging van uitgaven het vermoedelijke nadelige saldo van de begroting 1956 in vergelijking met dat van de oorspronkelijk vastgestelde begroting niet meer dan rond 210 miljoen groter wordt, is te danken aan de omstandigheid, dat ook de middelen naar verwachting een belangrijke toeneming (748 miljoen) te zien zullen geven.

Deze toeneming is voornamelijk het gevolg van het ruimer vloeien van de ten bate van het rijk komende belastingmiddelen dan aanvankelijk voor 1956 was geraamd. Deze verwachte stijging van de belastingmiddelen (620 miljoen) vindt in hoofdzaak haar verklaring in de algemene economische ontwikkeling en in het effect van de jongste maatregelen op loon-gebied.

In paragraaf 4 van dit hoofdstuk zal nog nader worden ingegaan op het overeenkomstig het vorenstaande gewijzigde begrotingsbeeld 1956 en de verschillende daaraan ten grondslag liggende mutaties in de oorspronkelijk vastgestelde cijfers.

In aansluiting op de uiteenzettingen omtrent de begroting voor het lopende jaar, moge de ondergetekende thans de ontwerp-begroting voor 1957 in beschouwing nemen.

Een aantal van de belangrijkste veronderstellingen, waarop deze begroting is gebaseerd, wordt hieronder genoemd.

Hierbij zij aangetekend, dat het uiteraard niet uitgesloten is, dat tijdens het dienstjaar, waarop deze begroting betrekking heeft, een beleid zal worden gevoerd, dat hiervan in min of meer belangrijke mate zal afwijken.

Deze veronderstellingen zijn:

1. De Algemene Ouderdomswet zal op 1 januari 1957 in werking treden. In verband hiermede is een liquiditeitsvoorschot van 230 miljoen aan het Ouderdomsfonds opgenomen onder de uitgaven van hoofdstuk VII B (Financiën). Hier-teenover vervallen de uitgaven ingevolge de noodvoorziening ouden van dagen en — afgezien van navloeiende opbrengsten — de middelen uit hoofde van de vereveningsheffing.

2. Rekening is gehouden met de mogelijkheid van een huurverhoging in 1957.

3. Ten aanzien van de lonen en salarissen van het rijks-personeel en het onderwijzend personeel zal in 1957, in verband met de compensatie voor de algemene ouderdomspremie en een eventuele huurverhoging, zomede als gevolg van de hier-vooren bedoelde salarisverhoging per 1 september 1956, met een aanmerkelijke verzwaring van lasten rekening moeten worden gehouden. Uit dezen hoofde is op hoofdstuk XIV (Onvoor-ziene uitgaven) van de rijksbegroting een bedrag van 200 miljoen opgenomen.

4. Bij de subsidies aan instellingen en de sociale uitkeringen wordt geen rekening gehouden met de invloed van de onder punt 3 bedoelde maatregelen.

5. Het defensieplafond zal 1450 miljoen bedragen.

6. De vrijstelling van omzetbelasting voor suiker en textiel vervalt op 1 januari 1957; voor het overige is ten aanzien van de belastingen uitgegaan van de bestaande tarieven.

7. De aandeelpercentages van Gemeentefonds en Provincie-fonds in de opbrengst der belastingmiddelen voor 1957 zullen, in overeenstemming met het bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangige wetsontwerp no. 4104, respectievelijk 14,94 en 0,75 bedragen.

Bij de verwachtingen ten aanzien van het komende jaar is er voorts van uitgegaan, dat 1957 zal worden gekenmerkt door een voortzetting van de huidige hoogconjunctuur, hetgeen met name inhoudt, dat de economische situatie het beeld zal blijven vertonen van een maximale produktie-inspanning.

Het accent van het budgettaire beleid zal onder dergelijke omstandigheden behoren te liggen op het voorkomen van een overspanning van de economie en op het bevorderen van een zo doelmatig en evenwichtig mogelijke verdeling der schaarse produktiefactoren.

In het kader van deze doelstelling zijn niet de afzonderlijke diensten van beslissend belang, maar is integendeel de totaliteit van de begroting van primaire betekenis. Het maakt voor het beroep, dat het rijk voor de vervulling van zijn taak op de arbeidsmarkt of de kapitaalmarkt doet, geen verschil, of de voor de benodigde goederen en diensten vereiste gelden ten laste van de Gewone Dienst, dan wel ten laste van de Kapitaal-dienst worden verantwoord.

Zoals in de memorie van antwoord nopens de algemene fin-anciële beschouwingen over de rijksbegroting voor het dienst-jaar 1956 (zitting 1955—1956 — 4100, blz. 14) reeds is uit-eengezet, moet bij beschouwingen over de wijze van financie-ring der respectieve uitgaven aan de indeling der begroting in verschillende diensten geen normatieve betekenis worden ge-hecht. Wel is het onderscheid tussen Gewone Dienst en Kapi-taaldienst van betekenis als criterium voor het verkrijgen van een inzicht in de vorming en de ontwikkeling van het staats-vermogen. Ook te dezen aanzien moge worden verwezen naar hetgeen terzake in de genoemde memorie van antwoord is uit-eengezet.

Het netto-beroep van de staat op de kapitaalmarkt, voort-vloeiende uit het tekort op de Gehele Dienst van de rijksbegro-ting, zal moeten worden gefinancierd uit de besparingen van het Nederlandse volk. Deze besparingen dienen echter tevens voor de financiering van de woningbouw, de investeringen van het bedrijfsleven, die van de lagere publiekrechtelijke lichamen (naast woningbouw vnl. voor onderwijs en openbare werken), voor particuliere kapitaalexport en voor de vorming van de-veezenreserves.

Bij de beoordeling van de mogelijkheden om het tekort van het rijk te financieren, zal rekening moeten worden gehouden met de eisen, welke uit dezen hoofde aan de kapitaalmarkt zullen worden gesteld.

Indien het huidige beroep op de kapitaalmarkt ten behoeve van de financiering van de woningbouw, van de industriële investeringen en van de investeringen van de lagere publiek-rechtelijke lichamen in 1957 zal worden gecontinueerd, moet rekening worden gehouden met de waarschijnlijkheid, dat voor dekking van de rijksuitgaven, buiten de door de rijksfondsen en -instellingen op de voorinschrijfrekeningen te storten be-dragen, slechts een bescheiden bedrag aan leningsgelden be-schikbaar zal zijn.

Indien een krachtige stijging van de produktie wenselijk wordt geacht, moeten onder de huidige omstandigheden be-trekkelijk omvangrijke investeringen in de particuliere sector als noodzakelijk worden beschouwd.

Een groot deel van de overheidsinvesteringen vormt een noodzakelijk complement van de expansie in de particuliere sector; dit geldt met name in belangrijke mate voor de inves-teringen in de sectoren verkeer, onderwijs en research en voor de meeste investeringen van overheidsbedrijven. Bij een expan-sie in de particuliere sector is aan een toeneming van deze overheidsinvesteringen niet te ontkomen¹⁾. Investerings in landaanwinning en landverbetering hebben een meer zelfstan-dige betekenis, nl. om bij te dragen tot vergroting van de agrarische produktie en verbetering van de produktiviteit van weinig rendabele bedrijven.

Een enkel woord moge nog worden gewijd aan de betalings-balans.

Het is gewenst op de lopende rekening van de betalings-balans een overschot te realiseren, met name ter voldoening aan de normale verplichtingen tot aflossing van buitenlandse schuld, voor hulp aan overzeese rijksdelen, alsmede voor het in verhouding tot de invoer op peil houden van de deviezen-reserves. Daarnaast is het echter in tijden van hoogconjunc-tuur wenselijk, dat deze reserves ook relatief toenemen, opdat daaruit in conjunctureel minder gunstige tijden kan worden geput voor het financieren van werkgelegenheid verruimende maatregelen. In dit opzicht biedt de huidige stand van de deviezenreserves naar het oordeel van de ondergetekende te weinig armslag. Het saldo van de betalingsbalans op lopende rekening vertoont een dalende tendens. Hieruit blijkt, dat de ontwikkeling van de totale binnenlandse bestedingen zorgvul-dige aandacht verdient.

Zoals in het vorenstaande reeds tot uiting kwam, moet bij het te voeren beleid aandacht worden geschonken, zowel aan conjuncturele als aan structurele aspecten. Conjunctuurbeleid is gericht op het bevorderen van een zo groot mogelijke stabi-liteit in de ontwikkeling van het totaal der bestedingen van rijk, lagere overheid, overheidsbedrijven en particuliere sector, structuurbeleid op het bevorderen van de expansie van de volkshuishouding op langere termijn.

Gezien het gevaar van overspanning der economie met alle ongunstige gevolgen daarvan, moet een ongebreidelde verdere toeneming der bestedingen worden voorkomen. Dit behoeft niet ten koste te gaan van de verdere expansie in structurele zin. Het is daartoe nodig, dat een matiging, voorzover deze

¹⁾ Wel is het wenselijk, aandacht te schenken aan het investerings-niveau van bepaalde overheidsbedrijven, welke door de vraag stimulerende werking van te lage tarieven tot te omvangrijke investeringen zouden kunnen worden gebracht. Het algemene richtsnoer dient mede daarom te zijn, dat de tarieven van deze bedrijven in overeenstemming zijn met de kosten van alle verbruikte produktiefactoren.

uit conjunctureel oogpunt gewenst is, zich met name richt op de consumptieve bestedingen en op die investeringen — ook in de overheidssector —, welke het minst rendabel zijn.

Het zoveel mogelijk voorkomen van een verdere stijging van het peil der rijksuitgaven dient te worden gezien als een bijdrage van de rijksbegroting in conjuncturele zin; in de stijging van de uitgaven voor onderwijs, research en verkeersinvesteringen, welke zijn te beschouwen als essentiële uitgaven ten behoeve van de expansie op langere termijn, weerspiegelt zich de structurele bijdrage van deze begroting.

Tegen deze achtergrond dient de ontwerp-begroting voor 1957 te worden gezien.

2. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1957

De begrotingsbedragen, zoals deze in de onderscheidene ontwerpen van wet zijn opgenomen, geven samengevat het volgende beeld van de ontwerp-begroting 1957¹⁾.

Omschrijving	Ontwerp-begroting 1957
Gewone Dienst	
Uitgaven	5 702
Middelen	6 427
Saldo	+ 725
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)	
Uitgaven	212
Middelen	81
Saldo	— 131
Landbouw-Egalisatiefonds	
Saldo	— 159
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds	
Saldo	+ 435
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)	
Uitgaven	1 295
Middelen	392
Saldo	— 903
Gehele Dienst	
Uitgaven (incl. nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	7 368
Middelen	6 900
Saldo ontwerp-begroting	— 468
Voorts zijn nog te verwachten de volgende additionele uitgaven:	
Inhaal militaire uitgaven	
Verschil werkelijke militaire uitgaven en begrotingsraming	291
Hierteenover beschikbaar komende gelden uit de tegenwaarderekening	150
Resteert	141
Uitgaven, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet zijn tot stand gekomen	
Uitgaven, voortvloeiende uit in voorbereiding zijnde maatregelen betreffende Nederlandse pensioenen (sanering Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds enz.)	152
Sanering Indonesische pensioenen	11
Rijksbijdrage ziekenfondsverzekering bejaarden . .	14
Totaal nadelig saldo	786

¹⁾ Waar niet anders is aangegeven, zijn de in deze nota vermelde bedragen uitgedrukt in miljoenen guldens.

De opbrengst van de buitengewone heffingen en de daar- tegenoverstaande buitengewone aflossingen van nationale schuld, beide voor 1957 geraamd op 10 miljoen, zijn, zoals gebruikelijk, in dit overzicht, evenals in alle verdere op- stellingen in deze nota, buiten beschouwing gelaten.

Voorts moge er nog op worden gewezen, dat, voor zover artikelen der begroting 1956 zijn aangewezen voor toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet, de daaruit voortvloeiende overboekingen niet in de begrotingsbedragen voor 1957 zijn opgenomen, evenmin als de te verwachten overboekingen in- gevolge dat artikel van 1957 naar 1958 op de begrotingsbe- dragen voor 1957 in mindering zijn gebracht. De aanzienlijke verschillen, welke daarbij naar verwachting voor de militaire departementen zullen optreden, zijn echter in het overzicht afzonderlijk tot uitdrukking gebracht. Voor de civiele departe- menten is aangenomen, dat de overboekingen van 1956 naar 1957 gelijk zullen zijn aan die van 1957 naar 1958.

In de ontwerp-begroting zelve is het beschikbaar komen van gelden uit de tegenwaarderekening bij de Nederlandsche Bank onder de middelen pro memorie geraamd en zijn, zoals ge- bruikelijk, geen uitgaven opgenomen, welke met tegenwaarde- gelden zullen worden gefinancierd.

Uit nevenstaand overzicht blijkt, dat de Gehele Dienst 1957 een nadelig saldo aanwijst van 468 miljoen. Voor een reële beoordeeling van de ontwerp-begroting 1957 dient er echter tevens rekening mede te worden gehouden, dat de werkelijke militaire uitgaven de begrotingsramingen aanmerkelijk zullen overtreffen en dat ten laste van de begroting 1957 nog zullen komen bepaalde uitgaven, welke voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet zijn tot stand gekomen. De uit dezen hoofde te verwachten uitgaven zijn in het overzicht na het saldo van de Gehele Dienst afzonderlijk opgenomen.

Tezamen met het saldo van de ontwerp-begroting ontstaat op deze wijze voor 1957 naar verwachting een tekort van 786 mil- joen, terwijl de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1956 een tekort aanwijzen van 860 miljoen, een vermindering derhalve van slechts 74 miljoen.

Het uitgavenpeil van de ontwerp-begroting 1957, inclusief de werkelijke militaire uitgaven en de te verwachten additionele posten, is 126 miljoen hoger dan dat van de vermoedelijke uitkomsten voor 1956. Daarbij dient te worden bedacht, dat zich binnen dit totale uitgavenpeil twee grote verschuivingen hebben voorgedaan, nl.:

1. in plaats van circa 300 miljoen uitgaven ingevolge de noodvoorziening ouden van dagen op de Gewone Dienst 1956 wordt in 1957 voor eenmaal een liquiditeitsvoorschot van 230 miljoen aan het Ouderdomsfonds op de Kapitaaldienst ge- raamd;

2. de overige uitgaven van de Gewone Dienst stijgen met 429 miljoen; deze stijging overtreft in belangrijke mate de daling van de aflopende uitgaven op de Buitengewone Dienst I door het verder teruglopen van de uitkeringen wegens oorlogs- en watersnoodschade met rond 182 miljoen.

Bij een beschouwing van bovenstaand begrotingsbeeld tegen de achtergrond, zoals deze in de inleiding van dit hoofdstuk is geschetst, en daarbij in het bijzonder lettende op de omstandig- heid, dat de economische situatie met name ten aanzien van de betalingsbalans en de kapitaalmarkt de voortdurende aandacht vergt, kan naar de mening van de ondergetekende de ontwerp- begroting 1957 niet geheel bevredigend worden geacht.

In hoofdstuk VII van deze nota zal nader worden ingegaan op het uit het begrotingsbeeld resulterende, voor 1957 te ver- wachten, budgettaire kastekort, welk tekort vooral uit een oog- punt van financiering van betekenis moet worden geacht.

3. Het niveau der rijksuitgaven

Evenals in vorige miljoenennota's moge ook dit jaar een af- zonderlijke beschouwing worden gewijd aan het peil der rijks- uitgaven. Hierbij wordt niet alleen het totaal van de rijksuit- gaven in absolute zin aan een beoordeeling onderworpen, doch

wordt tevens een relatie gelegd tussen deze uitgaven en het nationale inkomen, waardoor mede de invloed van wijzigingen in de koopkracht van het geld op aanvaardbare wijze wordt geëlimineerd.

De in onderstaande tabel vermelde uitgavencijfers hebben betrekking op het totaal van de Gehele Dienst, exclusief de afschrijvingen op de rijksactiva en wel voor de jaren 1946 tot en met 1954 volgens de rijksrekeningen, voor 1955 volgens het vermoedelijk beloop, voor 1956 volgens de vermoedelijke uitkomsten en voor 1957 zowel volgens de ontwerp-begroting als volgens deze begroting, inclusief de verwachte werkelijke militaire uitgaven en additionele posten. Deze aldus gecorrigeerde cijfers voor 1957 geven een eerste benadering van de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar, waardoor de vergelijkbaarheid van deze cijfers met de vermoedelijke uitkomsten 1956 belangrijk groter wordt.

Jaar	Nationaal inkomen (tegen marktprijzen)	Uitgaven Gehele Dienst (exclusief afschrijvingen)	Uitgaven in % van het nationale inkomen
1946 . . .	9 930	4 635	46,7
1947 . . .	12 070	5 123	42,4
1948 . . .	14 230	5 162	36,3
1949 . . .	15 970	4 465	28,0
1950 . . .	17 740	4 868	27,4
1951 . . .	19 550	5 469	28,0
1952 . . .	20 420	5 488	26,9
1953 . . .	21 890	6 067	27,7
1954 . . .	24 250	6 660	27,5
1955 ¹⁾ . .	26 730	7 394	27,7
1956 ²⁾ . .	28 750 ⁵⁾	7 580	26,4
1957 ³⁾ . .	30 600 ⁵⁾	7 208	23,6
1957 ⁴⁾ . .	30 600 ⁵⁾	7 676	25,1

¹⁾ Vermoedelijk beloop.

²⁾ Vermoedelijke uitkomsten.

³⁾ Ontwerp-begroting.

⁴⁾ Gecorrigeerde ontwerp-begroting.

⁵⁾ Globale schatting.

Voor een juiste beoordeling van deze tabel verdient het aanbeveling op het uitgaventotaal voorts enkele correcties toe te passen, welke ten doel hebben de berekening daarvan meer in overeenstemming te brengen met de wijze van berekening, zoals deze bij de bepaling van het nationaal inkomen gebruikelijk is. Voor de onderhavige beschouwing betekent dit, dat ten aanzien van enkele, hieronder nader aangegeven uitgavencategorieën, de middelen, voortvloeiende uit de desbetreffende taken van het rijk, van de op die taken betrekking hebbende uitgaven worden afgetrokken; m.a.w. deze uitgaven worden niet, zoals op grond van de Comptabiliteitswet 1927 voor de rijksbegroting is voorgeschreven, op bruto-basis, doch op netto-basis verantwoord, waardoor een zuiverder vergelijking van de rijksuitgaven met het nationale inkomen wordt verkregen. De grondslag voor deze wijze van berekening is te vinden in de bij deze nota behorende bijlage 2, waarin is opgenomen een analyse van de begrotingen 1955, 1956 en 1957, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding.

De in deze analyse opgenomen rekeningen bieden tevens de mogelijkheid de rijksuitgaven te splitsen in reële en overdrachtsuitgaven, een splitsing, welke juist bij het relateren van de rijksuitgaven aan het nationale inkomen belangrijk moet worden geacht, gezien de verschillende betekenis van deze beide categorieën van uitgaven voor de volkshuishouding.

In de reële uitgaven komt het rechtstreekse beroep van het rijk op de nationale middelen tot uitdrukking. Het betreft hier de door het rijk gedane netto-uitgaven voor lonen en salarissen en die voor aankoop van goederen en diensten, zowel voor consumptieve als voor investeringsdoeleinden. Het totaal der reële uitgaven wordt gevonden door optelling van de saldi uit de genoemde analyse van rekening I Consumptie en rekening V Directe investeringen. Het aldus verkregen cijfer geeft weer het totale netto-beroep van de staat op de

nationale middelen. Dit totaal wordt nader gespecificeerd in de slotrekening der analyse.

De overige uitgaven, derhalve die, opgenomen in de rekeningen II Rente, verlies en winst, III Inkomensoverdrachten, IV Vermogensoverdrachten, VI Indirecte investeringen en VII Overige vermogensmutaties, worden beschouwd als overdrachtsuitgaven. Zij komen rechtstreeks ten goede aan de overige sectoren van de volkshuishouding, c.q. aan het buitenland; deze sectoren worden daardoor in staat gesteld, hunnerzijds — in plaats van het rijk — een beroep te doen op de in de Nederlandse volkshuishouding geproduceerde goederen en diensten.

De overdrachtsuitgaven worden, in tegenstelling tot de reële uitgaven, verantwoord op bruto-basis, behoudens voor zover betreft:

1°. de uitgaven voor indirecte investeringen, welke met de direct daartegenoverstaande aflossingen worden gesaldeerd en

2°. de betalingen aan het buitenland voor rente en aflossing op de nationale schuld, voor vermogensoverdrachten en voor verstrekte kredieten, welke worden gesaldeerd met de ontvangsten wegens rente en aflossing op vorderingen en met de vermogensoverdrachten ten laste van het buitenland.

De saldering ten aanzien van de transacties met het buitenland wordt toegepast, omdat voor de volkshuishouding als geheel slechts het saldo van belang is.

De onderstaande tabel geeft aan, op welke wijze de reële uitgaven, de overdrachtsuitgaven en de totale netto-uitgaven van het rijk zich sedert 1946 hebben ontwikkeld.

Jaar	Nationaal inkomen tegen marktprijzen	Reële uitgaven		Overdrachts- uitgaven		Totale netto- uitgaven	
		bedrag	in % van N.I.	bedrag	in % van N.I.	bedrag	in % van N.I.
1946	9 930	1 212	12,2	2 875	28,9	4 087	41,1
1947	12 070	1 545	12,8	3 081	25,5	4 626	38,3
1948	14 230	1 980	13,9	2 736	19,2	4 716	33,1
1949	15 970	1 554	9,7	2 334	14,6	3 888	24,3
1950	17 740	1 727	9,7	2 578	14,6	4 305	24,3
1951	19 550	2 089	10,7	2 932	15,0	5 021	25,7
1952	20 420	2 260	11,1	2 614	12,8	4 874	23,9
1953	21 890	2 593	11,9	2 832	12,9	5 425	24,8
1954	24 250	3 028	12,5	3 017	12,4	6 045	24,9
1955 ¹⁾	26 730	3 489	13,1	3 439	12,8	6 928	25,9
1956 ²⁾	28 750 ⁵⁾	3 861	13,4	3 377	11,8	7 238	25,2
1957 ³⁾	30 600 ⁵⁾	3 767	12,3	3 059	10,0	6 826	22,3
1957 ⁴⁾	30 600 ⁵⁾	4 058	13,3	3 236	10,6	7 294	23,9

¹⁾ Vermoedelijk beloop.

²⁾ Vermoedelijke uitkomsten.

³⁾ Ontwerp-begroting.

⁴⁾ Gecorrigeerde ontwerp-begroting.

⁵⁾ Globale schatting.

Uit deze tabel blijkt, dat het niveau der totale netto rijks-uitgaven van 1949 tot en met 1954 om de 25 % van het nationaal inkomen schommelde. De percentages voor de totale netto-rijksuitgaven, welke voor de latere jaren zijn berekend op basis van cijfers, die hetzij nog niet geheel vaststaan (1955), hetzij nog deels (1956) of geheel (1957) op ramingen berusten, geven, na een stijging in 1955 ten opzichte van 1954 met 1 %, vervolgens een dalend verloop te zien.

Vergelijkt men de ontwikkeling van de afzonderlijke percentages voor de reële uitgaven en de overdrachtsuitgaven dan is er voor beide categorieën van uitgaven een min of meer tegengesteld verloop te constateren. Zo vertoont het relatieve niveau van de overdrachtsuitgaven, beschouwd over de periode vanaf 1949, een dalende tendens. De reële uitgaven daarentegen geven in deze periode tot en met 1955, uitgedrukt in een percentage van het nationale inkomen, een stijging te zien, welke zich evenwel in de jaren na 1955 niet of nauwelijks schijnt te zullen voortzetten.

De daling van het percentage voor de totale uitgaven na 1955 wordt dus geheel veroorzaakt door het verloop van de overdrachtsuitgaven.

Bij een nadere beschouwing van deze laatste uitgaven blijkt, dat het verloop daarvan in de genoemde periode in sterke mate is beïnvloed door enerzijds een belangrijke stijging van de uitgaven voor sociale voorzieningen, anderzijds echter door een belangrijke daling van de uitgaven voor oorlogsschade en, in de jaren tot 1953, van de uitgaven voor prijssubsidies (in hoofdzaak het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds). Daarnaast zijn er enkele bijzondere, meer incidentele factoren geweest, welke het onderhavige verloop in bepaalde jaren sterk hebben beïnvloed. Hierbij valt te denken aan de aanzienlijke uitgaven in 1953 en 1954 voor herstel van watersnoodschade.

Vervolgens zijn in de overdrachtsuitgaven voor 1954 en 1955 belangrijke bedragen begrepen voor versterkte aflossing van nationale schuld aan het buitenland, terwijl voor 1955 tevens een bedrag van 300 miljoen voor oorlogsschadevergoeding aan de Nederlandsche Spoorwegen is opgenomen. Laatstbedoelde omstandigheid vormt in hoofdzaak de verklaring voor het betrekkelijk hoge percentage voor dat jaar.

In de vermoedelijke uitkomsten van de overdrachtsuitgaven voor 1956 en in het cijfer volgens de gecorrigeerde ontwerp-begroting 1957 is rekening gehouden met de bijdrage in verband met het actuariële tekort van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. Deze bijdrage zal naar verwachting in 1956 rond 170 miljoen bedragen (waarvan 80 miljoen betrekking heeft op het tekort voor 1955) en in 1957 rond 90 miljoen.

Het percentage van de overdrachtsuitgaven in 1957 is voorts beïnvloed door enerzijds het vervallen in dat jaar van de uitkeringen ingevolge de noodvoorziening ouden van dagen ad ruim 300 miljoen en anderzijds het aan het Ouderdomsfonds voor eenmaal te verstrekken liquiditeitsvoorschot van 230 miljoen, welke mutaties beide in verband staan met de inwerking-treding van de Algemene Ouderdomswet per 1 januari 1957.

Zoals vermeld, geeft het niveau der reële uitgaven, uitgedrukt in een percentage van het nationale inkomen, een aan het verloop der overdrachtsuitgaven min of meer tegengestelde ontwikkeling te zien.

Het peil van de reële uitgaven wordt in belangrijke mate bepaald door het verloop van de uitgaven ten behoeve van de defensie en het onderwijs. De wijze, waarop deze uitgaven het verloop van het percentage voor de reële uitgaven sinds 1949 hebben beïnvloed, blijkt uit het onderstaande staatje.

Ontwikkeling netto reële uitgaven in % van het nationale inkomen

Jaar	Defensie	Onderwijs	Overige	Totaal
1949	4,4	2,1	3,2	9,7
1950	4,5	2,1	3,1	9,7
1951	5,3	2,2	3,2	10,7
1952	6,2	2,3	2,6	11,1
1953	6,0	2,4	3,5	11,9
1954	6,5	2,5	3,5	12,5
1955 ¹⁾	6,3	2,7	4,1	13,1
1956 ²⁾	6,1	3,0	4,3	13,4
1957 ³⁾	4,6	3,1	4,6	12,3
1957 ⁴⁾	5,6	3,1	4,6	13,3

¹⁾ Vermoedelijk beloop.

²⁾ Vermoedelijke uitkomsten.

³⁾ Ontwerp-begroting.

⁴⁾ Gecorrigeerde ontwerp-begroting.

Het blijkt, dat de defensie-uitgaven tot en met 1954 sterker zijn gestegen dan het nationaal inkomen. Sedert 1955 zijn deze uitgaven echter rond een niveau van 1800 miljoen blijven schommelen, waardoor het onderhavige percentage voor de

defensie-uitgaven weer is gaan dalen. Het betreffende percentage voor de uitgaven ten behoeve van het onderwijs heeft gedurende vrijwel de gehele beschouwde periode een regelmatige stijging ondergaan. Het percentage voor de overige reële uitgaven, in de eerste jaren na 1949 — met uitzondering van 1952 — nog min of meer constant, is in de latere jaren eveneens regelmatig gaan stijgen, onder meer als gevolg van een toeneming van de investeringen van de rijkswaterstaat.

Resumerend kan worden gesteld, dat de reële uitgaven sedert 1955 een stijging te zien geven, welke min of meer gelijke tred houdt met de stijging van het nationaal inkomen en dat binnen die uitgaven een verschuiving is opgetreden van de defensie-uitgaven naar de civiele collectieve voorzieningen.

Ofschoon de ontwikkeling van het percentage, dat de verhouding van het niveau der totale netto-uitgaven tot het nationaal inkomen weergeeft, voor 1956 en 1957 niet onbevredigend is, dient de stijging van het absolute uitgavenpeil desniettemin nauwlettend te worden gevolgd.

Een in verhouding tot het nationale inkomen lager peil van uitgaven en belastingtarieven biedt wat de belastingen betreft met name in een hoogconjunctuur en wat de uitgaven betreft met name in een depressie een betere mogelijkheid tot manoeuvreren dan een hoog peil.

In het licht van de huidige hoogconjunctuur verdienen in dit verband enkele categorieën van uitgaven meer in het bijzonder de aandacht en met name de prijs- en andere subsidies.

In de miljoenennota 1956 (blz. 32, linkerkolom) is er reeds op gewezen, dat, voorzoveel de rijksbegroting betreft, moet worden gewaakt tegen een beleid, waarbij in een betekende omvang en op langere termijn prijsstijgingen zouden worden verhinderd of opgevangen op de voor bedrijfs- en gezinshuishoudingen minst voelbare wijze, namelijk door het afwentelen van deze stijgingen op de schatkist door middel van prijs-subsidies.

Het beleid van de regering is er op gebaseerd, dat algemeen gebruikte goederen en diensten normaliter uit het inkomen worden gekocht en dat de prijzen daarvan niet uit belasting-gelden worden gesubsidieerd. De hoogconjunctuur is, mede in verband met de stijging van de particuliere inkomsten, de meest geschikte tijd om de subsidies te verminderen of af te schaffen.

Uit de onderstaande tabel blijkt de stijging van het beschikbare inkomen in de particuliere sector (d.i. inclusief inkomens-overdrachten van overheidswege, echter na aftrek van de directe belastingen).

Beschikbaar inkomen in de particuliere sector
(in lopende prijzen; in miljarden guldens)

1953	17,46
1954	19,56
1955	21,84
1956	23,60 ¹⁾
1957	25,20 ¹⁾

Bij de bespreking van de toeneming van het voor 1956 geraamde nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds in de miljoenennota 1956 is de aandacht er op gevestigd, dat zich in het bijzonder ten aanzien van de subsidies uit dit fonds het gevaar manifesteert van een bevordering van de stabiliteit van het binnenlandse prijspeil ten koste van de schatkist.

Aangezien bij het opstellen van de thans ingediende ontwerp-begroting 1957 ervan is uitgegaan, dat nieuwe beleidsinitiatieven in beginsel aan het nieuwe kabinet dienen te worden overgelaten, konden in de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds nog geen concrete voorstellen tot vermindering of afschaffing van de consumentensubsidies worden opgenomen.

Naar de mening van de ondergetekende ware evenwel een dergelijke vermindering of afschaffing op korte termijn te overwegen.

Een tweede groep wordt gevormd door de huurverlagende subsidies.

¹⁾ Globale raming.

De vermindering van deze categorie van uitgaven is trager verlopen dan in het kader van de algemene situatie gewenst moet worden geacht. Na 1 januari 1954 is slechts een zeer geringe verdere huuraanpassing tot stand gekomen, terwijl de bouwkosten en de lonen sedertdien sterk zijn gestegen.

Zoals in de inleidende paragraaf is vermeld, is de hierbij aangeboden ontwerp-begroting mede gebaseerd op de veronderstelling, dat in 1957 een huurverhoging tot stand zal komen. Indien een dergelijke huurverhoging tot stand komt, zal een verdere stijging van het huursubsidie per woning vermoedelijk kunnen worden voorkomen; pas bij een volgende huurronde zal eventueel een belangrijke vermindering van deze subsidies kunnen worden verwacht.

Een derde vorm van prijs subsidies doet zich voor, indien overheidsbedrijven hun diensten tegen te lage tarieven aanbieden, zodat het gebruik daarvan op indirecte wijze wordt gesubsidieerd.

Aan die overheidsbedrijven, waarvan de diensten in beginsel niet voor subsidiëring in aanmerking behoren te komen, mag de eis worden gesteld, dat een zodanige tariefspolitic wordt gevoerd, dat de reële kosten, zowel wat de gebruikte arbeid, grondstoffen als kapitaal betreft, worden gedekt. Dit betekent o.m., dat de overheidsbedrijven pas dan rendabel kunnen worden genoemd, indien de investeringen een rendement opleveren, dat ongeveer gelijk is aan dat van de investeringen in

de particuliere sector. De overheidsbedrijven voldoen niet steeds aan deze norm. Het indexcijfer der tarieven is tot dusver veelal niet boven 150 à 200 gestegen in vergelijking met 1938, zodat mag worden geconcludeerd, dat deze tarieven in sterke mate bij de algemene prijsontwikkeling ten achter zijn gebleven. Het rendement is, zelfs indien van de historische kostprijs wordt uitgegaan, in het algemeen zeer laag en vaak zelfs negatief.

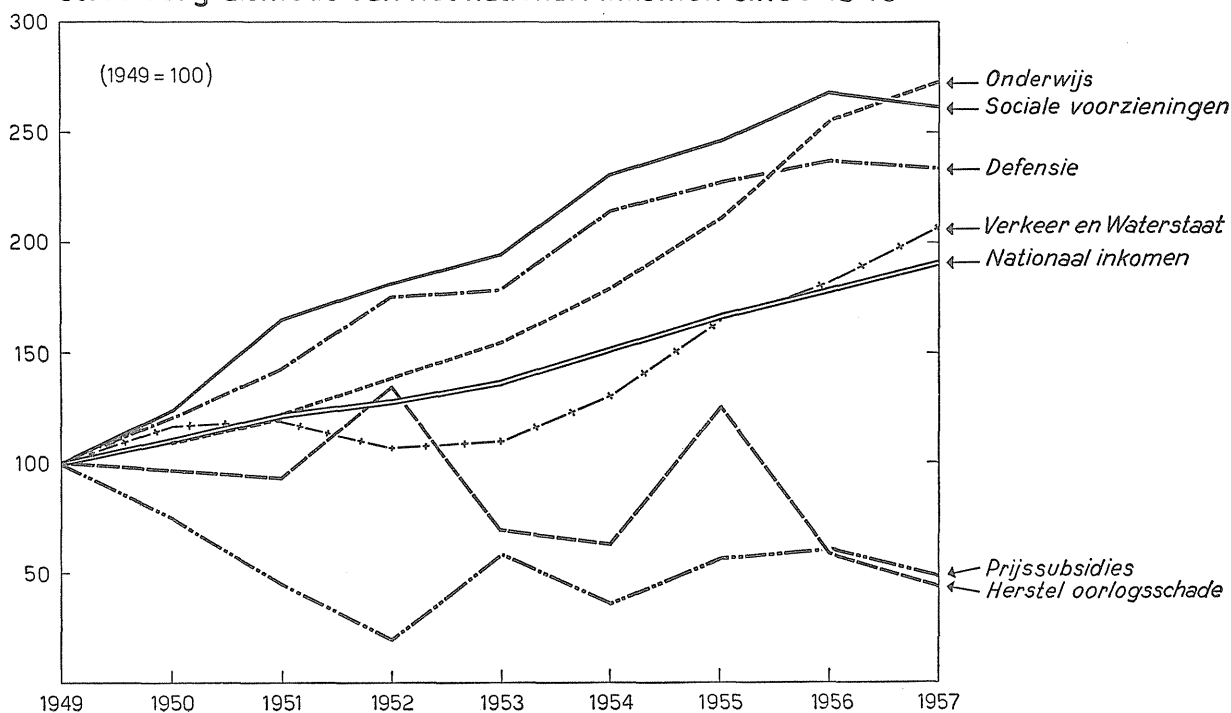
Bovenstaande beschouwingen gelden niet alleen voor de staatsbedrijven, doch eveneens voor de bedrijven der lagere publiekrechtelijke lichamen.

Voorts is er naar de mening van de ondergetekende sprake van prijs subsidies in bepaalde gevallen, waarin de consument voor een verleende dienst een retributie betaalt, welke slechts een deel van de kosten dekt, zoals b.v. ten aanzien van de televisie. Hier ware een geleidelijke afschaffing van de subsidies te overwegen.

Van een meer gerichte vorm van subsidiëring kan worden gesproken bij het verlenen van subsidies aan instellingen, waarbij van een rechtstreekse band met consumenten in het algemeen minder sprake is.

Om tenslotte een indruk te geven van de ontwikkeling van een aantal in deze paragraaf genoemde uitgavencategorieën, zowel onderling als ten opzichte van het nationale inkomen, is van het verloop van deze uitgaven en van het nationale inkomen sedert 1949 onderstaande grafiek opgenomen.

Verloop van de uitgaven voor verschillende onderwerpen van staatszorg alsmede van het nationaal inkomen sinds 1949

4. De vermoedelijke uitkomsten voor 1956

De hoofdtrekken van de ontwikkeling van de begroting 1956 werden reeds in de inleiding tot dit hoofdstuk geschetst. Thans volgt een samenvattend overzicht van die ontwikkeling. In de laatste kolom daarvan zijn de resultaten weergegeven van een prognose van het te verwachten werkelijk verloop van de begrotingsuitgaven en -inkomsten. Met name is daarbij ook rekening gehouden met de wijzigingen, welke naar verwachting zullen voortvloeien uit de overboeking van begrotingsgelden met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet, zomede met de beschikbaar komende tegenwaardegelden en de daartegenover staande uitgaven.

Samenvattend overzicht der begroting 1956

Omschrijving	Ontwerp- begroting volgens miljoenen- nota	Oorspron- kelijk vast- gestelde begroting	Per saldo wijzigingen in de oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoede- lijke uitkomsten
Gewone Dienst				
Uitgaven	5 169	5 236	+ 681	5 917
Middelen	5 528	5 528	+ 794	6 322
Voordelig saldo . . .	359	292	+ 113	405
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvang- sten van aflopend ka- rakter)				
Uitgaven	358	359	+ 102	461
Middelen	133	133	+ 1	134
Nadelig saldo	225	226	+ 101	327
Landbouw-Egalisatie- fondsen				
Nadelig saldo	164	164	+ 34	198
Gewone Dienst, Buiten- gewone Dienst I en Landbouw-Egalisatie- fondsen				
Nadelig saldo	30	98	+ 22	120
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)				
Uitgaven	991	994	+ 140	1 134
Middelen	441	441	— 47	394
Nadelig saldo	550	553	+ 187	740
Gehele Dienst				
Uitgaven (inclusief na- delig saldo Land- bouw-Egalisatiefondsen)	6 682	6 753	+ 957	7 710
Middelen	6 102	6 102	+ 748	6 850
Nadelig saldo	580	651	+ 209	860

Uit het vorenstaande overzicht blijkt, dat, zoals ook reeds in paragraaf 1 werd geconstateerd, volgens de huidige inzichten en vergeleken met de oorspronkelijk vastgestelde begroting de uitgaven en de middelen respectievelijk 957 en 748 miljoen meer zullen bedragen, zodat het nadelig saldo van de Gehele Dienst met 209 miljoen stijgt tot 860 miljoen.

De belangrijkste oorzaken, welke tot de in het vorenstaande overzicht opgenomen wijzigingen hebben bijgedragen, worden in de thans volgende uiteenzetting nader aangegeven.

Uitgaven 1956

	Gewone Dienst	Buitenge- wone Dienst I	Land- bouw- Egalisatie- fondsen	Buiten- gewone Dienst II	Gehele Dienst
Verhogingen:					
Uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen . . .	313	101	—	8	422
Dienst van de nationale schuld	18	—	—	53	71
Defensie-uitgaven . . .	346	—	—	114	460
(waarvan uit tegenwaardegelden te financieren)	(152)	—	—	(16)	(168)
Overige additionele uitgaven, te financieren uit tegenwaardegelden	20	—	—	—	20
Uitgaven, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië	71	65	—	9	145
Overige uitgaven . . .	44	2	34	52	132
Totaal verhogingen . .	812	168	34	236	1250
Verlagings:					
Uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen	1	65	—	5	71
Uitgaven ter voorkoming en bestrijding van werkloosheid . .	66	—	—	—	66
Verlagings, waartegenover lagere ontvangsten staan	—	—	—	75	75
Overige uitgaven . . .	64	1	—	16	81
Totaal verlagingen . .	131	66	—	96	293
Per saldo verhogingen.	681	102	34	140	957

In de categorie uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, overtreft het totaal van de verhogingen dat van de verlagingen belangrijk. Ten dele is dit een gevolg van het gebruik om in de ontwerp-begrotingen geen rekening te houden met de uitgaven, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van de indiening der begroting nog niet zijn tot stand gekomen. De bijdrage en lening aan Suriname in verband met het tienjarenplan, waarvoor in de vermoedelijke uitkomsten 1956 in totaal 16 miljoen is opgenomen, zijn overeenkomstig deze gedragslijn in de ontwerp-begroting 1956 buiten beschouwing gelaten en slechts als vermoedelijke additionele uitgaven vermeld.

De uitgaven van de Gewone Dienst voor 1956 zullen o.a. worden beïnvloed door de voorgenomen sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. In verband hiermede is onder de vermoedelijke uitkomsten voor 1956 opgenomen een bedrag van 170 miljoen wegens een bijdrage aan genoemde fondsen in verband met het actuariële tekort. Verder zijn van invloed de verhoging van de vakantietoelage van 2 % tot 4 %, de toekenning van de 3 % uitkering-ineens over 1955 en een loonsverhoging van 6 % per 1 september 1956. Door deze maatregelen stegen de lonen en salarissen van het rijks personeel, de subsidies ten behoeve van het onderwijs en de bijdragen in de kosten van de gemeentepolitie met in totaal 75 miljoen. Voorts is 14 miljoen meer nodig voor de herziening van de salarissen van de leerkrachten, werkzaam bij het uitgebreid lager onderwijs en het lager nijverheidsonderwijs. Een aantal andere verhogingen in de sector onderwijs vraagt nog eens 11 miljoen. Tenslotte wordt tot de hogere uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, voorzoveel betreft de Gewone Dienst,

o.m. nog bijgedragen door noodzakelijke rectificaties van te lage ramingen van de vergoeding aan provinciën en gemeenten wegens derving van inkomsten als gevolg van de verlaging der personele belasting (5 miljoen) en van enkele sociale uitkeringen (eveneens 5 miljoen).

De verhoging van dezelfde uitgavencategorie op de Buitengewone Dienst I is voor 78 miljoen een gevolg van de besteding van uit vorige jaren beschikbare begrotingskredieten voor herstel van watersnoodschade, welke met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet naar de dienst 1956 worden overgebracht. Bij de raming in de ontwerp-begroting 1956 was reeds met deze overbrenging rekening gehouden. Voorts zijn de uitkeringen, voortvloeiende uit de ontheffing van bestedingsplicht, verleend op grond van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden — i.v.m. een recente verzilvering van opbouwobligaties — 14 miljoen hoger geraamd. De verlaging op de Buitengewone Dienst I van de uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, is een gevolg van de omstandigheid, dat voor rijksbijdragen in oorlogsschade aan onroerende en roerende goederen in de particuliere sector met respectievelijk 40 en 15 miljoen en wegens vergoedingen aan publiekrechtelijke lichamen terzake van oorlogsschade naar verwachting met 10 miljoen minder zal kunnen worden volstaan dan in de oorspronkelijke begroting is geraamd.

De dienst van de nationale schuld vraagt voor amortisatie en aflossing van gevestigde binnenlandse schuld 43 miljoen meer dan vorig jaar is voorzien. Daarvan betreft 35 miljoen de verplichte inkoop van de 3—3½ %-lening 1947, waarbij is aangenomen, dat de beurskoers van de lening in de nog komende maanden van het jaar beneden het peil van 97 zal blijven en dat derhalve regelmatig zal moeten worden ingekocht. Voor de eerste aflossing op de 3½ %-lening 1955 II is bijna 8 miljoen bestemd. De juist genoemde lening en de 3½ %-lening 1956 hebben voorts tot gevolg, dat op de Gewone Dienst voor uitgaven wegens rente en kosten van gevestigde binnenlandse schuld ruim 16 miljoen meer nodig zal zijn.

De defensie-uitgaven zullen, naar het zich thans laat aanzien, de begrotingsramingen met 460 miljoen overtreffen. Daarbij is gerekend met een inhaal van de achterstand in de bestedingen in deze sector van 292 miljoen en met uitgaven voor additionele militaire projecten, te financieren met gelden uit de tegenwaarderekening, tot een bedrag van 168 miljoen.

Voor additionele civiele projecten, eveneens te financieren met gelden uit de tegenwaarderekening, zal in 1956 20 miljoen nodig zijn, voornamelijk voor onderzoek met betrekking tot de winning van organische meststoffen, voor een groot aantal agrarische en industriële produktiviteitsprojecten en voor de ontwikkeling van technische procédés en apparaturen. In de oorspronkelijke begroting was, zoals gebruikelijk, geen rekening gehouden met deze, met gelden uit de tegenwaarderekening te financieren, uitgaven.

Bij de uitgaven, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië, moet op de Gewone Dienst, als gevolg van de verzaking door Indonesië van zijn verplichtingen, rekening worden gehouden met de nakoming van de door het rijk op zich genomen garantieverplichtingen voor rente en aflossing van Indonesische schulden, waarmede in 1956 naar verwachting 45 miljoen zal zijn gemoeid. Bovendien zullen de maatregelen van de Indonesische regering met betrekking tot de in Nederland uit te betalen Indonesische pensioenen de Nederlandse begroting voor 1956 vooralsnog met 19 miljoen belasten. De uitgaven op de Buitengewone Dienst I zullen de invloed ondergaan van het tot uitkering komen van naar verwachting 65 miljoen wegens tegemoetkoming aan oorlogsslachtoffers uit het voormalig Nederlands-Indië. Het daarvoor in totaal benodigde bedrag is aanvankelijk opgenomen in de begroting 1954, doch wordt met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet voor het niet-bestede gedeelte naar volgende begrotingsjaren overgebracht. Na 1956 is nog 74 miljoen beschikbaar.

Van de rubriek overige uitgaven heeft op de Gewone Dienst onder de verhogingen een bedrag van 13 miljoen betrekking op de afschrijvingen. Voor onderhoud en verbetering van een

aantal waterstaatsobjecten zal 33 miljoen minder worden uitgegeven dan was voorzien. Voor een deel zullen de daardoor vrijkomende begrotingskredieten met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet naar de begroting 1957 worden overgebracht. De verhoging van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds met 34 miljoen is eveneens tot de rubriek overige uitgaven gerekend. Deze verhoging is de resultante van deels gunstige, deels ongunstige factoren; van deze laatste houdt de belangrijkste verband met de aanpassing van de garantieprijs van de melk als gevolg van de gestegen kostprijs, welke stijging niet werd doorberekend aan de consumenten. Op de Buitengewone Dienst II tenslotte zijn onder de overige uitgaven o.m. opgenomen de extra uitgaven tot in totaal 20 miljoen voor deelnemingen in het kapitaal van de Internationale Financierings Maatschappij, de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken en de Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie. Voorts zal voor enkele waterstaatsobjecten 11 miljoen meer nodig zijn dan in de oorspronkelijke begroting is geraamd, welk bedrag uit overloop ex artikel 24 van de Comptabiliteitswet beschikbaar komt.

De uitgaven ter voorkoming en bestrijding van werkloosheid zullen een matigende invloed ondergaan van de bij voortdurende gunstige situatie op de arbeidsmarkt. De rijksbijdragen voor aanvullende werken zullen ruim 31 miljoen lager kunnen worden gesteld, terwijl over het in de oorspronkelijke begroting ter bestrijding van conjuncturele werkloosheid uitgetrokken bedrag van 25 miljoen naar verwachting niet zal worden beschikt.

Van de verlagingen, waartegenover ook lagere ontvangsten staan, betreft de belangrijkste de uitkering van het rijk wegens kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen, zulks als gevolg van de totstandkoming van de wet van 15 maart 1956, *Stb.* 148. Bij die wet is onder meer bepaald, dat de bij de Staatsmijnen uit afschrijvingen en reserveringen vrijkomende middelen in het vervolg in mindering zullen worden gebracht op de bij het rijk terzake van investeringen op te nemen bedragen. Onder de vroegere bepalingen konden de genoemde vrijkomende middelen niet voor de financiering van de investeringen worden aangewend, doch moesten deze aan het rijk worden uitgekeerd als aflossing op het verstrekte kapitaal. Als gevolg van deze nieuwe wijze van financiering van de investeringen der Staatsmijnen kon in de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1956 uit dien hoofde een verlaging der uitgaven met ruim 63 miljoen worden bereikt. Uiteraard ondergingen de middelen een gelijke verlaging.

Tenslotte moge voor een nadere analyse van de vermoedelijke uitkomsten 1956 worden verwezen naar de uiteenzettingen, welke terzake in hoofdstuk II van deze nota worden gegeven.

Belastingmiddelen 1956. De vermoedelijke uitkomsten der belastingmiddelen voor het dienstjaar 1956 belopen 6845 miljoen of 693 miljoen meer dan de oorspronkelijke raming. Na aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds, het Provinciefonds en het Landbouw-Egalisatiefonds resteert voor het rijk 5812 miljoen; dit bedrag is 620 miljoen hoger dan dat, verwerkt in de ontwerp-begroting 1956.

Deze stijging vindt nagenoeg geheel haar verklaring in de ontwikkeling van de te dezer zake relevante economische grootheden. Een factor van betekenis in dit verband is de loonontwikkeling. In de oorspronkelijke raming kon noch met de in maart j.l. toegestane verhoging van de loonvoet, noch met de 3 % uitkering over 1955 en de verhoging van de vakantietoeleage worden rekening gehouden. Zowel de opbrengst van de loonbelasting en de vereveningsheffing als die van verschillende verbruiksbelastingen ondervinden daarvan de invloed. Ook overigens blijkt de economische ontwikkeling zodanig te zijn, dat met een nog aanzienlijk ruimer vloeien der middelen moet worden gerekend dan bij het opstellen van de ontwerp-begroting mocht worden voorzien.

Voor een overzicht van de ramingen en de vermoedelijke uitkomsten per belastingmiddel moge worden verwezen naar bijlage 8 van deze nota. Hierbij zij nog het volgende aangetekend.

De oorspronkelijke ramingen zijn wat de kohierbelastingen — de inkomsten-, vermogens- en vennootschapsbelasting — betreft in principe niet geheel vergelijkbaar met de thans opgesteld vermoedelijke uitkomsten, hetgeen moge blijken uit de noten 1 tot en met 3, geplaatst onder het in de bijlage vervatte overzicht. Het hierboven geconstateerde verschil tussen de totale belastingopbrengst volgens de oorspronkelijke raming 1956 en op basis van de vermoedelijke uitkomsten 1956 kan intussen slechts voor een gering gedeelte worden toegeschreven aan dit onderscheid in object van raming.

Vermeld zij nog, dat het aandeel van het Gemeentefonds, hetwelk in de oorspronkelijke raming was gesteld op 15,85 %, bij de berekening van de vermoedelijke uitkomsten is verlaagd tot 15,34 % in verband met de totstandkoming van de Kleuteronderwijswet. Voor het aandeel van het Provinciefonds is in beide gevallen een percentage van 0,76 aangehouden.

Niet-belastingmiddelen 1956. In 1956 zal aan niet-belastingmiddelen naar verwachting 128 miljoen meer worden ontvangen dan aanvankelijk werd geraamd. Dit bedrag is de resultante van verhogingen tot in totaal 233 miljoen en verlagingen tot in totaal 105 miljoen, zoals de onderstaande tabel uitwijst.

	Gewone Dienst	Buiten-gewone Dienst I	Buiten-gewone Dienst II	Gehele Dienst
Verhogingen	199	1	33	233
Verlagingen	25	—	80	105
	174	1	— 47	128

Onder de verhogingen van de Gewone Dienst is de belangrijkste, die wegens het beschikbaar komen van een gedeelte van de gelden van de tegenwaarderekening bij de Nederlandsche Bank. In de oorspronkelijke begroting is deze ontvangst promemorie geraamd, thans is zij op bijna 155 miljoen gesteld, waarvan 125 miljoen betrekking heeft op militaire projecten.

Voorts zijn onder de genoemde verhogingen begrepen een bedrag van 6 miljoen wegens afkoop van een recht op overwinst van de K.L.M., een bedrag van 9 miljoen wegens winstuitkering door de N.V. Nederlandsche Spoorwegen, alsmede een bedrag van 7,1 miljoen wegens hoger dividend van de Staatsmijnen en Breedband N.V., respectievelijk tot bedragen van 3,8 en 3,3 miljoen.

Onder de verlagingen van de Gewone Dienst is begrepen een post van 17,5 miljoen. Dit bedrag betreft de aanvankelijk voor 1956 geraamd winst van het Staatsbedrijf der P.T.T., welke winst in verband met de gestegen lasten naar verwachting niet zal worden gerealiseerd.

Onder de verhogingen van de Buitengewone Dienst II is o.m. begrepen een bedrag van 13 miljoen betreffende een verhoogde bijdrage wegens afschrijvingen op de activa van de staat, alsmede een bedrag van 15 miljoen wegens opbrengst van verkoop van aandelen K.L.M.

Tot de verlagingen van de Buitengewone Dienst II heeft de gewijzigde financieringsvorm van de investeringen der Staatsmijnen, in verband met de invloed daarvan op de uitkeringen aan de staat, in overwegende mate bijgedragen. Het betreft hier een verlaging van 63 miljoen ten opzichte van de ontwerp-begroting 1956. Overigens moge worden verwezen naar de uiteenzettingen, terzake gegeven bij de verklaring van de mutaties in de uitgaven voor 1956.

Voor nadere gegevens met betrekking tot de ontwikkeling van de niet-belastingmiddelen moge worden verwezen naar de toelichting op de middelen, opgenomen in hoofdstuk III van deze nota.

5. Begrotingsvergelijking 1956—1957

In het volgende overzicht worden de begrotingscijfers voor 1957 vergeleken met de vermoedelijke uitkomsten der begroting 1956. Aldus wordt een zuiverder beeld verkregen dan wanneer de ontwerp-begroting 1957 zou worden vergeleken met

de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1956, vooral omdat de aanvankelijk voor 1956 geraamde opbrengst der belastingmiddelen, naar het zich thans laat aanzien, door de eerder in deze nota vermelde oorzaken aanzienlijk zal worden overtroffen door de feitelijke opbrengst en diezelfde oorzaken (met uitzondering van de 3 % uitkering-ineens over 1955) hun stempel ook drukken op de raming voor 1957. Aangezien bij een reële beoordeling van de ontwerp-begroting 1957 tevens rekening dient te worden gehouden met de omstandigheid, dat de werkelijke militaire uitgaven de begrotingsramingen aanmerkelijk zullen overtreffen en voorts nog een aantal additio-

Begrotingsvergelijking 1956—1957

Omschrijving	Vermoedelijke uitkomsten begroting 1956	Ontwerp-begroting 1957
Gewone Dienst		
Uitgaven	5 917	5 702
Middelen	6 322	6 427
Saldo	+ 405	+ 725
Buitengewone Dienst I		
Uitgaven	461	212
Middelen	134	81
Saldo	— 327	— 131
Landbouw-Egalisatie-fonds		
Saldo	— 198	— 159
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatie-fonds		
Saldo	— 120	+ 435
Buitengewone Dienst II		
Uitgaven	1 134	1 295
Middelen	394	392
Saldo	— 740	— 903
Gehele Dienst		
Uitgaven (incl. nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds) . . .	7 710	7 368
Middelen	6 850	6 900
Saldo	— 860	— 468
Voorts zijn nog te verwachten de volgende additionele uitgaven:		
Inhaal militaire uitgaven 1957		
Vershil werkelijke uitgaven en begrotingsraming	291	
Hiertegenover beschikbaar komende gelden uit de tegenwaarderekening	150	141
Uitgaven 1957, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet zijn tot stand gekomen (specificatie in tabel op blz. 4)		177
Nadelig saldo	860	786

nele posten ten laste van de begroting voor 1957 zal komen, komt het ook uit een oogpunt van vergelijkbaarheid der uitgaven gewenst voor, ten aanzien van de begroting 1956 uit te gaan van de vermoedelijke uitkomsten.

In paragraaf 2 van deze nota is reeds de aandacht gevestigd op enkele belangrijke punten, welke bij een vergelijkende beschouwing van de begrotingen 1956 en 1957 op de voorgrond dienen te worden geplaatst. In aansluiting daarop kan nog het volgende worden medegedeeld.

Het geraamde voordelige saldo van de Gewone Dienst voor 1957 is 320 miljoen hoger dan dat voor 1956. Er dient echter rekening mede te worden gehouden, dat het verschil tussen de werkelijke militaire uitgaven en de begrotingsraming voor 163 miljoen de Gewone Dienst zal betreffen. De hier tegenoverstaande ontvangst van gelden uit de tegenwaarderekening ad 150 miljoen blijft 13 miljoen bij de stijging aan de uitgavenzijde ten achter. Bovendien zullen de uitgaven, welke voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet zijn tot stand gekomen, voor de volle 177 miljoen op de Gewone Dienst drukken. Indien met deze factoren wordt rekening gehouden, blijkt het saldo van de Gewone Dienst voor 1957 in feite niet meer dan 130 miljoen gunstiger dan het saldo, dat voor 1956 mag worden verwacht.

Bij een vergelijking van het uitgavenniveau van de Gewone Dienst moeten de juist genoemde factoren eveneens in aanmerking worden genomen. De uitgaven voor 1957, welke volgens de tabel 215 miljoen lager zijn dan die voor 1956, blijken dan in werkelijkheid 125 miljoen (163 miljoen + 177 miljoen — 215 miljoen) hoger te moeten worden geraamd dan voor 1956 als vermoedelijke uitkomst wordt verwacht.

De toeneming van de uitgaven op de Gewone Dienst is voor een belangrijk deel een gevolg van de stijging van de lonen en salarissen van het gehele rijkspersoneel en het onderwijzend personeel. Daarnaast geven de begrotingen van de meeste departementen door specifieke oorzaken een meer of minder belangrijke uitgavenstijging te zien. Een opsomming van een aantal dezer oorzaken, de Gewone Dienst betreffende, volgt hieronder.

Algemene Zaken

Deelneming aan de Wereldtentoonstelling te Brussel.

Justitie

Instelling belastingkamers bij de gerechtshoven; verscherpte controle op het verkeer; totstandkoming van de raden voor de kindbescherming.

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen

Uitbreiding van het aantal leerlingen als gevolg van de bevolkingsgroei en van de toeneming der belangstelling in het bijzonder voor het kleuteronderwijs, het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs en het nijverheidsonderwijs; kernfysisch onderwijs en onderzoek; toeneming aantal rijksstudietoelagen; stijging van de uitgaven voor jeugdvorming en volksonwikkeling; hogere uitgaven voor radio en televisie.

Nationale schuld

Stijging van het totaal aan vlottende schuld en van de daarover te betalen gemiddelde rente.

Financiën

Werkzaamheden ten behoeve van de uitvoering der Algemene Ouderdomswet.

Wederopbouw en Volkshuisvesting

Stijging van uitkeringen ingevolge de Premie- en bijdrage-regeling woningbouw 1953.

Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening

Financiering van de nieuwbouw en de uitbreiding van de schoolgebouwen voor het lager en middelbaar land- en tuinbouwonderwijs; vergrote activiteit op het gebied van de veeteeltvoorzichtingsdienst, ruilverkaveling en andere cultuurtechnische werken.

Sociale Zaken en Volksgezondheid

Ten laste van het rijk komende premies op grond van de Algemene Ouderdomswet; subsidies ten behoeve van de volksgezondheid.

Maatschappelijk Werk

Toeneming van het aantal in contractpensioens verblijvende gerepatrieerden.

Ook aan de middelenzijde van de Gewone Dienst is het verschil tussen de ramingen voor 1956 en 1957 in feite groter dan uit de in de tabel naast elkaar geplaatste bedragen zou kunnen worden afgeleid. Teneinde een betere vergelijkingsbasis te vinden moeten de middelen 1957 nog worden verhoogd met 150 miljoen wegens het naar verwachting in dat jaar beschikbaar komen van gelden uit de tegenwaarderekening, waarmede in de vermoedelijke uitkomsten 1956 wel reeds is gerekend. Na deze correctie blijkt, dat op de Gewone Dienst de middelen 1957 de vermoedelijke uitkomsten 1956, naar het zich thans laat aanzien, met 255 miljoen zullen overtreffen. Dit accres komt bijna geheel voor rekening van de belastingmiddelen. De niet-belastingmiddelen blijven nagenoeg ongewijzigd.

Het verminderen van de uitgaven op de Buitengewone Dienst I, overeenkomstig de aard van de op deze dienst geplaatste uitgaven, vormt enige compensatie voor de stijging, welke zich op de Gewone Dienst voordoet.

Voor herstel van oorlogsschade zal in 1956 282 miljoen nodig zijn. In de ontwerp-begroting 1957 wordt terzake 203 miljoen aangevraagd. De afwikkeling van de watersnoodschade zal in 1956 nog 110 miljoen vergen. Voor 1957 wordt slechts 8 miljoen aangevraagd, mede omdat met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet nog in totaal 30 miljoen voor besteding in 1957 (en wellicht 1958) ter beschikking zal komen.

Ten aanzien van de middelen van de Buitengewone Dienst I zij gewezen op een vermindering van de budgettaire baten wegens liquidatie van vijandelijk vermogen met 70 miljoen.

Voor het Landbouw-Egalisatiefonds wordt in de ontwerp-begroting 1957 rekening gehouden met een nadelig saldo van 159 miljoen, hetgeen 39 miljoen lager is dan waarmede in de vermoedelijke uitkomsten voor 1956 wordt gerekend.

De raming van de uitgaven op de Buitengewone Dienst II vertoont ten opzichte van 1956 een stijging van 161 miljoen, waarbij voor een reële vergelijking nog moet worden gevoegd een bedrag van 128 miljoen voor militaire uitgaven uit overloop. Onder de uitgaven van de Buitengewone Dienst II der ontwerp-begroting 1957 is mede opgenomen een bedrag van 230 miljoen als liquiditeitsvoorschot aan het Ouderdomsfonds; de overige kapitaalsuitgaven vertonen derhalve per saldo een stijging van 59 miljoen ten opzichte van 1956, tot welke stijging in het bijzonder de hogere aflossingen op gevestigde schuld zullen bijdragen.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van de verschillen tussen de ontwerp-begroting 1957 en de vermoedelijke uitkomsten 1956 moge worden verwezen naar hoofdstuk II van deze nota.

II. De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

1. Samenvattend overzicht

De indeling van de begroting in hoofdstukken, grotendeels overeenkomend met de departementen van algemeen bestuur, en de verdere onderverdeling daarvan in afdelingen geven op zichzelf geen zuivere verdeling weer van de kosten van de verschillende onderwerpen van staatszorg. Bij de behartiging van vele onderwerpen zijn verschillende en bovendien niet steeds dezelfde departementen en afdelingen betrokken. De taakverdeling van de departementen is eensdeels historisch gegroeid en wordt anderdeels door bijzondere omstandigheden bepaald. Zij is daarenboven voortdurend aan wijzigingen onderhevig; nieuwe departementen worden ingesteld, andere soms opgeheven, taken en diensten van het ene departement naar het andere overgeheveld. Dit brengt tevens mede, dat een vergelijking van de uitgaven per begrotingshoofdstuk over verschillende jaren geen zuiver beeld kan geven van het verloop van de door het rijk aan de onderscheidene onderwerpen van staatszorg bestede bedragen.

Teneinde in deze moeilijkheid te voorzien is, evenals vorige jaren, een overzicht samengesteld, waarin de uitgaven van de thans geldende begroting — enerzijds zoals deze oorspronkelijk werden geraamd en anderzijds zoals deze vermoedelijk zullen worden gerealiseerd — en die van de ontwerp-begroting voor het komende jaar volgens een van de indeling naar departementen onafhankelijke groepering naar onderwerpen van staatszorg zijn samengevat.

Zulk een indeling op functionele basis biedt ook bij internationale begrotingsvergelijkingen belangrijke voordelen.

2. Nadere beschouwing der uitgaven

In deze paragraaf wordt aan de onderscheidene onderwerpen van staatszorg nader aandacht gewijd. Aan elke beschouwing is toegevoegd een overzicht van de uitgaven voor het desbetreffende onderwerp van staatszorg. De voornaamste verschillen tussen de voor 1956 en 1957 vermelde bedragen worden daarbij tevens in het kort toegelicht. Hierbij zij er de aandacht op gevestigd, dat de cijfers van de in deze paragraaf opgenomen functionele overzichten voor 1957 uitsluitend betrekking hebben op de in de ontwerp-begroting geraamde bedragen.

Zoals reeds in de inleiding is vermeld, is in de ontwerp-begroting 1957 rekening gehouden met een bedrag van 200 miljoen wegens verhoging van de lonen en salarissen van het rijks-personeel en het onderwijzend personeel¹⁾. Hierin is begrepen 10 miljoen wegens salarisverhoging voor enkele groepen van hoger rijks-personeel. Van het resterende bedrag van 190 miljoen is aan het onderwijs 70 miljoen, aan de defensie-uitgaven 45 miljoen en aan de gemeentepolitie 10 miljoen toe te rekenen. Het is thans nog niet mogelijk de functionele toerekening aan de onderscheidene onderwerpen van staatszorg van het overige deel van de voor salarisverhogingen uitgetrokken bedragen met nauwkeurigheid te doen plaatsvinden. In verband hiermede zijn deze verhogingen van de lonen en salarissen in het samenvattend overzicht opgenomen in een onverdeelde post, terwijl zij bij de afzonderlijke staatjes voor de diverse onderwerpen buiten beschouwing zijn gelaten.

In de vermoedelijke uitkomsten 1956 zijn verwerkt de gevolgen van de verhoging van de vakantietoelage met 2 %, reeds thans rekening te houden. Een en ander houdt niet in, dat het in de bedoeling zou liggen in de toekomst eventuele besluiten inzake loonsverhogingen steeds te doen voorafgaan door het opnemen van een daartoe strekkende begrotingspost.

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

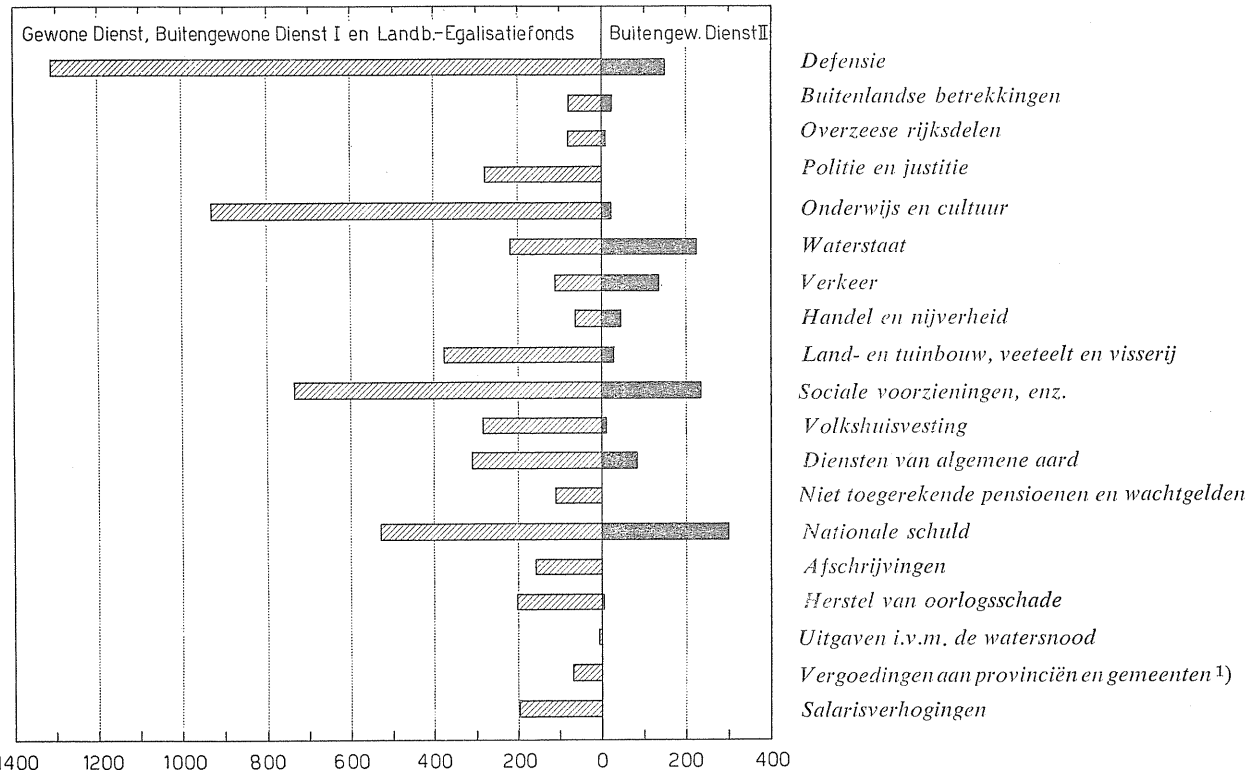
	Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			Buitengewone Dienst II		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp- begroting 1957	Oorspronkelijk vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	1 207,7	1 554,0	1 311,9	152,3	266,0	152,1
Buitenlandse betrekkingen	79,7	79,5	81,5	29,0	38,6	27,0
Overzeese rijksdelen	75,7	84,1	81,0	—	8,1	8,1
Politie en justitie	274,5	281,6	280,2	0,1	0,1	0,1
Onderwijs en cultuur	820,0	875,9	930,3	14,2	14,4	22,9
Waterstaat	230,6	209,1	222,2	182,7	186,3	225,6
Verkeer	77,9	98,2	113,4	124,7	126,8	138,7
Handel en nijverheid	67,3	76,1	64,3	128,6	69,0	48,4
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	338,3	371,6	379,4	27,5	32,2	29,8
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	970,1	989,9	731,8	6,2	7,3	237,1
Volkshuisvesting	248,2	261,3	286,9	10,1	5,1	10,2
Diensten van algemene aard	242,9	299,0	311,0	108,6	116,6	85,6
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden	110,9	283,2	110,8	—	—	—
Nationale schuld	480,9	497,8	529,3	204,9	257,7	303,8
Afschrijvingen	117,0	130,0	160,0	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	323,7	282,4	203,0	5,5	6,3	5,6
Uitgaven, verband houdende met de watersnood	31,9	110,2	7,9	—	—	—
Vergoedingen aan provincien en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele be- lasting en de grondbelasting . . .	61,0	66,7	68,0	—	—	—
Salarisverhogingen	—	25,0	200,0	—	—	—
Totaal	5 758,3	6 575,6	6 072,9	994,4	1 134,5	1 295,0

¹⁾ Volledigheidshalve zij opgemerkt, dat hoewel met name ten aanzien van de in deze verhoging begrepen compensatie voor de algemene ouderdomspremie en de huurverhoging nog geen beslissing is genomen, het ter verkrijging van een zo reëel mogelijk begrotingsbeeld noodzakelijk werd geacht met de hieruit voortvloeiende gevolgen voor de begroting 1957

waarmede in de cijfers voor 1957 uiteraard eveneens rekening is gehouden, de uitkering ineens van 3 % over 1955 en een verhoging van de lonen en salarissen per 1 september 1956 van 6 %. Deze factoren hebben op het verloop van de uitgaven voor de diverse onderwerpen van staatszorg in het alge-

meen een naar verhouding zelfde invloed gehad. Van deze invloed zal in de hieronder volgende nadere beschouwing van de uitgaven dan ook slechts in een enkel geval melding worden gemaakt.

Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg volgens ontwerp-begroting 1957 (in miljoenen guldens)

¹⁾ Voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting.

Defensie

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ont-werpbe-groting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ont-werpbe-groting 1957
Algemene uitgaven . .	67,4	124,0	90,6	17,5	54,0	17,5
Landmacht	584,3	808,0	593,6	40,6	55,0	40,9
Luchtmacht	255,0	342,0	286,6	25,0	25,0	25,0
Marine	230,0	213,0	254,6	68,2	124,0	66,7
Bescherming Bevolking	14,0	12,0	23,0	1,0	8,0	2,0
Militaire pensioenen en wachtgelden. . .	57,0	55,0	63,5	—	—	—
	1 207,7	1 554,0	1 311,9	152,3	266,0	152,1

Het vermoedelijk beloop van de defensie-uitgaven in 1955 bedraagt circa 1746 miljoen, waarvan 98 miljoen betrekking heeft op additionele uitgaven, gefinancierd met tegenwaardegelden. De resterende 1648 miljoen overtreft de oorspronkelijk vastgestelde defensiebegroting voor 1955 met 292 miljoen, zodat in 1955 voor dat bedrag een inhaal van de achterstand in de militaire bestedingen is tot stand gekomen.

De vermoedelijke uitkomsten voor 1956 wettigen de verwachting, dat de begrotingsuitgaven voor de defensie een bedrag van circa 1820 miljoen zullen bereiken, waarvan ongeveer 168 miljoen te financieren uit tegenwaardegelden, zodat, uitgaande van de oorspronkelijke raming van 1360 miljoen, de inhaal voor 1956 eveneens 292 miljoen zal bedragen.

Hoewel op grond van de derde defensienota van 18 mei

1954 voor 1957, evenals voor 1955 en 1956, een defensieplafond van 1350 miljoen zou gelden, wordt thans van een 100 miljoen hoger bedrag uitgegaan. Mede als gevolg van herhaalde verhogingen van lonen en prijzen is n.l. gebleken, dat bij volledige handhaving van de in 1954 ontvouwde plannen een jaarlijks bedrag van 1350 miljoen in de eerstkomende jaren niet toereikend zal zijn om de exploitatiekosten te dekken en bovendien de opbouw overeenkomstig de oorspronkelijke plannen te voltooien.

Zelfs bij de thans voorgestelde verhoging van het plafond zal het noodzakelijk zijn wijzigingen in de bestaande plannen aan te brengen en bepaalde voorzieningen naar een latere periode te verschuiven.

De voor 1957 als gevolg van algemene loonsverhogingen na 31 augustus 1956 vereiste gelden — waarvoor in hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) een bedrag van 45 miljoen is opgenomen voor het personeel van Oorlog en Marine (zowel burger als militair) — zullen boven het plafond beschikbaar moeten worden gesteld. Voorts komt voor 1957 wederom een bedrag boven het defensieplafond ter beschikking, voortvloeiende uit een bijdrage van de Nederlandse Antillen in de defensiekosten voor dat gebiedsdeel ad 7 miljoen en een bijdrage van Nederlands Nieuw-Guinea voor door de Koninklijke Marine aldaar te verrichten hydrografische opnamewerkzaamheden ad 2 miljoen. Tenslotte is, in afwachting van een definitieve beslissing terzake, nog 5 miljoen uitgetrokken boven het defensieplafond wegens meerdere opbrengst van de loodsgelden.

Een en ander betekent, dat in de ontwerp-begroting 1957 in totaal 1509 miljoen is uitgetrokken voor defensiedoeleinden. Naar verwachting zullen de werkelijke uitgaven in 1957 een bedrag van rond 1800 miljoen belopen.

Algemene uitgaven . . .		Verteenwoordiging in het buitenland . . .		Deelname aan inter- nationale organisas- ties en conferenties.	
Orig. Dienst I	Overnemen	9,0	53,1	17,6	79,7
Overnemen	Overnemen	9,4	53,0	17,1	79,5
Orig. Dienst I	Overnemen	9,4	55,8	16,3	81,5
Overnemen	Overnemen	—	4,0	25,0	29,0
Orig. Dienst II	Overnemen	—	4,0	34,6	38,6
Overnemen	Overnemen	—	2,0	25,0	27,0

Nederland zal in 1957 worden vertegenwoordigd door 26 ambassadeurs, 31 gezantschappen, 30 consulaat-generaal en 21 (vice)consulaten, waarbij nog komen Nederlandse vertegenwoordigers in Peking en Seoul (Zuid-Korea) en een aantal permanente delegaties bij internationale organisaties. Hiernaast bevinden zich op tal van plaatsen honoraire vertegenwoordigers.

De hulp aan minder ontwikkelde gebieden buiten het Koninkrijk, opgenomen onder de uitgaven voor deelneming aan internationale organisaties en conferenties, blijft ook in 1957 een stijgende tendens vertonen. Dat desondanks de totale uitgaven voor het betreffende onderdeel een daling te zien geven, is een gevolg van het vervallen van de uitgaven voor hulp en herstel van Zuid-Korea, waarvoor in 1956 nog 2 miljoen werd geraamd.

Voor het verder achtereenvolgende jaar is voor 1957 onder de Buitengewone Dienst II opgenomen een storting van 25 miljoen op de Nederlandse deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling. Deze deel-neming, voor zoveel in guldens te storten, bedraagt in totaal 186 miljoen. In 1953 heeft de Nederlandse regering aan de Bank toestemming verleend hiervan een bedrag van 100 miljoen, gelijkmatig verdeeld over een periode van vier jaren, aan haar leden uit te lenen. De bedoelde storting van 25 miljoen is de vierde en laatste tranche van het genoemde bedrag van 100 miljoen.

Evenals in vorige jaren zijn in de tabel ook opgenomen de uitgaven van vertegenwoordigingen in het buitenland van andere ministeries dan dat van Buitenlandse Zaken (met uitzondering ook thans van de defensie-attachés). Hetzelfde geldt voor de uitgaven wegens deelneming aan internationale organisaties en conferenties.

Het verschil tussen de vermoedelijke uitkomsten 1956 en de in de oorspronkelijke begroting 1956 onder de Buitengewone Dienst II voor deelneming aan internationale organisaties en conferenties opgenomen bedragen is te verklaren uit de omstandigheid, dat rekening is gehouden met de toetreding in 1956 van Nederland tot de Internationale Financierings Maatschappij en de in verband daarmee in dat jaar te verrichten storting van de Nederlandse bijdrage.

Overzeese rijksheden

Algemene uitgaven . .					
Suriname en de Ne- derlandse Antillen .					
Guinea					
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	Oorspr. Vermoe- de Ont-	1956 gesteld uitkom- grootje werpbe- stien 1956	84,1	75,7	—
Buitengewone Dienst II	Oorspr. Vermoe- de Ont-	1956 gesteld uitkom- grootje werpbe- stien 1956	84,1	75,7	—

De uitgaven ten behoeve van Suriname en de Nederlandse Antillen vertonen volgens de ontwerp-begroting 1957, evenals de ontwerp-begroting 1956, een stijging is het gevolg van de deelneming in de financiering van het tienjarigen plan voor Suriname (voor beide jaren neerkomend op totaal ruim 16 miljoen, waarvan de helft ten laste van de Buitengewone Dienst II).

Als voorschot aan de Stichting voor de ontwikkeling van de machinale landbouw in Suriname ten behoeve van onginings- en inpolderingswerkzaamheden in het Nickerie-gebied, waarvoor zowel in de oorspronkelijke raming als in de verscheidenjke uitkomsten voor 1956 9,5 miljoen was uitgetrokken, is in de ontwerp-begroting 1957 ruim 6 miljoen opgenomen.

Als bijdrage in de geldmiddelen voor het gebiedsdeel Nederlands Nieuw-Guinea is voor 1957, evenals voorgaand jaar, 60 miljoen geraamd.

Als bijdrage in de geldmiddelen voor het gebiedsdeel Nederland-Nieuw-Guinea is voor 1957, evenals voorgaand jaar, 60 miljoen geraamd.

Politie en justitie

[illegible]

Op grond van de wet Administratieve rechtspraak belasting-zaken zijn de raden van beroep (directie belastingen) op-geheven en worden bij de gerechtshoven belastingkammers in-gezeteld, waarmee de uitrusting van juridisch en administratief personeel gepaard gaat. Mede door de voortdurende vermeer-dering van werkzaamheden bij de kantongerechten, o.m. als gevolg van de verscherpte controle op het verkeer, waardoor uitrusting van het aantal kantongerechten en van administratief personeel noodzakelijk is, geven de uitgaven voor de recht-spraak een verdere stijging te zien.

Op de stijging van de uitgaven voor de rijksposiitie, ver-geleken bij de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1956, is van invloed de intensivering van de preventieve verkeers-surveillance op de grote intercommunale wegen, waardoor de uitgaven voor vervanging, uitrusting en exploitatie van het wagenpark een verhoging ondergaan.

De vernieuwing van de vloot van de rijksposiitie te water zal in 1957 worden voortgezet. Met de bouw van politieburelen wordt gestadig voortgegaan.

Het verloop van de uitgaven voor de gemeentepolitiie is

Ook de toetsaankomng van de raden voor de kinderde-
de personeelsuitgaven, sterk doorwerken.

worden besteed. Aangezien het aantal onder toezicht gestelde minderjarigen, dat buiten het ouderlijk gezin wordt geplaatst, nog steeds toeneemt, moet ook voor dit doel meer worden uitgetrokken.

Als gevolg van de stijging der verpleegprijzen en de uitbreiding van de nazorg zijn voor subsidies en kosten van verpleging voor ter beschikking van de regering gestelde psychopaten hogere uitgaven geraamd dan voor 1956. Eveneens is dit het geval ten aanzien van het subsidie aan reclasseringsverenigingen.

Het aflopen der werkzaamheden bij de verschillende afdelingen van de Raad voor het Rechtsherstel resulteert in een vermindering van de personeelsbezetting met circa 140 man.

Onderwijs en cultuur

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ont-werpbe-groting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ont-werpbe-groting 1957
Algemene uitgaven . .	29,3	27,8	28,3	7,2	6,4	5,9
Lager onderwijs . . .	439,8	468,7	482,5	—	—	—
Vorbereidend hoger en middelbaar onderwijs	77,7	85,8	93,1	—	—	—
Lager en middelbaar nijverheidsonderwijs	106,6	119,0	125,4	—	—	—
Lager en middelbaar land- en tuinbouwonderwijs	14,3	14,6	16,5	0,1	0,1	0,1
Hoger onderwijs . . .	75,2	82,4	95,5	2,9	3,3	9,3
Jeugdvorming en volksontwikkeling	16,7	16,9	20,4	—	—	—
Kunsten, oudheidkunde en natuurbescherming	22,0	22,4	24,2	3,3	3,4	3,0
Wetenschappen . . .	6,7	6,5	8,4	0,7	1,2	4,6
Radio, televisie en pers	31,7	31,8	36,0	—	—	—
	820,0	875,9	930,3	14,2	14,4	22,9

De aanzienlijke stijging van het peil der uitgaven in de sector onderwijs en cultuur zal zich naar verwachting ook in 1957 voortzetten. Voor een deel wordt deze stijging veroorzaakt door de salarisverhogingen voor het onderwijzend en docerend personeel; voor een ander deel door de uitbreiding van het aantal leerlingen als gevolg van de bevolkingsgroei en van de toeneming der belangstelling, in het bijzonder voor het kleuteronderwijs, het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs, alsmede het nijverheidsonderwijs.

Van de salarismaatregelen zij vermeld de verbetering van de regelingen voor het uitgebreid lager onderwijs en het lager nijverheidsonderwijs. Daarnaast kan worden genoemd de uitkeringsregeling voor het lager onderwijs.

Teneinde de onderwijsvernieuwing te stimuleren en de resultaten van de onderzoeken op dit gebied intensiever bij het onderwijzend personeel ingang te doen vinden, wordt een verhoging van de subsidies aan de pedagogische centra voorgesteld.

Met de reorganisatie van het rijksschooltoezicht is een aanvang gemaakt. De uitgaven hiervoor zijn thans onder één afdeling gebracht.

De opleidingsscholen voor kleuterleidsters en de kweekscholen verheugen zich in een nog steeds groeiende belangstelling. In verband hiermede is het aantal gesubsidieerde opleidingsscholen voor kleuterleidsters met 5 uitgebreid en is het aantal parallelklassen aan de kweekscholen met 34 toegenomen.

Bij het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs wordt de stijging van de kosten veroorzaakt door de nieuwe subsidie-regeling voor de bijzondere scholen, door de volgroeïing van scholen, alsmede door de groei als gevolg van de reeds genoemde algemene factoren.

Het aantal cursisten aan de instituten, welke opleiden voor een middelbare onderwijsakte, is stijgende.

Het aantal scholen voor voorbereidend hoger en middel-

baar onderwijs en voor nijverheidsonderwijs, dat voor het eerst voor subsidie in aanmerking wordt gebracht, is belangrijk.

Het nijverheidsonderwijs breidt zich gestadig uit. Dit geldt zowel voor het schoolonderwijs als voor het onderwijs volgens het leerlingstelsel. Voor het meisjesonderwijs zal de tegemoetkoming in de bijkomende kosten (leermiddelen e.d.) worden verruimd. Hiermede is circa 0,9 miljoen gemoeid. Voor het scheepvaartonderwijs zal een tweetal radarschepen worden aangeschaft. De jaarlijkse exploitatiekosten hiervan bedragen 0,4 miljoen.

De ontwikkeling van de landbouwhogeschool blijft voortgang vinden. De uitvoering van het vernieuwingsprogramma voor het lager en middelbaar land- en tuinbouwonderwijs wordt voortgezet.

Ter voorkoming van een stagnatie in de bouw en uitbreiding van land- en tuinbouwscholen ten gevolge van een stijging der bouwkosten, welke nog bezwaarlijk door schoolbesturen met hulp van lagere overheidsorganen kunnen worden gedragen, worden gelden aangevraagd voor de financiering ingevolge een regeling, vervat in een interimrapport, uitgebracht door de commissie tot wettelijke regeling van het middelbaar en lager land- en tuinbouwonderwijs.

De toeneming van de kosten voor het hoger onderwijs is o.m. een gevolg van de voortschrijdende ontwikkeling van het onderwijs en de wetenschappen. Voor de eerste maal zijn gelden uitgetrokken voor de bouw en exploitatie van de tweede technische hogeschool te Eindhoven. Ten behoeve van het onderwijs in de kernfysica zal een z.g. swimming pool reactor worden aangekocht, waarvoor, met inbegrip van de kosten van installatie, 2,5 miljoen vereist is. Het kernfysisch onderzoek eist een hogere bijdrage voor 1957 van circa 0,9 miljoen. De verlaging van de collegegelden van 325 tot 200 gulden leidt enerzijds tot verlaging van de opbrengst der middelen, anderzijds tot verhoging van het subsidie aan het bijzonder hoger onderwijs.

Voor de rijksstudietoelagen, voor zover verstrekt in de vorm van beurzen, worden grotere kredieten gevraagd tot een bedrag van ongeveer 1,8 miljoen, in hoofdzak als gevolg van het van jaar tot jaar toenemend aantal aanvragen, in het bijzonder van studerenden aan kweekscholen en instellingen voor hoger onderwijs. Voor het toekennen van beurzen aan hen, die opleidingsscholen voor kleuterleidsters bezoeken, zijn thans eveneens gelden opgenomen.

De vermeerdering der uitgaven voor de jeugdvorming en volksontwikkeling is o.m. een gevolg van de subsidieverhoging voor een tweetal sociaal-pedagogische opleidingen en het parttime onderwijs. Het jeugdwerk en het jeugdzorgwerk behoeven hogere bedragen, doordat de organisaties zich thans hebben kunnen instellen op de met ingang van 1 januari 1955 ingevoerde verruiming van de subsidiemogelijkheden (aanstelling beroepskrachten, intensiever leidersvorming, meerdere decentralisatie over provinciale organen). Daarnaast zullen de salarissen voor de staffunctionarissen van de volkshogescholen worden herzien en zal in de sector der leetuurvoorziening worden overgegaan tot verhoging van het subsidie voor de filialen en tot het invoeren van een subsidieregeling voor de jeugdbibliotheken der openbare leesalen.

Voor de lichamelijke opvoeding en de sport in de ontwikkelingsgebieden wordt de mogelijkheid geopend tot het verlenen van bijdragen à fonds perdu in de investeringskosten.

De verhoging van de bijdrage voor de omroep is gelijk aan de meerdere opbrengst van de luisterbijdrage, welke laatste is gestegen door de toeneming van het aantal radiotoestellen. De gelden voor de televisie, van rijkswege beschikbaar gesteld, zijn in hoofdzak verhoogd in verband met de hogere kosten voor zenderhuur. Het kijkgeld kon onder de middelen met bijna 2 miljoen worden verhoogd.

Het plafond der uitgaven voor de kunsten is ook in 1957 hoger gesteld, nl. op 9 miljoen.

De uitgaven voor de afdeling Oudheidkunde en natuurbescherming zijn voornamelijk verhoogd, doordat er een wijziging is gebracht in de organisatie van de natuurbescherming bij het staatsbosbeheer. Eveneens zijn de kosten van het onderhoud

der natuureservaten aanzienlijk gestegen, o.m. door uitbreiding van bezit.

In de bouw van een nieuwe provinciale bibliotheek te Leeuwarden zal het rijk een bijdrage verlenen van 0,5 miljoen, te verdelen over twee jaren. De kosten van het museumwezen zijn eveneens enigermate gestegen, in hoofdzaak als gevolg van de salarisverhogingen en de prijsstijging.

Waterstaat

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemene uitgaven . .	28,1	29,3	29,4	0,3	0,3	0,4
Waterwegen	116,9	92,9	101,1	30,9	28,7	48,5
Landwegen	84,1	85,3	90,1	88,0	93,8	95,0
Landaanwinning . . .	1,5	1,6	1,6	63,5	63,5	81,7
	230,6	209,1	222,2	182,7	186,3	225,6

De onderhouds- en verbeteringswerken aan de zeeweringen zullen in 1957 met kracht worden voortgezet.

De afwerking van het Amsterdam-Rijnkanaal zal voor 1957 nog een bedrag van 4 miljoen vergen, terwijl voor de voltooiing van de schutsluis bij Dieren en de verbreding van het Apeldoornsch kanaal 3 miljoen is uitgetrokken.

Het ligt in het voornemen een begin te maken met de vervanging van de oude sluis bij Zeeburg, welke voor de scheepvaart een hinderlijk obstakel vormt, door een keersluis.

De uitvoering van de Deltawerken zal naar verwachting in 1957 in totaal 50 miljoen vergen, waarvan 8 miljoen afkomstig is van vorige dienstjaren. Van het bedrag ad 50 miljoen is 6 miljoen nodig voor de voortzetting van de indijking van de Biesbosch en het watervrij maken van het land van de Donge en het Oude Maasje; een werk, dat reeds voor de watersnoodramp is aangevangen. De werkzaamheden aan de stormvloedkering bij Krimpen a/d IJssel worden voortgezet. Hiervoor is 9,5 miljoen uitgetrokken. Ten behoeve van het Drie-eilandenplan wordt in de onderhavige ontwerp-begroting 11 miljoen gevraagd. De afdamming van het Haringvliet, waarvoor in de begroting 1956 reeds een bedrag van 11,6 miljoen was uitgetrokken, zal in 1957 worden voortgezet. Hiertoe wordt in de ontwerp-begroting voor laatstgenoemd jaar 17,5 miljoen voorgesteld.

Ten behoeve van de Rijnkanalisatie is voor 1957 10,8 miljoen geraamd tegenover 6,5 miljoen in 1956. Deze kanalisatie dient aan te sluiten op de afdamming van het Haringvliet, ten einde Rotterdam met betrekking tot de zoetwatervoorziening niet in moeilijkheden te brengen. De bouw van de stuw bij Hagstein, welke tevens zal worden gebruikt voor het opwekken van elektrische energie, vindt voortgang (1957 8,4 miljoen). Voorts wordt een aanvang gemaakt met de bouw van de stuw bij Maurik (1957 2 miljoen).

Gezien de toenemende intensiteit van het wegverkeer worden voor 1957 voor de aanleg en verbetering van wegen opnieuw hogere kredieten dan voor 1956 aangevraagd. Het programma beslaat het gehele land, waarbij speciaal aandacht wordt geschonken aan de uitbreiding van het snelverkeerswegennet en aan vergroting van de wegcapaciteit.

De eveneens sterke toeneming van het verkeer op de veren over de Westerschelde heeft geleid tot plannen voor een nieuwe veerhaven te Breskens.

De tunnelbouw te Velsen zal zo mogelijk in 1957 worden voltooid, waarvoor in dat jaar nog rond 13 miljoen nodig zal zijn.

Verder staan o.a. op het programma de oeververbinding bij Schellingwoude en een brug over de Merwede bij Gorinchem.

Het voor landaanwinning onder de Buitengewone Dienst II aangevraagde bedrag betreft in hoofdzaak de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds. Voor dit fonds wordt in 1957 circa 18 miljoen meer gevraagd dan in 1956.

Het ligt in de bedoeling in 1957 voort te gaan met de stichting van woningen, boerderijen en andere gebouwen in de Noord-Oostpolder. De ringdijk met gemalen en sluizen van de polder Oost-Flevoland zal in genoemd jaar verder moeten worden voltooid, waarna met de eerste fase van het bewoonbaar maken, nl. de aanleg van wegen, kanalen en bruggen, kan worden begonnen.

In 1957 zal worden voortgegaan met de indijking van de Markerwaard, waarvoor 22,5 miljoen wordt gevraagd.

Verkeer

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemene uitgaven . .	1,9	1,8	1,8	0,3	0,3	0,2
Verkeer- en vervoerdiensten	48,6	49,1	48,4	3,3	3,3	3,3
Zeescheepvaart	3,7	3,9	3,8	0,2	0,2	0,1
Burgerlijke luchtvaart	23,7	33,4	22,9	2,5	4,6	1,7
P.T.T.	—	10,0	36,5	118,4	118,4	133,4
	77,9	98,2	113,4	124,7	126,8	138,7

De ontwerp-begroting 1957 weerspiegelt in hoofdzaak de voortzetting van het beleid, dat in de afgelopen jaren op het gebied van verkeer en vervoer, zeescheepvaart en burgerlijke luchtvaart is gevoerd.

De in 1955 aangevangen activiteit ter opheffing van gelijkvloerse kruisingen van spoorwegen met, in hoofdzaak, niet-rijkswegen zal onverminderd worden voortgezet.

Met betrekking tot de rubriek Burgerlijke luchtvaart kan worden opgemerkt, dat de door het rijk gefinancierde activiteiten van het Nederlandse instituut voor vliegtuigontwikkeling regelmatig voortgang vinden. In het werkprogramma van het instituut neemt de voltooiing van de ontwikkeling en de bouw van twee prototypen van de Fokker F27 een belangrijke plaats in, terwijl ook aan de ontwikkeling van andere projecten wordt gewerkt.

Scheepvaartfonds. In de begroting van dit fonds is wederom rekening gehouden met de exploitatie van twee gecharterde schepen en drie schepen in eigendom ten behoeve van het emigrantenvervoer c.a. Het is thans nl. nog niet zeker, of het aantal gecharterde schepen zal kunnen worden beperkt.

P.T.T. Rekening is gehouden met een belangrijke stijging van het kostenpeil tengevolge van de in 1957 te verwachten algemene loonmaatregelen.

Door de loonintensiteit van het bedrijf is het effect daarvan op de exploitatierekening zo sterk, dat, in afwachting van een wijziging van de tarieven, een verlies van 36,5 miljoen moet worden geraamd. In de vermoedelijke uitkomsten 1956 is rekening gehouden met een verlies van 10 miljoen, in hoofdzaak eveneens tengevolge van de gestegen loonkosten. In de oorspronkelijke raming voor 1956 was nog uitgegaan van een winst van 17 miljoen.

De vraag naar de verkeersdiensten van het bedrijf blijft in bijna alle sectoren een vrij sterke toeneming vertonen. Ten einde aan deze stijgende behoefte zoveel mogelijk het hoofd te kunnen bieden, wordt ten aanzien van de investeringen, in vergelijking met 1956, een hoger bedrag voorzien.

Handel en nijverheid

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ont-werpbe-groting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ont-werpbe-groting 1957
Algemene uitgaven . .	22,1	27,3	22,3	0,2	0,2	—
Voorlichting en export-bevordering	7,0	11,9	7,4	—	—	—
Distributie en controle	6,8	6,4	5,9	—	—	—
Industrialisatie	17,4	16,6	15,2	3,6	6,6	5,0
Mijnwezen en energie-voorziening	14,0	13,9	13,5	124,8	62,2	43,4
	67,3	76,1	64,3	128,6	69,0	48,4

Bij de begroting 1957 is er van uitgegaan, dat het beleid ten aanzien van handel en nijverheid — wat de grote lijnen betreft — weinig van dat van het lopende jaar zal afwijken.

Dat bij de post voorlichting en exportbevordering de vermoedelijke uitkomsten voor 1956 zoveel hoger liggen dan de begrotingscijfers voor dat jaar, is een gevolg van de verleende staatsgaranties voor verzekeringen in verband met het handelsverkeer met Turkije.

De uitgaven voor de post distributie en controle konden verder worden verlaagd, doordat met name het stelsel van distributiemaatregelen vrijwel kon worden afgeschaft.

Het industriële klimaat is dit jaar gunstig gebleven, ook voor buitenlandse vestigingen. Het grootste probleem is hier de krapte op de arbeidsmarkt. De verlaging van de post industrialisatie is toe te schrijven aan het feit, dat voor 1957 een geringer bedrag voor verliezen op door de staat gegarandeerde kredieten aan de Herstelbank behoefde te worden geraamd dan voor 1956.

De bij dit onderdeel te constateren stijging van de kapitaals-uitgaven vindt, voor wat de vermoedelijke uitkomsten 1956 betreft, haar oorzaak in hogere, eenmalige uitgaven voor de bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland. Voor 1957 moet worden gerekend met een toeneming van het bouwprogramma van de Nederlandse centrale organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek.

Ingevolge de wijziging van de aanwijzingswet voor de Staatsmijnen wordt, zoals op blz. 9 is vermeld, de kapitaal-verstrekking door het rijk voortaan op netto-basis geraamd. Hierdoor is het begrotingsbedrag 1956 van de post mijnwezen en energievoorziening, wat de kapitaalsuitgaven betreft, niet meer vergelijkbaar met de vermoedelijke uitgaven 1956. Er zijn twee redenen aan te geven voor de daling van de kapitaals-uitgaven van deze post voor 1957, vergeleken met de vermoedelijke uitkomsten 1956. Enerzijds hebben de Staatsmijnen hun investeringsprogramma enigermate getemporeerd, anderzijds heeft de rijkdienst Gasvoorziening nu het grootste gedeelte van het investeringsprogramma afgewerkt, zodat voor 1957 met minder kan worden volstaan dan voor 1956.

Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ontwerp-begro-tting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ontwerp-begro-tting 1957
Algemene uitgaven . .	21,4	22,8	22,3	0,9	2,4	2,2
Landbouw, tuinbouw en veeteelt	146,9	143,9	191,1	26,5	27,4	26,2
Voedselvoorziening . .	5,0	5,1	5,1	—	—	—
Visserij	1,5	1,7	1,9	0,1	2,4	1,4
Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds	163,5	198,1	159,0	—	—	—
	338,3	371,6	379,4	27,5	32,2	29,8

Zowel voor de landbouw als voor de visserij blijft het streven gericht op de opvoering van de produktiviteit en een verlaging van de kostprijzen. Dit is noodzakelijk om de afzetmogelijkheden in binnen- en buitenland te behouden en zo mogelijk te vergroten.

In de ontwerp-begroting voor 1957 is in verband hiermede rekening gehouden met een uitbreiding van de voorlichting. Vooral de vergrote activiteit op het gebied van de veeteelt-voorlichtingsdienst, welke speciaal gericht zal zijn op de veevoeding, het afstammelingenonderzoek en de pluimveeteelt, dient in dit verband te worden genoemd. Dit verklaart voor een deel de stijging van de uitgaven onder de rubriek landbouw, tuinbouw en veeteelt. In hoofdzaak echter wordt de stijging van deze uitgaven veroorzaakt door de toenemende activiteit van de Cultuurtechnische dienst. Mede in verband met de noodzaak tot mechanisatie en rationalisatie neemt de hoeveelheid cultuurtechnisch werk in uitvoering toe. Voor ruilverkavelingen en andere cultuurtechnische werken is thans rond 92 miljoen uitgetrokken, dit is rond 20 miljoen meer dan in de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1956, waarvan ruim 16 miljoen op de Gewone Dienst.

Voorts is voor de herverkaveling van Walcheren en de noodgebieden, waarvoor in 1956 ruim 25 miljoen was geraamd, thans ongeveer 45 miljoen uitgetrokken. Houdt men er echter rekening mede, dat in 1956 nog 24 miljoen werd toegerekend aan de uitgaven, verband houdende met de watersnood, daar een deel van de herverkavelingswerkzaamheden nog als herstel kon worden beschouwd, dan blijkt voor deze uitgaven in feite thans ongeveer 4 miljoen minder te worden geraamd.

Landbouw-Egalisatiefonds. De onzekere factoren, welke de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds in belangrijke mate beheersen, namelijk de ontwikkeling van de kostprijzen in de landbouw in het binnenland, die van het prijspeil op de wereldmarkt voor agrarische produkten en die van de aan de consument berekende prijzen hebben tot gevolg, dat de in de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds opgenomen ramingen slechts met voorbehoud kunnen worden gegeven. De ontwikkeling van de binnenlandse kostprijzen is een onmisbaar gegeven bij de jaarlijkse vaststelling van de landbouwprijzen in het kader van het garantiëbeleid. Deze prijsvaststelling vindt in het algemeen in het najaar, althans na de indiening der begroting bij de Staten-Generaal, plaats. Het is niet mogelijk daarop in de thans overgelegde begroting vooruit te lopen. Het niveau der wereldmarktprijzen, dat mede bepalend is voor het antwoord op de vraag, in hoeverre het garantiëprijzenbeleid tot uitgaven voor de schatkist leidt, is uiteraard praktisch niet voor beïnvloeding door maatregelen in het binnenland vatbaar.

De genoemde factoren zijn op grond hiervan, evenals dat in vorige jaren gebruikelijk was voor de toen ingediende begrotingen, in de thans aangeboden begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds verdisconteerd op basis van het prijspeil van medio juli 1956.

In deze begroting is opgenomen een bedrag van 60,7 miljoen voor consumentensubsidies op melk. De resterende bedragen op de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds vertegenwoordigen nagenoeg geheel de kosten der steunmaatregelen, welke in het kader van het garantiëbeleid ten behoeve van de Nederlandse landbouw worden genomen.

Als zodanig dienen te worden genoemd de melkprijstoeslag, de roggesteun en een nog te ontwerpen regeling voor het varkensvlees, welke in de plaats zal komen van de huidige, op het in oktober a.s. aflopende meerjarige bacon-contract met Engeland steunende, garantiëregeling.

De ramingen, welke voor deze maatregelen in de ontwerp-begroting 1957 van het Landbouw-Egalisatiefonds zijn opgenomen, zijn, zoals reeds werd opgemerkt, gebaseerd op het prijspeil van medio juli 1956 en bedragen respectievelijk 49,4 miljoen, 15 miljoen en 25 miljoen.

Voor het overige moge nog worden verwezen naar hetgeen met betrekking tot de subsidies uit het Landbouw-Egalisatiefonds is vermeld in paragraaf 3 van hoofdstuk I van deze nota.

Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast- gesteld 1956	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ont- werpbe- grooting 1957	Oorspr. vast- gesteld 1956	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ont- werpbe- grooting 1957
Algemene leiding. . .	8,9	13,5	10,6	0,1	0,1	0,1
Sociale zekerheid . .	505,9	505,7	241,7	—	—	230,0
Bijstand voor speciale groepen	84,4	86,0	92,6	4,5	4,5	4,5
Arbeidsbemiddeling en scholing	29,9	29,9	31,0	—	—	—
Emigratie	35,9	25,5	31,6	0,1	0,1	—
Overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid . .	121,1	61,0	99,9	—	1,0	—
Overige sociale voor- zieningen	27,1	23,1	29,1	—	—	0,1
Gezondheidszorg . . .	78,4	79,4	85,9	1,5	1,6	2,4
Uitgaven voor ambte- naren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhou- ding met Indonesië.	78,5	165,8	109,4	—	—	—
	970,1	989,9	731,8	6,2	7,3	237,1

De belangrijkste gebeurtenis op het terrein van sociale zekerheid is ongetwijfeld de totstandkoming van de Algemene Ouderdomswet. Als gevolg daarvan zijn de uitgaven, verband houdende met de Noodwet ouderdomsvoorziening, komen te vervallen. De uitgaven in de rubriek sociale zekerheid ondergaan mitsdien t.o.v. het voor 1956 geraamde bedrag een verlaging van 304 miljoen. Daartegenover staan uitgaven, welke op grond van de Algemene Ouderdomswet ten laste van het rijk komen, t.w. de premieën van de minder draagkrachtigen onder de kleine zelfstandigen, alsmede die van enkele categorieën van pensioentrekkenden. Hiervoor is een bedrag uitgetrokken van 31 miljoen. De premies voor gemoedsbezwaarden, welke naar schatting een bedrag van 6 miljoen zullen uitmaken, zijn eveneens in deze rubriek begrepen.

Aangezien het Ouderdomsfonds niet terstond de beschikking zal hebben over de middelen voor de uitkering van de pensioenen op grond van de Algemene Ouderdomswet (de premiebetalingen lopen globaal genomen een kwartaal achter bij de uitkeringen) zal door het rijk een renteloos voorschot worden verstrekt ter voorziening in de liquiditeitsbehoefte van het fonds. Het achterlopen van de premie-ontvangsten ten opzichte van de pensioenbetalingen maakt het noodzakelijk, dat het Ouderdomsfonds beschikt over een werkkapitaal ter grootte van een derde à een vierde van de jaarlijkse uitgaven. Na een aantal jaren zal het fonds zelf in zijn behoefte aan werkkapitaal dienen te voorzien. De in de begroting 1957 op de Buitengewone Dienst II opgenomen uitgave van 230 miljoen geeft het bedrag aan, dat volgens een voorlopige raming van de liquiditeitsbehoefte van het Ouderdomsfonds per saldo nog zal uitstaan aan het einde van het begrotingsjaar.

Het aandeel van het rijk in de werkloosheidspremie is in verband met de stijging van de loonsom 4 miljoen hoger geraamd dan voor 1956.

De totale uitgaven voor complementaire arbeidsvoorzieningen en complementaire sociale voorzieningen ondergaan t.o.v. 1956 weinig verandering. Wel is er een verschuiving opgetreden. Dank zij het hoge niveau van de werkgelegenheid enerzijds en de ontwikkeling van de complementaire arbeidsvoorzieningen anderzijds kan de raming der uitgaven voor de complementaire sociale voorzieningen ruim 6 miljoen lager worden gesteld dan in 1956. Daarentegen is voor complementaire arbeidsvoorzieningen t.o.v. 1956 ruim 4 miljoen meer uitgetrokken. Dit laatste is een gevolg van de snelle groei van de gemeentelijke sociale werkvoorziening voor handarbeiders. Het gemiddeld aantal geplaatsten, waarop de raming 1956 was gebaseerd

(9600), werd reeds in 1955 overschreden. Het bedroeg over de periode van januari t/m oktober 1955 bijna 9900. Voor 1957 is uitgegaan van een gemiddelde van 11 000.

Als belangrijke elementen van de rubriek bijstand voor speciale groepen kunnen worden genoemd:

a. de kosten, verbonden aan de uitvoering van de Wet buitengewoon pensioen 1940—1945; voor 1957 is rekening gehouden met enige stijging van het aantal gevallen, dat voor periodieke uitkering in aanmerking komt;

b. uitkeringen aan oorlogsslachtoffers; bij de raming van dit onderdeel voor 1957 is uitgegaan van een te verwachten geringe daling van het aantal te verzorgen oorlogsslachtoffers;

c. uitgaven, verband houdende met de repatriëring uit Indonesië; naar het zich laat aanzien zal het aantal in contract-pensions verblijvende gezinnen belangrijk groter (5500) zijn dan waarmede in de raming voor 1956 rekening is gehouden (3000);

d. uitgaven, voortvloeiende uit het verblijf in Nederland van Ambonezen; in verband met de wijziging van de verzorging van de in de woonoorden verblijvende Ambonezen mag worden verwacht, dat de uitgaven op dit onderdeel belangrijk zullen verminderen.

Met betrekking tot de uitgaven voor arbeidsbemiddeling en scholing kan worden opgemerkt, dat de bestaande, nog steeds in omvang toenemende, tekorten aan geschoolde arbeidskrachten in vrijwel alle sectoren van het bedrijfsleven aanleiding gaven o.m. de capaciteit van het scholingsapparaat van het rijksarbeidsbureau op te voeren. Twee nieuwe rijkswerkplaatsen voor vakontwikkeling, t.w. één te Hoogeveen en één te Terneuzen, kunnen waarschijnlijk begin 1957 worden opengesteld. Mede met het oog hierop is voor 1957 uitgegaan van een gemiddelde bezetting van 3700 cursisten (1956: 3500).

Het laat zich aanzien, dat het voor 1956 gestelde maximum van 4 miljoen voor het verstrekken van rijksgaranties ter voorziening in de kredietbehoeften van emigranten ontoereikend zal zijn. In verband daarmee is voor 1957 een bedrag aan te verlenen garanties van 10 miljoen geraamd. De verlaging van de voor emigratiedoelinden uitgetrokken bedragen in de ontwerp-begroting 1957 ten opzichte van de oorspronkelijke raming van deze uitgaven voor 1956 met rond 4 miljoen vloeit uitsluitend voort uit een correctie van de betreffende ramingen.

De bijdragen ten behoeve van aanvullende werken, opgenomen in de rubriek overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid, worden voor 1957 ruim 20 miljoen lager geraamd dan in de oorspronkelijke raming voor 1956. Werd bij de samenstelling van de begroting 1956 nog uitgegaan van een gemiddelde tewerkstelling van 15000 man, voor 1957 wordt de raming met het oog op de situatie op de arbeidsmarkt gebaseerd op een gemiddelde tewerkstelling van 11 500 arbeiders, gedurende 50 weken. Daarbij wordt door directe arbeidsmarkt-politieke maatregelen er tegen gewaakt, dat op aanvullende werkgelegenheidsobjecten werkzame arbeiders, voor wie de mogelijkheid van passende arbeid ter plaatse of elders open staat, aan deze objecten blijven gebonden.

Het zeer hoge peil van de werkgelegenheid beïnvloedt ook de uitgaven voor het jaar 1956, welke in deze rubriek zijn ondergebracht. Naar het zich laat aanzien zullen de vermoedelijke uitkomsten 1956 van de bijdragen ten behoeve van aanvullende werken ongeveer 30 miljoen minder bedragen dan aanvankelijk was geraamd. Ook het op hoofdstuk XIV voor 1956 geraamde bedrag van 25 miljoen voor bestrijding van conjuncturele werkloosheid blijft naar verwachting onbeschikt.

Wat de rubriek overige sociale voorzieningen betreft zij opgemerkt, dat er bij de raming voor 1957 rekening mede is gehouden, dat tengevolge van het tot stand komen in 1956 van subsidieregelingen (richtlijnen) voor diverse takken van het maatschappelijk werk, hogere uitgaven zijn te verwachten. Dit geldt b.v. voor het maatschappelijk werk voor woonwagenbewoners en thuislozen en voor het sociaal groepswork.

De stijging van de uitgaven voor de gezondheidszorg is in hoofdzaak toe te schrijven aan een verhoging van de vele en

velerlei subsidies ten behoeve van activiteiten, verband houdende met de ziektebestrijding en aan hogere bijdragen voor activiteiten op het gebied van de gezondheidsbescherming. Met name zij vermeld, dat ter bestrijding van de kinderverlamming voor 1957 een bedrag van bijna 1 miljoen is uitgetrokken. Ook voor 1956 zullen gelden voor dit doel nodig zijn. Een desbetreffend ontwerp van wet tot wijziging van hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid) van de rijksbegroting 1956 is reeds bij de Staten-Generaal ingediend.

De voor 1957 geraamde uitgaven, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië, vertonen ten opzichte van de oorspronkelijke raming voor 1956 een aanmerkelijke stijging. Hoewel jaarlijks een groot aantal Indische Nederlanders repatriëert, waardoor het aantal gevallen, dat in Indonesië is aangewezen op ondersteuning van de Nederlandse overheid, afneemt, moet nl. toch voor 1957 met hogere uitgaven rekening worden gehouden. Een en ander houdt verband met het feit, dat de ondersteuningsnormen moesten worden aangepast aan de sterke stijging van de kosten van levensonderhoud. Ook is in de cijfers van 1957 rekening gehouden met een belangrijk groter aantal overtochten op rijksvoorschotbasis dan voor 1956 is geraamd.

Voorts doet de huidige situatie in Indonesië nog immer een groot aantal garantiewet- en pensioengerechtigden repatriëren, hetgeen zijn weerspiegeling vindt in een stijging der garantiewet- en pensioenuitkeringen.

Tenslotte is ook rekening gehouden met de gevolgen van maatregelen van de Indonesische regering met betrekking tot de in Nederland uit te betalen pensioenen, waarvoor in 1957 een bedrag van 26 miljoen is uitgetrokken.

De sterke stijging van de vermoedelijke uitkomsten 1956 in deze rubriek, vergeleken bij de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor dat jaar, is een gevolg van de bovenbedoelde maatregelen van de Indonesische regering, waarvoor in 1956 naar schatting 19 miljoen benodigd zal zijn en van de rehabilitatie-uitkeringen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië, welke uitkeringen in 1956 naar verwachting 65 miljoen zullen belopen. Deze uitkeringen werden in 1954 in de begroting opgenomen en worden met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet mede ten laste van latere jaren gebracht.

Volkshuisvesting

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemene uitgaven . .	18,8	19,6	17,2	—	—	0,2
Bijdragen in het belang van de volkshuisvesting.	228,5	240,9	268,8	10,1	5,1	10,0
Ruimtelijke ordening.	0,9	0,8	0,9	—	—	—
	248,2	261,3	286,9	10,1	5,1	10,2

Onder de algemene uitgaven is enerzijds rekening gehouden met een hoger bedrag voor onderzoekingen op het gebied van de bouwnijverheid. Anderzijds is voor de kosten, verbonden aan de in 1956 gehouden woning- en gezinstelling, 3 miljoen minder geraamd dan vorig jaar, waardoor per saldo de algemene uitgaven voor 1957 ten opzichte van de oorspronkelijke raming 1956 een daling te zien geven.

Het bouwprogramma voor 1957 is vastgesteld op 75 000 woningen, derhalve 5 000 meer dan het programma voor het lopende jaar. Het is als volgt samengesteld:

woningwetbouw	35 000 woningen
premiebouw	33 000 woningen
herbouw (Wet op de Materiële Oorlogsschaden)	3 000 woningen
vrije sector	4 000 woningen
	75 000 woningen

De belangrijkste componenten van de voor 1957 geraamde bijdragen in het belang van de volkshuisvesting zijn:

- a. bijdragen in exploitatie-tekorten 118 miljoen
- b. premieregeling woningbouw 142 miljoen
- c. kosten van woningverbetering en -splitsing 6 miljoen

Het grootste gedeelte van het onder a genoemde bedrag zal worden besteed als bijdrage in de exploitatie van woningwetwoningen.

Onder de Buitengewone Dienst II is, evenals vorige jaren, weer een bedrag van 10 miljoen aangevraagd, teneinde in bijzondere gevallen de woningbouw ex artikel 56 der Woningwet van rijkswege te kunnen financieren.

Diensten van algemene aard

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemeen bestuur . .	19,6	23,5	22,7	—	—	—
Financieel bestuur . .	151,8	205,4	212,6	—	7,9	7,6
Muntwezen	1,8	1,8	2,1	57,4	48,5	19,1
Domeinbeheer	9,7	9,3	9,9	7,7	9,7	7,3
Erediensten	3,4	3,4	3,4	—	—	—
Economisch onderzoek	8,8	9,2	9,2	—	—	—
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	2,8	3,0	2,7	—	—	—
Centrale diensten voor het bestuursapparaat	39,5	37,9	41,6	43,5	50,5	51,6
Binnenlandse veiligheidsdienst	5,5	5,5	6,8	—	—	—
	242,9	299,0	311,0	108,6	116,6	85,6

In deze tabel zijn samengebracht de uitgaven voor een aantal diensten van algemene aard, waarvan de kosten niet aan de overige onderwerpen van staatszorg kunnen worden toegerekend.

Onder algemeen bestuur zijn onder meer opgenomen de uitgaven betreffende het Huis der Koningin, de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin.

Voor de in 1958 te Brussel te houden wereldtentoonstelling is in 1957 3,5 miljoen uitgetrokken, terwijl op de begroting 1956 een bedrag van 0,5 miljoen was geraamd, dat suppletair zal worden verhoogd tot 1,5 miljoen. De totale kosten zullen 6 miljoen bedragen, vermeerderd met een garantiesom ad 1,5 miljoen.

Het onderdeel financieel bestuur omvat onder meer apparaatskosten van het ministerie van Financiën, waarvan die voor de Belastingdienst een belangrijk deel uitmaken. Het feit, dat de Belastingdienst met de uitvoering van werkzaamheden ingevolge de Algemene Ouderdomswet is belast, zal voor 1957 tot een stijging van de apparaatskosten voor die dienst leiden. Een gedeelte van het voor de uitvoering van genoemde werkzaamheden nodige personeel kan als gevolg van het centraliseren van bepaalde werkzaamheden van de actieve dienst en de modernisering van het vervoer uit de bezetting van de Belastingdienst worden gerecruteerd.

Voor de van het Ouderdomsfonds te ontvangen kostenvergoeding is onder de middelen een stelpost van 10 miljoen opgenomen.

Om het inhalen van de bestaande achterstand in de werkzaamheden bij de kadastrale dienst mogelijk te maken en tevens aan de toeneming van werkzaamheden het hoofd te bieden, is verdere uitvoering gegeven aan de in het vorig jaar op personeelsgebied reeds getroffen maatregelen.

Tevens zijn onder het financieel bestuur opgenomen de uitgaven, voortvloeiende uit de garantieverplichtingen van het rijk voor rente en aflossing van Indonesische schulden. Onder

de vermoedelijke uitkomsten 1956 en in de ontwerp-begroting 1957 zijn hiervoor opgenomen bedragen van respectievelijk 45 en 50 miljoen.

Naar het zich laat aanzien, zullen in verband met de aanhoudende behoefte aan kleine pasmunten wijzigingen in het muntprogramma voor 1956 moeten worden aangebracht en wel in die zin, dat de produktie van 25-, 10-, 5- en 1-centstukken zal worden opgevoerd, hetgeen gepaard zal gaan met een vermindering van het aantal aan te maken nieuwe zilveren guldens. Een en ander heeft tot gevolg, dat de vermoedelijke uitkomsten in 1956 voor wat betreft de Buitengewone Dienst II lager zullen uitvallen dan de voor genoemd begrotingsjaar uitgetrokken bedragen.

De lagere raming voor 1957 ten opzichte van 1956 wordt verklaard door het feit, dat het thans uitgetrokken bedrag uitsluitend dient voor de aankoop van muntmetaal en verpakkingsmateriaal van derden. In tegenstelling tot voorafgaande jaren is de waarde van het voor de aanmaak van 25 miljoen nieuwe zilveren guldens te verwerken zilver, dat is verkregen door ontmuntung van oude tekenmunten en derhalve reeds eigendom van het rijk is, niet als uitgaafpost in de begroting opgenomen. In samenhang hiermede wordt de waarde van het voor de muntslag van nieuwe specie te verwerken zilver, uit de ontmuntung verkregen, evenmin als ontvangst onder de middelen verantwoord.

De verbetering van het ten oosten van Leeuwarden gelegen domeingebied De Kleine Geest, waaraan in 1955 werd begonnen, zal ook in 1957 worden voortgezet. Door de vrij geringe behoefte aan aanvullende werkgelegenheid wordt in de overige domeingebieden betrekkelijk weinig grond nieuw ontgonnen.

Het onderdeel economisch onderzoek betreft in hoofdzaak de uitgaven voor het Centraal Plan Bureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Tot de centrale diensten voor het bestuursapparaat zijn onder meer gerekend de afdeling Overheidspersoneelsaangelegenheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken (waaronder de Centrale Personeelsdienst, de Rijkspsychologische Dienst en de Rijksgeneeskundige Dienst), het Staatsdrukkerijen Uitgeverijbedrijf, het Rijksinkoopbureau en de Rijksgebouwendienst.

Onder de Buitengewone Dienst II van deze rubriek zijn de uitgaven terzake van nieuw-, aan- en verbouw door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst ten behoeve van alle ministeries (uitgezonderd de ministeries van Oorlog en van Marine) geconcentreerd. In verband met bouwkundige voorzieningen aan woonoordn voor Ambonezen zal het vermoedelijk beloop 1956 circa 9 miljoen hoger zijn dan aanvankelijk werd geraamd.

Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Pensioentoeslagen . .	73,1	75,6	73,3	—	—	—
Annuititeiten verschuldigd aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	36,2	36,2	36,2	—	—	—
Tijdelijke uitkeringen aan voormalig rijks-personeel	1,6	1,4	1,3	—	—	—
Bijdrage aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en Spoorwegpensioenfonds terzake van het actuariële tekort . .	—	170,0	—	—	—	—
	110,9	283,2	110,8	—	—	—

Alhoewel in de ontwerp-begroting 1957 geen rekening is gehouden met de bij de Staten-Generaal aanhangig gemaakte c.q. nog in te dienen ontwerpen van wet op het gebied van de pensioenwetgeving, is het wel nuttig een globaal inzicht te geven in de financiële consequenties, welke aan de door de regering terzake gedachte maatregelen zijn verbonden.

Zo ligt het o.a. in de bedoeling de reeds verleende pensioenen van het burgerlijk overheidspersoneel, het militair personeel en het personeel van de Nederlandsche Spoorwegen aan te passen aan het geldende bezoldigingspeil door het verlenen van een toeslag. De totale kosten van deze toeslag, welke de huidige ad 109 miljoen vervangt, zullen een bedrag van 222 miljoen belopen.

Op deze toeslaglast, welke ten laste van de begrotingen van de departementen van Binnenlandse Zaken, van Oorlog en van Marine zal worden gebracht, komen in mindering de baten ad 96 miljoen, voortvloeiend uit de beperking van de uitbetaling van de pensioenen bij gelijktijdige aanspraak op een algemeen ouderdomspensioen.

Volledigheidshalve zij hieraan toegevoegd, dat in verband met de door de ambtenaren en de gepensioneerd onder de 65 jaar ingevolge de Algemene Ouderdomswet te betalen premie een compensatie zal moeten worden gegeven, waarmede naar schatting voor het rijk een bedrag van 68 miljoen zal zijn gemoeid.

Aangenomen wordt, dat het ten laste van de lagere publiekrechtelijke lichamen inclusief de bedrijven komende deel ad 30 miljoen kan worden opgevangen binnen de huidige voorzieningen van het Gemeente- en het Provinciefonds en de ontvangsten van de bedrijven, terwijl de kosten voor de staatsbedrijven ad 14 miljoen uit de ontvangsten dienen te worden bestreden.

Het actuariële tekort van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds zal, voor zover het op verstreken dienstjaren betrekking heeft, volgens een zeer globale raming op basis van een rentevoet van $3\frac{1}{2}\%$ een bedrag belopen in de orde van grootte van $2\frac{1}{2}$ miljard. Indien het rijk aan deze fondsen een bijdrage zou verlenen, gelijk aan de rente over het actuariële tekort, zou dit een jaarlijkse extra-uitgave ten laste van de rijksbegroting betekenen van 90 miljoen.

In de vorenstaande tabel is in de vermoedelijke uitkomsten 1956 reeds rekening gehouden met extra-bijdragen van in totaal 170 miljoen. Deze bijdragen hebben wat het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds betreft, betrekking op de jaren 1955 en 1956 en wat het Spoorwegpensioenfonds betreft alleen op het jaar 1956.

Voor de eigen pensioenen van het militaire personeel vindt geen fondsvorming plaats. De op de militairen verhaalde pensioenbijdragen en de aan hen uitbetaalde pensioenen komen rechtstreeks ten gunste respectievelijk ten laste van de defensiebegroting. De problemen van de sanering spelen hier dan ook geen rol.

In aansluiting aan de bovengenoemde voor het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds beoogde saneringsmaatregel wordt de aandacht er op gevestigd, dat de Staatscommissie voor de Pensioenwetgeving in het Interimrapport betreffende maatregelen tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds heeft aanbevolen het huidige premiepercentage ad 16,1 zodanig te verhogen, dat het bij gelijkblijvende omstandigheden volledig dekking biedt voor de in de Pensioenwet 1922 neergelegde aanspraken. Het is te verwachten, dat dit percentage dan zeker op rond 20 zal moeten worden gesteld.

Indien de regering hiertoe zou overgaan, zou hiervan, in de veronderstelling, dat een gelijke premieverhoging bij het Spoorwegpensioenfonds nodig zal zijn, naar schatting een hogere premie-opbrengst voor de pensioenfonds van 85 miljoen het gevolg zijn. De resultaten van de binnenkort te publiceren elfde wetenschappelijke balans van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, welke de situatie per 31 december 1954 weergeeft, zullen van grote invloed zijn op de vraag,

in welke mate de premiebijdrage voor het overheidspersoneel dient te worden herzien.

De aan de Staten-Generaal aangeboden voorstellen tot wijziging van het systeem van pensioenberekening, waarin o.a. de afschaffing van het degressieve systeem van pensioenberekening is opgenomen, zullen voor wat betreft het burgerlijk overheidspersoneel en het personeel van de Nederlandsche Spoorwegen een vergroting van de lasten met 8 miljoen met zich medebrengen. Voor de militaire pensioenen, welke rechtstreeks ten laste van de defensiebegrotingen komen, betekent dit een vermeerdering van uitgaven van 3 miljoen.

Het huidige verhaal op de ambtenaar van de aan de fondsen betaalde pensioenpremie bedraagt 2 % van de totale pensioengrondslag voor eigen pensioen en 5½ % over de eerste f 3000 voor gezinspensioen. De door de regering voorgestelde wijziging van het verhaal houdt in, dat voor het gezinspensioen 5½ % van de volledige pensioengrondslag zal worden verhaald, met dien verstande, dat dit verhaal voor de thans in dienst zijnde ambtenaren 4 % van de eerste f 7000 van de grondslag met een maximum van f 165 zal bedragen, terwijl, voor zover het salaris het bedrag van f 7000 overschrijdt, 5½ % van het meerdere wordt ingehouden. Het 2 % premieverhaal voor eigen pensioen blijft ongewijzigd.

De totale ontvangsten van de overheid uit hoofde van op de ambtenaren verhaalde pensioenpremie zullen door de bovengeschetste wijziging slechts weinig verandering ondergaan.

Ten aanzien van de eigen pensioenen, weduwnpensioenen en wezenonderstanden van gewezen overheidspersoneel uit Indonesië en hun nagelaten betrekkingen ligt eveneens een herziening van de uitkeringen in het voornemen. Naar schatting zal hiermede een extra bedrag van 24 miljoen gemoeid zijn, hetwelk voor 13 miljoen wordt gecompenseerd door de te verwachten baten ingevolge de Algemene Ouderdomswet.

Voor de financiering van de mijnwerkerspensioenen betaalt

het rijk thans een annuïteit van 6 miljoen, benevens 1,2 % van het loon of 8 % van de door werkgevers en werknemers op te brengen pensioenpremie. Aangezien nog niet bekend is, welke wijzigingen de invoering van de Algemene Ouderdomswet voor de mijnwerkerspensioenen en voor het pensioenfonds zal medebrengen, kan nog niet worden aangegeven, in hoeverre deze last voor het rijk verandering zal ondergaan.

In het hierna volgende overzicht zijn enige cijfers verzameld, welke de bedoeling hebben een inzicht te verschaffen in het totale effect van de bovengenoemde wijzigingen op pensioengebied. Met nadruk zij de aandacht er op gevestigd, dat deze cijfers zeer globaal zijn en slechts dienen om de orde van grootte te bepalen.

Daar in genoemd overzicht o.a. geen kolom is opgenomen voor premie-ontvangsten en pensioen-uitkeringen van het bij de Algemene Ouderdomswet ingestelde fonds, verkeren de aan beide zijden van de dikke lijn vermelde cijfers niet in evenwicht.

Geconcludeerd mag worden, dat de werkelijke uitgaven ten laste van de rijksbegroting, inclusief de begrotingen van Oorlog en Marine, uit dezen hoofde ten opzichte van de ontwerp-begroting 1956 met 231 miljoen ¹⁾ zullen stijgen. Aan de pensioenfondsen zal een bedrag van 167 miljoen ten deel vallen, terwijl de pensioentrekkers in totaal 181 miljoen meer in handen zullen krijgen.

¹⁾ Hiervan opgenomen in:

a. ontwerp-begroting 1957:

loon- en pensioencompensatie algemene ouderdomsverzekering (zie post 5, kolommen 1 + 3 van het overzicht) 68 miljoen

b. de nog te verwachten additionele uitgaven:

Sanering Indonesische pensioenen (zie post 10, kolom 1 - post 12, kolom 2) 11 „
Sanering Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds enz. (zie post 14, kolommen 1 + 3, exclusief genoemde 68 + 11 miljoen) 152 „

Totaal 231 miljoen

Invloed van te verwachten pensioen- en daarmee samenhangende salarismaatregelen in 1957 op:											
de uitgaven van								Het voor belegging beschikbare bedrag van de pensioenfondsen		Pensioenbedrag, dat gepensioneerden <i>totaal</i> in handen krijgen	
Rijksbegroting excl. Oorlog en Marine		Oorlog en Marine		Staatsbedrijven (excl. Staatsmijnen) en N.V. Nederl. Spoorwegen		Lagere publiekrechtelijke lichamen					
meer	minder	meer	minder	meer	minder	meer	minder	lager	hoger	lager	hoger
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Pensioenregeling voor burgerlijke en militaire ambtenaren en spoorwegpersoneel											
1. Vervallen oude toeslaglast	191 ¹⁾	90	31	19						109	222
2. Nieuwe toeslaglast . . .											125
3. Totale uitkering aan bodempensioen		85		11						96	
4. Waarop wordt gekort . .											
5. Loon- en pensioencompensatie voor premie A.O.W.	51		17		14		30				
6. Extra bijdrage aan pensioenfondsen i.v.m. tekorten	90								90		
7. Verhoging te betalen premiebijdrage	37		7		15		26		85		
8. Wijziging pensioenberekening			3					8			11
9. Wijziging verhaal pensioenbijdrage	3			5	2		3				
Pensioenregeling voor gewezen overheidspersoneel uit Indonesië en hun nabestaanden											
10. Herziening regeling . .	24										24
11. Totale uitkering aan bodempensioen		13								13	17
12. Waarop wordt gekort . .											
13. Totaal	396	188	58	35	31		59	8	175	218	399
14. Saldo	208		23		31		59		167		181

¹ Bij dit bedrag is, anders dan in het ontwerp Algemene toeslagwet voor gepensioneerden 1956 (no. 4452), reeds rekening gehouden met een herziening van de nieuwe toeslaglast in verband met de salarisverhoging per 1 september 1956.

Nationale schuld

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemeen	0,5	0,5	0,5	—	—	—
Rente en kosten binnenlandse schuld . .	427,8	444,7	478,4	—	—	—
Rente en kosten buitenlandse schuld . .	52,6	52,6	50,4	—	—	—
Aflossing binnenlandse schuld	—	—	—	131,0	174,3	205,1
Aflossing buitenlandse schuld	—	—	—	73,9	83,4	98,7
	480,9	497,8	529,3	204,9	257,7	303,8

In hoofdstuk VI en in bijlage 13 van deze nota wordt uitvoerig aandacht gewijd aan omvang, samenstelling en verloop van de nationale schuld. Bij de in vorenstaande tabel samengevatte begrotingscijfers kan nog het volgende worden aangetekend.

Onder de rentelasten van de binnenlandse gevestigde schuld zijn in 1957 als nieuwe verplichtingen opgenomen de rente ad 7,9 miljoen van de 3½ % lening 1955 II en de rente ad 13,8

miljoen van de 3½ % lening 1956. Daar de staffelling en de 3—3½ % onderhandse lening 1947 vanaf 15 februari respectievelijk 1 april 1957 3½ % rente dragen, is over deze schuld in het tweede halfjaar 1957 5,3 miljoen meer rente verschuldigd.

Tegenover de voornoemde verzwaren van de rentelasten staat een rentedaling ad 4,3 miljoen tengevolge van de verplichte periodieke aflossingen, terwijl voorts een rentebesparing wordt verkregen van naar raming bijna 1 miljoen, voortvloeiende uit inkoop van staatsschuld en het in betaling geven van staatsschuld ter voldoening van belastingaanslagen. De uiteindelijke rentelasten van de binnenlandse gevestigde schuld zullen derhalve stijgen met 21,7 miljoen.

De consolidaties, welke sedert de indiening van de begroting voor het dienstjaar 1956 plaatsvonden, hebben een dalende invloed uitgeoefend op de omvang van de vlottende schuld. Door het aantrekken van de rente op de geldmarkt is echter over deze schuld een hogere gemiddelde rente verschuldigd dan die, welke voor 1956 is aangenomen. Tengevolge van deze rentestijging en rekening houdende met een toeneming van de schuld wegens financiering van tekorten, is de rentelast van deze schuld voor 1957 28,9 miljoen hoger geraamd dan voor het voorafgaande begrotingsjaar.

Voor rente op de buitenlandse gevestigde schuld kan voornamelijk in verband met de daling dier schuld door verplichte periodieke aflossingen 2,2 miljoen minder worden uitgetrokken.

Onder de aflossingsverplichtingen van de binnenlandse gevestigde schuld zijn thans voor de eerste maal opgenomen de aflossing op de $3\frac{1}{2}$ % lening 1955 II en de aflossing op de $3\frac{1}{2}$ % lening 1956. In 1957 is uit dezen hoofde verschuldigd een bedrag van 22 miljoen. Voorts is in verband met de stijgende aflossingspercentages van de $3\frac{1}{2}$ % lening 1951 voor aflossing op deze lening in 1957 2 miljoen meer nodig dan in 1956. Tenslotte is, gezien de koersontwikkeling ter beurze, zekerheidshalve voor delging door inkoop van de $3-3\frac{1}{2}$ % staatslening 1947 het maximale bedrag van 50,3 miljoen opgenomen. Voornamelijk door voornoemde factoren is voor aflossing op de binnenlandse gevestigde schuld voor het jaar 1957 74,1 miljoen meer aangevraagd dan voor 1956.

Voor aflossing op de buitenlandse gevestigde schuld is voor 1957 24,8 miljoen meer uitgetrokken. Deze stijging vloeit voornamelijk voort uit de omstandigheid, dat in dat jaar het alsdan nog uitstaande bedrag ad \$ 8 miljoen van de $3\frac{3}{4}$ % 10-jarige lening 1947, luidende in dollars, in zijn geheel moet worden afgelost.

Afschrijvingen

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Afschrijvingen	117,0	130,0	160,0	—	—	—

Hoofdzakelijk ten gevolge van de toegenomen investeringen ten behoeve van de militaire departementen is voor 1957 de post afschrijvingen 43 miljoen hoger geraamd dan in de begroting 1956. Om dezelfde reden is ook in de vermoedelijke uitkomsten van laatstgenoemd jaar met een hoger bedrag voor afschrijvingen rekening gehouden.

Herstel van oorlogsschade

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957	Oorspr. vastgesteld 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	Ontwerp begroting 1957
Algemene uitgaven . .	7,1	6,7	4,8	—	—	—
Herstel schade overheidseigendommen .	70,0	60,0	70,0	5,5	6,3	5,6
Herstel schade onroerende goederen en schepen	190,2	167,9	117,8	—	—	—
Herstel schade roerende goederen voor beroep of bedrijf . .	40,0	25,0	—	—	—	—
Landbouwherstel . . .	1,0	6,1	—	—	—	—
Herstel overige oorlogsschade	15,4	16,7	10,4	—	—	—
	323,7	282,4	203,0	5,5	6,3	5,6

De afwikkeling van de oorlogsschadeverplichtingen nadert, wat de privaatrechtelijke sector betreft, haar voltooiing. Eind 1956 zal de afwikkeling van verschillende schadecategorieën zo ver gevorderd zijn, dat daarvoor in 1957 geen bedragen meer op de begroting behoeven te worden aangevraagd.

Slechts de afwikkeling van de schade aan onroerend goed in de privaatrechtelijke sector en de afdoening van de schadegevallen in de publiekrechtelijke sector vereisen, afgezien van de aflossing van de opbouwobligaties, nog aanzienlijke bedragen.

De voortschrijdende liquidatie van de oorlogsschadeverplichtingen brengt een aanzienlijke inkrimping mede van het apparaat, dat voor de afdoening van de schade-aangiften ter beschikking staat.

De belangrijkste posten, opgenomen onder de rubriek herstel schade onroerende goederen en schepen, zijn de bijdragen in oorlogsschade aan onroerende goederen (87 miljoen), de omzetting van voorlopige kredieten in definitieve tegemoetkomingen (20 miljoen) en de uitkeringen ingevolge ontheffing van de bestedingsplicht (5 miljoen).

Met de verwerking van het thans uitgetrokken bedrag ad 87 miljoen voor de bijdragen in oorlogsschade aan onroerende goederen zal de afwikkeling van deze schadecategorie nage-nog tot een einde zijn gekomen. De uitkomsten met betrekking tot deze bijdragen over 1956 zullen vermoedelijk aanzienlijk bij de oorspronkelijke raming achterblijven. In hoofdzaak is zulks het gevolg van de omstandigheid, dat het tempo, waarin de belanghebbenden in feite tot herbouw overgaan, geringer is dan bij de raming van het begrotingsbedrag is aangenomen.

De uitgaven, gemoeid met het in 1957 naar verwachting gedeeltelijk tot uitbetaling komen van de bijdrage, toegekend wegens het verloren gaan van het s.s. Statendam, zullen worden voldaan uit het bedrag, dat met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van 1956 naar 1957 zal kunnen worden overgebracht.

Wat het herstel van schade aan roerende goederen voor beroep of bedrijf betreft, is het streven erop gericht, de vaststelling van de aanvullende bijdragen voor bedrijfsuitrusting in 1956 te doen eindigen. Naar het zich thans laat aanzien, zal een klein gedeelte van de aanvragen voor aanvullende bijdragen echter niet eerder dan in 1957 tot afwikkeling kunnen worden gebracht. De hieruit voor 1957 nog voortvloeiende uitgaven zullen, evenals de uitgaven voor nakomende posten en wegens bijdragen terzake van inventarissen van bijzondere gebouwen, worden gefinancierd uit het bedrag, dat met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van 1956 naar 1957 zal kunnen worden overgebracht.

De afwikkeling van de schadegevallen, welke betrekking hebben op agrarische bedrijfsuitrusting, zal, de financiering van het z.g. Linge-plan en de afdoening van nakomende posten uitgezonderd, in 1957 en daarna geen uitgaven meer vergen. De uitgaven, welke dan nog ten behoeve van de afwikkeling van de genoemde posten zullen moeten worden gedaan, kunnen worden betaald uit het bedrag, dat met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van het dienstjaar 1956 naar 1957 zal worden overgebracht.

De rubriek herstel overige oorlogsschade omvat uitgaven onder meer voor:

a. Rente aan oorlogsschadegerechtigden.

In verband met de steeds voortgaande afwikkeling van inschrijvingen in het Grootboek voor de Wederopbouw zijn de renteverplichtingen aan oorlogsschadegerechtigden 0,5 miljoen lager geraamd dan in 1956.

b. Vergoedingen op grond van de Wet Overheidsaansprakelijkheid Bezettingshandelingen.

Aangezien deze schadecategorie in 1956 zal zijn afgehandeld, worden hiervoor geen gelden meer op de begroting 1957 uitgetrokken. Eventueel nog nakomende posten zullen worden betaald ten laste van het artikel nagekomen betalingen van afgewikkelde schade-artikelen.

c. Bijdragen en extra-bijdragen in verband met schade door eigen verzet.

De nog resterende verplichtingen uit hoofde van de door eigen verzet geleden schade zullen kunnen worden betaald uit het bedrag, dat met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van 1956 naar 1957 zal kunnen worden overgebracht, zodat terzake voor 1957 geen gelden zijn uitgetrokken.

Uitgaven, verband houdende met de watersnood

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ontwerp begro-ting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ont-werpbegroting 1957
Algemene uitgaven . .	0,7	0,7	0,1	—	—	—
Herstel schade hoofd-en buitenwaterkerin-gen	—	4,0	—	—	—	—
Herstel schade overige overheidseigendom-men	6,0	15,0	—	—	—	—
Herstel schade onroerende goederen en schepen	—	20,0	—	—	—	—
Herstel schade roerende goederen voor beroep en bedrijf . .	—	6,0	—	—	—	—
Landbouwherstel . . .	24,0	64,5	7,8	—	—	—
Evacuatie, reëvacuatie, verzorging evacué's	1,2	—	—	—	—	—
	31,9	110,2	7,9	—	—	—

Voor zover de afwikkeling van de watersnoodschade in 1957 nog uitgaven zal vergen, zullen deze, de uitgaven in de agrarische sector uitgezonderd, geheel worden gefinancierd uit de bedragen, welke met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van het dienstjaar 1956 naar 1957 kunnen worden overgebracht.

Ten behoeve van de resterende werkzaamheden in de agrarische sector wordt nog een bedrag van bijna 8 miljoen uitgetrokken. De uitgaven in 1956, welke belangrijk hoger zullen zijn dan het voor genoemd dienstjaar geraamde bedrag, zullen voor wat betreft het meer benodigde worden voldaan uit met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van het vorige dienstjaar over te brengen bedragen.

Vergoeding aan provinciën en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ontwerp begro-ting 1957	Oorspr. vast-gesteld 1956	Vermoe-delijke uitkom-sten 1956	Ontwerp begro-ting 1957
Vergoeding aan provinciën en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	25,0	30,0	31,0	—	—	—
Vergoeding aan gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de grondbelasting	36,0	36,7	37,0	—	—	—
	61,0	66,7	68,0	—	—	—

Gebleken is, dat het voor 1956 oorspronkelijk uitgetrokken bedrag voor vergoeding aan provinciën en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting te laag is geraamd. In verband hiermede en gelet op het normale accres in de opbrengst der personele belasting is voor 1957 6 miljoen meer geraamd dan voor 1956.

Het verhoogde bedrag betreffende de vergoeding aan gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de maxima van de gemeentelijke opcenten op de grondbelasting ten opzichte van de oorspronkelijke raming 1956 houdt verband met het normale accres in de opbrengst der grondbelasting.

III. De middelen van het rijk

1. Samenvattend overzicht

Hieronder volgt een samenvatting van de middelenramingen, respectievelijk volgens de oorspronkelijke raming voor 1956, de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar en de ontwerp-begroting 1957.

Samenvattend overzicht der middelen

	Oorspr. raming 1956	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	1957
Kostprijsverhogende belastingen .	2 583	2 783	2 736
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	2 609	3 029	3 345
Winsten en andere baten van be- drijven	76	82	59
Overige middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I . .	393	562	368
Totaal middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	5 661	6 456	6 508
Ontvangen aflossingen	226	168	189
Overige middelen van de Buiten- gewone Dienst II	98	96	43
Totaal middelen Buitengewone Dienst II (exclusief bijdrage we- gens afschrijvingen)	324	264	232
Totaal der middelen (exclusief bij- drage wegens afschrijvingen) . .	5 985	6 720	6 740
Bijdrage wegens afschrijvingen .	117	130	160
Totaal der middelen	6 102	6 850	6 900

2. Nadere beschouwing der middelen

Belastingmiddelen. Zoals in het eerste hoofdstuk van deze nota bleek, was het op grond van de thans ter beschikking staande opbrengstcijfers en de huidige inzichten omtrent de economische ontwikkeling noodzakelijk, de nadere raming van de belastingopbrengst voor 1956 aanmerkelijk hoger te stellen dan de oorspronkelijke schatting, verwerkt in de ontwerp-begroting. Deze verhoging werkt door in het niveau van de ramingen voor 1957. Bij deze ramingen is voorts verondersteld, dat de Nederlandse volkshuishouding in het komende jaar een verdere expansie zal vertonen. Daarnaast is ervan uitgegaan, dat in 1957 mogelijk een huurverhoging tot stand zal komen en dat op 1 januari 1957 de Algemene Ouderdomswet in werking zal treden en de vereveningsheffing zal komen te vervallen. Daarbij is aangenomen, dat voor beide maatregelen een zekere compensatie in de lonen zal plaats vinden; met een verdergaande belastingverlaging bij wijze van tegenwicht valt als praktische mogelijkheid niet te rekenen. Ten aanzien van de belastingtarieven tenslotte is uitgegaan van de bestaande wetgeving. Dit houdt onder meer in, dat gerekend is met een herleving van de omzetbelasting op textiel en suiker per 1 januari 1957 (wat textiel betreft niet tot het tarief van vóór 1 september 1955 ad 10 %, doch tot 4 %).

De op basis van het voorgaande voor ieder der afzonderlijke belastingen geraamde opbrengsten zijn vermeld in de derde geldkolom van bijlage 8. De totale opbrengst belooft bruto 7185 mln

Hierop dient in mindering te worden gebracht het aandeel van:

- a. het Gemeentefonds ad 1045 mln
- b. het Provinciefonds ad 52 „
- c. het Landbouw-Egalisatiefonds ad 7 „

1104 „

zodat ten bate van de rijksbegroting resteert . . 6081 mln

De aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds zijn, in overeenstemming met het voorstel, neergelegd in het bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangige wets-ontwerp no. 4104, gesteld op respectievelijk 14,94 % en 0,75 %.

Een gedetailleerd overzicht van de belastingramingen voor 1957, alsmede van de oorspronkelijke ramingen en de vermoedelijke uitkomsten betreffende het dienstjaar 1956, wordt gegeven in de onderstaande tabel. Hierin zijn zowel de bruto-ramingen als de netto aan het rijk ten goede komende bedragen vermeld.

Overzicht der belastingmiddelen

	Vóór aftrek			Na aftrek			
	Oorspr. raming	Vermoedelijke uitkomsten		Oorspr. raming	Vermoedelijke uitkomsten		Percentage van totaal
	1956	1956	1957	1956	1956	1957	1957
Omzetbelasting	1200	1300	1475	1001	1091	1244	20,5
Invoerrechten	675	700	760	563	587	641	10,5
Accijnzen	611	636	664	504	528	554	9,1
Vereveningsheffing	325	375	80	325	375	80	1,3
Rechten van zegel en regi- stratie	132	133	137	110	112	115	1,9
Motorrijtuigenbelasting . .	80	90	102	80	90	102	1,7
Totaal kostprijsverhogende belastingen	3023	3234	3218	2583	2783	2736	45,0
Inkomstenbelasting	1150	1400	1500	959	1175	1265	20,8
Loonbelasting	800	965	1075	667	810	906	14,9
Vennootschapsbelasting . .	875	925	1075	730	776	906	14,9
Rechten van successie, over- gang en schenking	120	125	110	100	105	93	1,5
Vermogensbelasting	75	90	95	62	75	80	1,3
Dividendbelasting en com- missarissenbelasting . .	109	106	112	91	88	95	1,6
Totaal belastingen op inko- men, winst en vermogen .	3129	3611	3967	2609	3029	3345	55,0
Algemeen totaal	6152	6845	7185	5192	5812	6081	100,0

De memorie van toelichting op het ontwerp van wet op de middelen verschaft per belastingmiddel een inzicht in de overwegingen, welke bij het opstellen der ramingen voor 1957 bepalend zijn geweest. Terzake van de grondslag der ramingen in het algemeen moge nog het volgende worden opgemerkt.

De ramingen der niet-kohierbelastingen voor 1957 hebben betrekking op de bedragen, welke in het komende kalenderjaar uit hoofde van bedoelde middelen naar verwachting zullen worden ontvangen. Voor de inkomsten- en vermogensbelasting is daarentegen geraamd de opbrengst van het belastingjaar 1957, d.w.z. het bedrag aan belasting, dat terzake van het in 1957 verdiende inkomen respectievelijk het vermogen per 1 januari 1957 naar verwachting verschuldigd zal zijn, ongeacht het moment, waarop de aanslagen zullen worden opgelegd en de betalingen zullen plaats vinden. Tenslotte betreft de raming van de derde kohierbelasting — de vennootschapsbelasting — de belasting, welke naar schatting zal worden geheven terzake van de winst, behaald in het boekjaar 1956 (1955/'56) der ondernemingen. De verwachting bestaat, dat zich geen belangrijke verschillen zullen voordoen tussen de aldus voor de ko-

Jaar	Nationaal inkomen tegen		Belastingopbrengsten t.b.v. het rijk ¹⁾			Totale belastingbaten ²⁾		
			bedrag	in % van het N.I. tegen		bedrag	in % van het N.I. tegen	
	marktprijzen	factorkosten		marktprijzen	factorkosten		marktprijzen	factorkosten
1946	9 930	9 330	2 419	24,4	25,9	2 685	27,0	28,8
1947	12 070	11 250	3 223	26,7	28,6	3 425	28,4	30,4
1948	14 230	12 900	3 314	23,3	25,7	4 205	29,6	32,6
1949	15 970	14 150	3 707	23,2	26,2	4 510	28,2	31,9
1950	17 740	15 650	4 021	22,7	25,7	5 245	29,6	33,5
1951	19 550	16 930	4 778	24,4	28,2	5 545	28,4	32,8
1952	20 420	17 890	5 054	24,7	28,3	5 630	27,6	31,5
1953	21 890	19 280	4 995	22,8	25,9	5 765	26,3	29,9
1954	24 250	21 360	5 098	21,0	23,9	6 315	26,0	29,6
1955	26 730	23 780	5 688	21,3	23,9	6 695	25,0	28,2
1956	28 750 ³⁾	25 600 ³⁾	5 812	20,2	22,7	7 255	25,2	28,3
1957	30 600 ³⁾	27 500 ³⁾	6 081	19,9	22,1	7 345	24,0	26,7

¹⁾ 1946 t/m 1954: rekeningcijfers
 1955: vermoedelijk beloop
 1956: vermoedelijke uitkomsten
 1957: ontwerp-begroting.

²⁾ De belastingbedragen, welke aan het desbetreffende jaar kunnen worden toegerekend, geheven door het rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen.

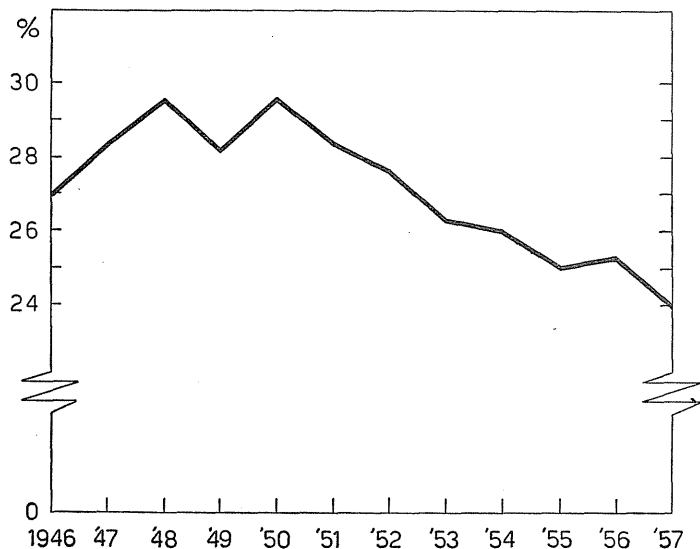
³⁾ Globale schatting.

hierbelastingen opgestelde ramingen en de bedragen, welke uiteindelijk ten gunste van de rekening voor het dienstjaar 1957 zullen worden verantwoord.

Uit het op blz. 25 vermelde overzicht blijkt, dat de totale bruto belastingopbrengst van 1956 (vermoedelijke uitkomsten) op 1957 naar verwachting zal stijgen van 6845 miljoen tot 7185 miljoen. Dit accres van 340 miljoen is voorzien ondanks het feit, dat een aantal bijzondere factoren — o.a. afschaffing van de vereveningsheffing, verder doorwerken van de investeringsaftrek, temporisering van de vervroegde afschrijving en de wederinvoering van de omzetbelasting op textiel en suiker — per saldo een opbrengstverlagende invloed zullen uitoefenen van rond 125 miljoen. Hieruit volgt, dat het accres, dat globaal genomen kan worden toegeschreven aan de verwachte economische ontwikkeling in het algemeen, kan worden gesteld op 450 à 475 miljoen.

Het verloop van de belastingopbrengsten in vergelijking tot de ontwikkeling van het nationaal inkomen in de periode 1946 t/m 1957 volgens de thans bestaande inzichten blijkt uit bovenstaande tabel. Wat de belastingopbrengsten betreft is daarbij een onderscheid gemaakt tussen de belastingbedragen ten goede komend aan het rijk en de totale belastingbaten. De inhoud van deze beide begrippen blijkt uit de onder de tabel geplaatste noten. Meer in het algemeen moge verder worden verwezen

Verloop van de totale belastingbaten in % van het nationale inkomen (tegen marktprijzen)

naar de toelichting op blz. 22 van de miljoenennota 1956 met betrekking tot een qua opzet identieke tabel voor de jaren 1946 t/m 1956.

In de bedoelde toelichting is o.m. uiteengezet, dat de totale belastingbaten, uitgedrukt in een percentage van het nationaal inkomen, de beste maatstaf vormen voor de feitelijke belastingdruk. Hiervan uitgaande blijkt zowel uit de bovenstaande tabel als uit de hiernaast afgedrukte grafiek, dat de belastingdruk in de jaren 1951 t/m 1955 voortdurend is verminderd om vervolgens in 1956 op basis van de thans opgestelde ramingen een zeer geringe stijging te ondergaan. Hierin komt o.m. tot uiting de invloed van de temporisering van de vervroegde afschrijving. In 1957 zal de belastingdruk naar verwachting weer dalen en wel tot het laagste niveau van na de oorlog.

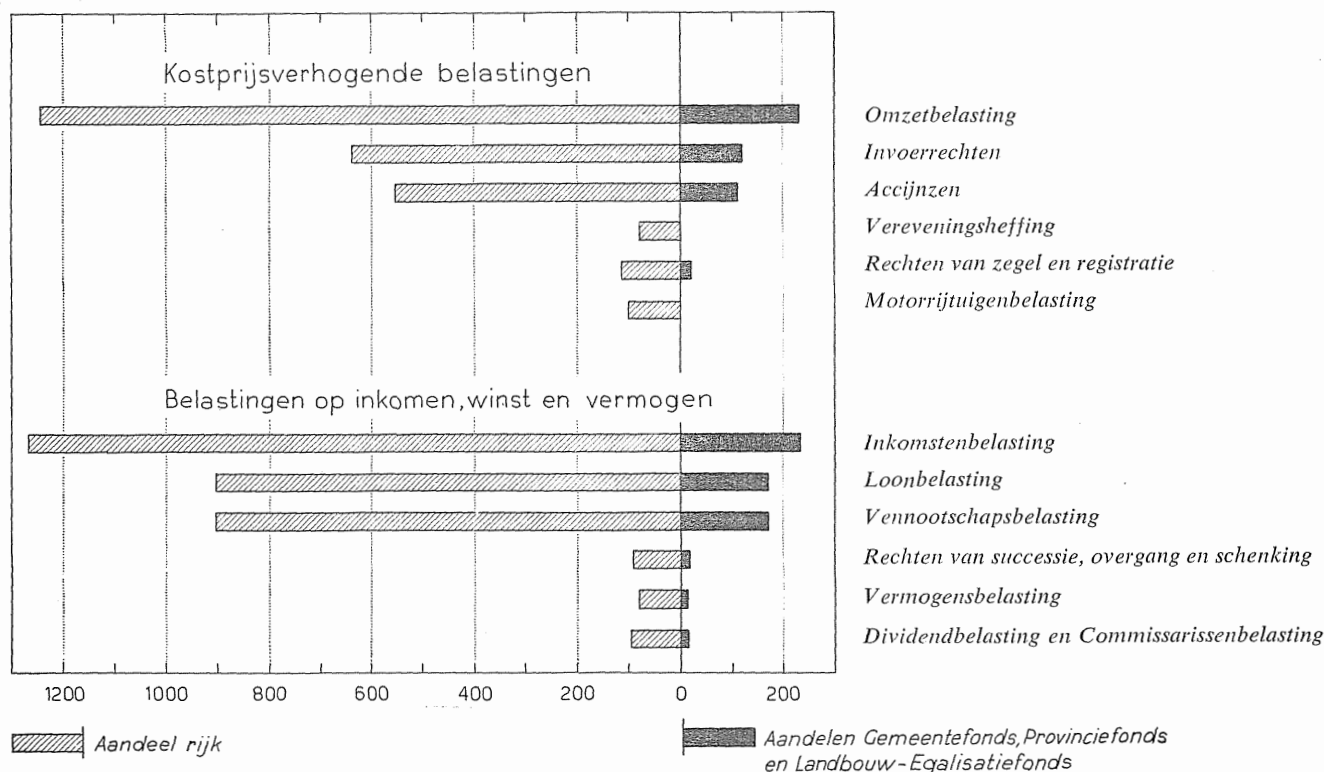
Winsten en andere baten van bedrijven

	Oorspr. raming 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	1957
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie wegens voordelig saldo	17,4	—	—
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie ad 3½ % over de bedrijfsbaten der verkeersdiensten	14,9	14,9	16,6
Uitkering van de Rijkspostspaarbank wegens voordelig saldo	11,0	11,0	—
Uitkering van de Staatsmijnen wegens dividend op het aandelenkapitaal	10,0	13,8	10,0
Uitkering van de door de Nederlandsche Bank N.V. behaalde winst	10,0	10,8	10,0
Exploitatie-baten van bedrijven in de particuliere sector	12,4	31,2	22,3
	75,7	81,7	58,9

In tegenstelling tot de oorspronkelijke raming 1956, voor welk jaar een winstuitkering van het Staatsbedrijf der P.T.T. werd geraamd, dient voor de vermoedelijke uitkomsten 1956, alsmede voor de ontwerp-begroting 1957, in verband met de te verwachten algemene loonmaatregelen te worden uitgegaan van een bijdrage in het verlies. Aan tariefsverhogingen zal dan ook niet kunnen worden ontkomen.

De stijging van de geraamde uitkering van 3½ % over de baten der verkeersdiensten houdt verband met de nog steeds toenemende omzet.

Opbrengsten van de ten behoeve van het rijk geheven belastingen in 1957
(in miljoenen guldens)

Verwacht wordt, dat de winst van de Rijkspostspaarbank over 1957 zal moeten worden toegevoegd aan de algemene reserve van de bank, aangezien deze, door de toeneming der spaarsaldi, een lager percentage van het totaal aan ingelegde gelden vormt dan wenselijk wordt geacht.

De netto-productie van steenkolen en cokes der Staatsmijnen wordt — aangenomen, dat de noodzakelijke arbeidskrachten beschikbaar zullen zijn — op nagenoeg dezelfde hoeveelheid geraamd als voor 1956. Naar verwachting zal de bereiding van stikstof in eindprodukten enigszins worden opgevoerd.

Wat betreft de opbrengsten van de kolen, cokes en briketten is uitgegaan van de prijzen, zoals deze in het kader van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal per 1 april 1956 zijn vastgesteld. De opbrengst van de naar de landen buiten de Gemeenschap af te zetten cokes is wederom voorzichtig geraamd, terwijl voor de chemische produkten in het algemeen is uitgegaan van nagenoeg gelijke opbrengsten als in 1955.

Na een tegoedschrijving van 4 miljoen aan de reserverekeningen zal aan het rijk naar verwachting in 1957 wederom 10 miljoen als winstaandeel kunnen worden uitgekeerd.

De exploitatie-baten van bedrijven in de particuliere sector hebben in 1957 betrekking op de geraamde winstaandelen van het rijk in Breedband N.V. (6,9 miljoen), in de N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij (4 miljoen), in de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel (3 miljoen), in de N.V. Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken (2,5 miljoen), in de N.V. Nederlandse Aardoliemaatschappij (2,9 miljoen), in de N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie (0,7 miljoen), in de N.V. Nederlandse Springstoffen-fabriek (0,5 miljoen) en in enkele andere bedrijven.

De N.V. Nederlandsche Spoorwegen zal in 1956 een winst uitkeren van 9 miljoen. Voorts heeft Breedband N.V. in 1956 het dividend verhoogd met 3,3 miljoen.

Overige middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I

	Oorspr. raming 1956	Vermoe-delijke uitkomsten 1956	1957
Vergoedingen voor aan derden be-wezen diensten en opbrengsten van verkochte rijksgoederen .	158	163	186
Personeelsverhaal	10	10	10
Inkomsten wegens rente	68	63	63
Vrijgegeven tegenwaardegelden .	memorie	155	memorie
Baten wegens gerecupereerde goederen en liquidatie van vijandelijk vermogen	120	120	50
Andere middelen	37	51	59
	393	562	368

De eerste groep heeft betrekking op een aantal retributies en andere regelmatig vloeiende middelen. De grootste post hierbij is het aandeel van het rijk in de opbrengst der luisterbijdragen, dat voor 1957 op 27,1 miljoen wordt geraamd tegenover 25,5 miljoen voor 1956. Onder deze categorie is voor 1957 bij wijze van stelpost tevens opgenomen een bedrag van 10 miljoen wegens vergoeding van de verrichtingen door de Belastingdienst ten behoeve van de vaststelling en de inning van de premies voor het Ouderdomsfonds.

Onder de inkomsten wegens personeelsverhaal zijn begrepen de inhoudingen ingevolge de spaarregeling (K.B. van 15 maart 1954, *Stb.* 102), alsmede het verhaal van de bijdragen voor inkoop van diensttijd voor pensioen.

De vrijgegeven c.q. vrij te geven tegenwaardegelden, welke in de vermoedelijke uitkomsten 1956 een bedrag van rond 155 miljoen belopen, zijn voor 1957 pro memorie opgenomen (zoals reeds eerder is vermeld, zijn in de ontwerp-begroting voor 1957 geen uitgaven opgenomen, waartegenover gelden uit de tegenwaarderekening beschikbaar zullen komen).

De ontvangsten wegens liquidatie van vijandelijk vermogen zijn voor 1957 geraamd op 50 miljoen. Aangezien de opbrengst van de liquidatie van vijandelijk vermogen voor het overgrote deel reeds eerder door het Nederlandse Beheersinstituut op een rekening-courant bij de schatkist is gestort, betreft het hier in hoofdzaak slechts een budgettaire verwerking van reeds ontvangen bedragen.

In de groep andere middelen zijn o.m. opgenomen de opbrengst wegens liquidatie van vermogensbestanddelen, aan de staat toegevalen ingevolge de Wet herstel vermogensovergang Rijksmarkengebied (*Stb.* H 251), alsmede de opbrengst van onroerende goederen, welke aan de staat zijn vervallen uit hoofde van de vorderingsbeschikkingen van 6 mei 1946, no. 1115a en 1115b, respectievelijk tot bedragen van 12 en 17 miljoen.

Voorts zijn onder voormelde groep begrepen de boeten en de ontvangsten over afgesloten dienstjaren.

Ontvangen aflossingen

	Oorspr. raming 1956	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	1957
Ontvangen van:			
Staatsbedrijven	134,4	71,4	81,0
Scheepvaartfondsen	2,0	2,0	2,0
Lagere publiekrechtelijke lichamen	28,8	32,3	31,3
Indonesië	21,0	21,0	28,0
Andere	39,9	41,4	46,8
	226,1	168,1	189,1

Uit het bovenstaande overzicht blijkt, dat onder de bedragen, welke het rijk ontvangt aan aflossingen, die, welke betrekking hebben op aan staatsbedrijven verstrekte kapitalen, het belangrijkst zijn. Het gaat hier voornamelijk om de aflossingen van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie. De aflossingen van de Staatsmijnen worden niet meer onder de middelen van het rijk verantwoord, zulks als gevolg van de totstandkoming van de wet van 15 maart 1956, *Stb.* 148, waarbij o.m. is bepaald, dat de bij de Staatsmijnen uit afschrijvingen en reserveringen vrijkomende middelen in het vervolg in mindering zullen worden gebracht op de bij het rijk ter zake van investeringen op te nemen bedragen.

De aflossingen van lagere publiekrechtelijke lichamen zijn in hoofdzaak aflossingen op voorschotten, verstrekt ingevolge artikel 56 der Woningwet.

Het voor Indonesië geraamde bedrag betreft de in 1950 toegestane lening ad 280 miljoen. Volgens het aflossingsplan zijn de halfjaarlijkse aflossingen over 1957 vastgesteld op 5 %, dit is voor 1957 2×14 miljoen = 28 miljoen.

Onder de andere aflossingen zijn voor 1957 mede begrepen, die betreffende voorlopig verstrekte kredieten ter financiering van de herbouw of het herstel van onroerend goed, waaraan oorlogsschade is geleden, tot een bedrag van 27 miljoen.

Overige middelen van de Buitengewone Dienst II *)

	Oorspr. raming 1956	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	1957
Middelen in verband met het muntwezen	83,5	67,2	29,0
Kapitaalbijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden	2,3	2,3	3,0
Andere middelen	11,8	26,5	11,4
	97,6	96,0	43,4

*) Exclusief de bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen.

De middelen in verband met het muntwezen betreffen de nominale waarde van de door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde specie en de opbrengst van aflossing, uitloting en verkoop van nationale schuld, aangekocht voor het Fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aanmuntingen voor rekening van het rijk.

De lagere raming voor 1957 is als volgt te verklaren.

De opbrengst van door ontmunting verkregen metaal is voor memorie uitgetrokken, omdat in tegenstelling tot de voorafgaande jaren de waarde van het voor de muntslag van zilveren guldens benodigde zilver, dat is verkregen door ontmunting van oude tekenmunten en derhalve reeds eigendom van het rijk is, niet meer als ontvangst onder de middelen zal worden verantwoord.

Verder bestaat het voornemen in 1957 voor een aanzienlijk minder bedrag aan nieuwe speciën aan te munten.

De kapitaalbijdragen van de lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden hebben betrekking op bijdragen van deze lichamen in de kosten van rijkswerken.

Onder de andere middelen van 1957 is onder meer begrepen 10,8 miljoen wegens verkoop uit voorraad van aardgas.

Onder de andere middelen van 1956 is begrepen een bedrag van 15 miljoen wegens opbrengst van verkoop aandelen K.L.M.

IV. De sterkte van het burgerlijk rijks personeel

In de hiernavolgende tabel en grafieken zijn enige gegevens vastgelegd met betrekking tot het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijks personeel. Tevens is in een tweede grafiek de relatie tussen de sterkte van het ambtenarenkorps en die van de beroepsbevolking tot uitdrukking gebracht.

Uit deze gegevens blijkt, dat de sterkte van het burgerlijk rijks personeel in de ontwerp-begroting voor 1957 in vergelijking met die, opgenomen in de ontwerp-begroting voor 1956, slechts een geringe stijging te zien geeft, welke belangrijk minder is dan resulteert uit een vergelijking van de sterkten, zoals deze zijn opgenomen in de begrotingen voor 1956 en 1955. Immers, volgens het hiernaast opgenomen overzicht bedraagt de stijging van 1955 op 1956 voor de civiele departementen 2257 man, terwijl zij van 1956 op 1957 1054 man belooft. Voor het totale rijks personeel zijn deze cijfers respectievelijk 3616 man en 1841 man.

Voorts dient te worden bedacht, dat de stijging van 1956 op 1957 in belangrijke mate is beïnvloed door de werkzaamheden, welke ten behoeve van de uitvoering der Algemene Ouderdomswet aan de Belastingdienst zijn opgedragen. Indien geen rekening wordt gehouden met de 800 man, welke hiervoor moeten worden aangetrokken, kan worden geconcludeerd, dat de begrotingssterkte 1957 voor de civiele departementen in totaal ongeveer gelijk is aan die voor 1956.

Duidelijk blijkt uit dit cijferverloop, dat het streven van de regering om het aantal ambtenaren niet belangrijk te doen afwijken van dat, opgenomen in de begroting voor 1956, niet zonder succes is gebleven. Met name is getracht door het niet vervullen van vacatures en het remmen van uitbreiding, ook van noodzakelijke diensten, het totale personeelscijfer zo laag mogelijk te houden.

Bij de beoordeling van een en ander dient voorts in aanmerking te worden genomen, dat de vermelde aantallen uitsluitend betrekking hebben op personeel met een volledige dagtaak, met dien verstande, dat het aantal ambtenaren met onvolledige dagtaak (zoals b.v. leraren bij het rijks onderwijs, die een beperkt aantal lesuren hebben) zoveel mogelijk is herleid tot het aantal, dat nodig zou zijn, indien een volledige dagtaak werd vervuld.

Buiten beschouwing zijn gelaten het personeel met onvolle-

dige dagtaak, ten aanzien waarvan een herleiding als hiervoor bedoeld niet mogelijk is, zomede het in militaire dienst zijnde personeel, de langdurig zieken, de geschorsten e.d. De gezamenlijke sterkte van het tot die categorieën behorende burgerlijk rijks personeel bedroeg per 30 juni 1956 circa 10 900.

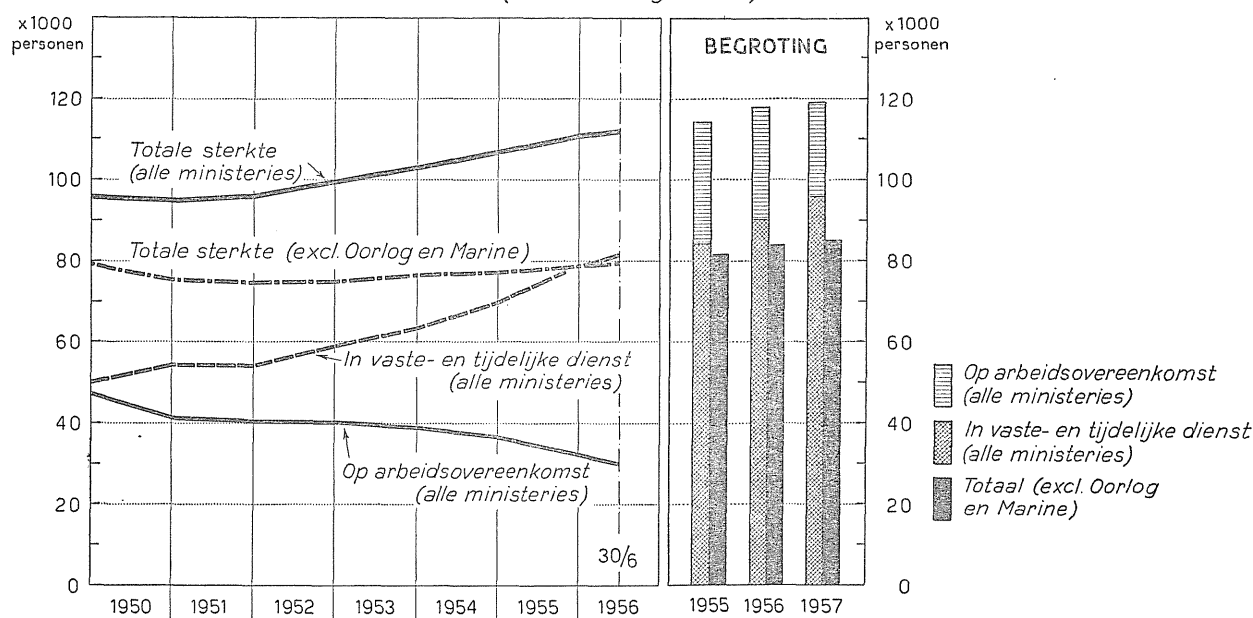
Evenals in vorige jaren is de sterkte van het burgerlijk rijks personeel bij de departementen van Oorlog en van Marine afzonderlijk tot uitdrukking gebracht en is het personeel, werkzaam bij de staatsbedrijven, in de opgegeven aantallen niet begrepen.

Voor een overzicht van het verloop der personeelssterkte per departement wordt verwezen naar bijlage 9.

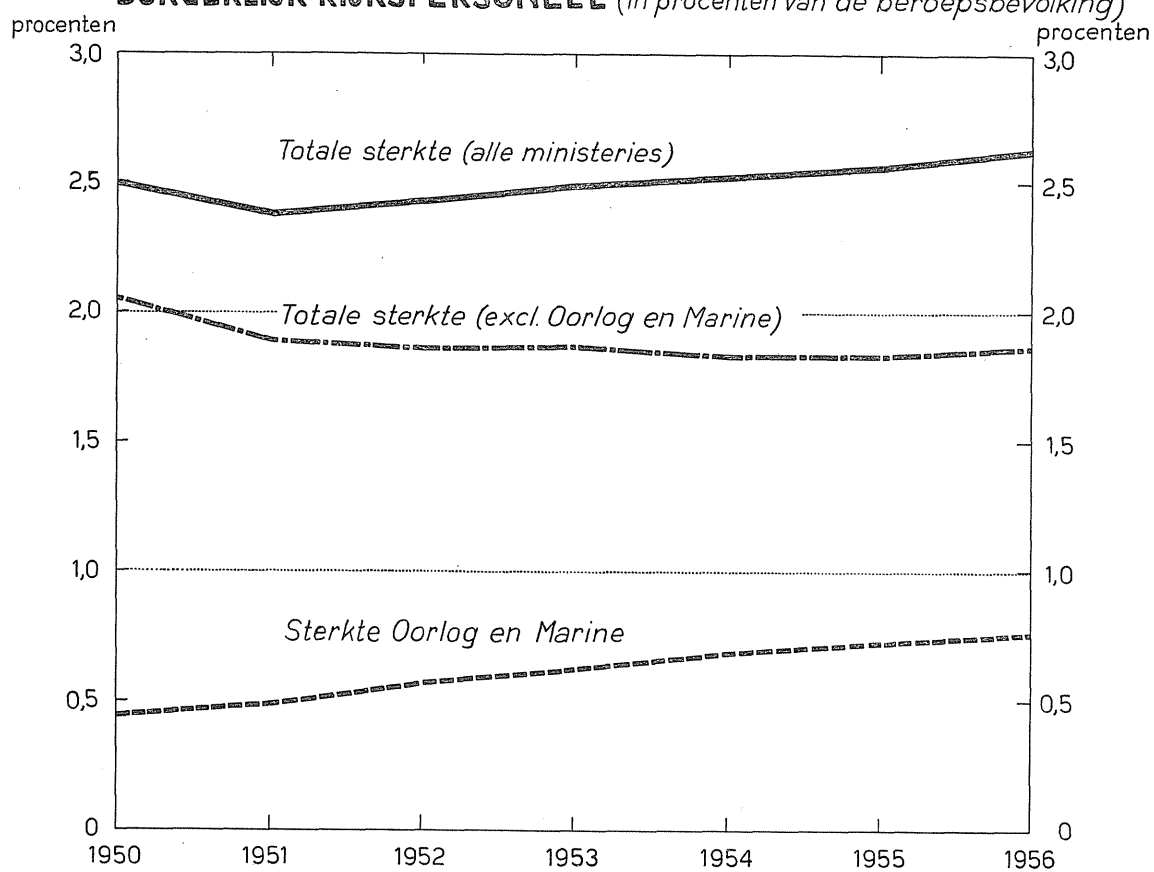
Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijks personeel

Omschrijving	Werkelijke sterkte			Begrotingssterkte		
	31 jan. 1955	31 jan. 1956	30 juni 1956	1955	1956	1957
<i>Burgerlijk rijks personeel exclusief Oorlog en Marine</i>						
Personeel in vaste en tijdelijke dienst . .	58 173	61 119	62 286	66 293	69 413	71 185
Personeel op arbeidsovereenkomst . .	19 017	18 153	17 590	15 418	14 555	13 837
Sub-totaal . .	77 190	79 272	79 876	81 711	83 968	85 022
<i>Burgerlijk rijks personeel Oorlog en Marine</i>						
Personeel in vaste en tijdelijke dienst . .	12 223	17 954	19 604	18 303	20 610	24 692
Personeel op arbeidsovereenkomst . .	17 807	14 202	12 959	14 402	13 454	10 159
Sub-totaal . .	30 030	32 156	32 563	32 705	34 064	34 851
Totaal . .	107 220	111 428	112 439	114 416	118 032	119 873

Overzicht van het verloop van de sterkte van het **BURGERLIJK RIJKSPERSONEEL** (in absolute getallen)

Overzicht van het verloop van de sterkte van het
BURGERLIJK RIJKSPERSONEEL (in procenten van de beroepsbevolking)

V. De staatsbalans

De staatsbalans per 31 december 1955 is hieronder in beknopte vorm weergegeven met, ter vergelijking, de cijfers van de balans ultimo 1954.

Het nadelige balanssaldo blijkt in 1955 te zijn toegenomen met 2813 miljoen (nl. van 3965 miljoen ultimo 1954 tot 6778 miljoen ultimo 1955). De stijging is voornamelijk een gevolg van het feit, dat ultimo 1955 een bedrag van ruim 4 miljard is opgenomen onder de schulden op lange termijn wegens de verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en enkele andere pensioenfondsen.

Hierbij dient in aanmerking te worden genomen, dat ultimo 1954 reeds een schuld (in dezelfde orde van grootte) aan deze fondsen bestond, welke echter op de balans 1954 pro memorie voorkwam. In feite is er derhalve sprake van een vermindering van het nadelige saldo in 1955 met circa 1200 miljoen. Voor nadere gegevens betreffende de mutaties in het saldo moge worden verwezen naar het op blz. 32 opgenomen overzicht.

De aandacht zij erop gevestigd, dat in de balans geen rekening is gehouden met een niet nakomen door Indonesië van zijn leningsverplichtingen; de invloed hiervan op de balans kan worden gesteld op een bedrag in de orde van grootte van 650 miljoen.

Indonesië komt bovendien sinds kort zijn pensioenverplichtingen slechts gedeeltelijk na; ook hiermede is in de balans geen rekening gehouden; de contante waarde van het hieruit voor het rijk voortvloeiende nadeel kan globaal worden geschat op 350 miljoen, zodat in totaal, als gevolg van de verzaking door Indonesië van zijn schuldverplichtingen, voor het rijk een verlies van circa 1 miljard zou ontstaan.

Met betrekking tot de verplichtingen betreffende de Nederlandse pensioenfondsen wordt het volgende opgemerkt.

Door de regering is besloten een wetsontwerp bij de Staten-Generaal in te dienen, strekkende tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. In dit wetsontwerp worden de tekorten van deze fondsen als verplichtingen van het rijk erkend. Daar het wenselijk werd

geacht hiermede reeds rekening te houden bij de opstelling van de staatsbalans ultimo 1955, zijn de desbetreffende verplichtingen in deze staatsbalans tot uitdrukking gebracht.

Hierbij wordt opgemerkt, dat nog geen recente wetenschappelijke balansen ter beschikking stonden. In verband hiermede zijn de opgenomen bedragen gebaseerd op zeer globale schattingen. Ter zake moge worden verwezen naar hoofdstuk II van deze nota. Aangezien de verplichtingen van het rijk jegens de genoemde fondsen mede omvatten de wettelijk verschuldigde annuïteiten, diende bovendien de contante waarde van deze annuïteiten op de staatsbalans te worden gepassiveerd.

Voorts is bij de opstelling van de staatsbalans rekening gehouden met de verplichtingen van het rijk betreffende enkele andere pensioenfondsen. Hiertoe behoort in de eerste plaats het Algemeen Mijnwerkersfonds; de desbetreffende schuld van het rijk is te stellen op de contante waarde van de annuïteit, welke het rijk aan dit fonds betaalt.

In de tweede plaats is hierbij in aanmerking genomen de Stichting tot verzorging en afwikkeling van pensioensaanlegenheden betreffende gewezen overheidspersoneel van Indonesië en hun nagelaten betrekkingen; aangezien ook van deze stichting nog geen wetenschappelijke balans beschikbaar is, moest worden volstaan met een zeer globale raming van het tekort van de stichting.

Het totaalbedrag van de verplichtingen van het rijk betreffende de bovengenoemde pensioenfondsen beliep rond 4060 miljoen, waarvan 3130 miljoen betrekking heeft op het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en 930 miljoen op de andere hierboven genoemde pensioenfondsen.

In bijlage 12 is een meer gespecificeerde balansopstelling opgenomen. Tevens is in die bijlage een aantal posten van de balans en van het overzicht van de mutaties in het balanssaldo toegelicht. Voorts is aldaar een analyse gegeven van het verschil tussen de mutatie in het balanssaldo enerzijds en het geraamde begrotingsoverschot (Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds) van het dienstjaar 1955 anderzijds. Ten slotte komt in dezelfde bijlage een overzicht voor van de staatsbalansen ultimo 1947, 1949, 1951, 1953 en 1955.

Gecomprimeerde staatsbalans per 31 december 1955

(met ter vergelijking de cijfers van de balans 1954)

Activa

Passiva

	1954	1955		1954	1955
Kas-, bank- en girosaldi	714	669	Schulden op korte termijn	7 164	6 777
Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen	4 390	4 430	Verplichtingen inzake watersnoodschade . .	347	166
Vorderingen op lange termijn	1 249	1 077	Verplichtingen inzake oorlogsschade	1 710	974
Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden	P.M.	P.M.	Storting op staatsschuld door institutionele beleggers (inclusief rijksfondsen)	388	321
Deelneming in het Internationaal Monetair Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	2 090	2 090	Nederlandsche Bank voor overneming rijksmarkenbezit	300	200
Onroerende en roerende goederen	9 096	9 755	Verplichtingen, verband houdende met de overeenkomsten van Bretton-Woods	1 789	1 784
Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	4 250	4 165	Schulden op lange termijn:		
Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan	1 632	1 547	a. verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	P.M.	4 060
Diverse activa	412	392	b. overige schulden	12 572	13 000
Saldo	3 965	6 778	Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen	P.M.	P.M.
			Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan	1 632	1 547
			Diverse passiva	1 896	2 074
	27 798	30 903		27 798	30 903
Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	3 992	4 032	Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	3 992	4 032

Overzicht van de mutaties in het balanssaldo gedurende 1955
(met ter vergelijking de cijfers over 1954)

	1954	1955		1954	1955
I. Lasten betreffende het jaar 1955			II. Baten betreffende het jaar 1955		
1. Lonen en salarissen (incl. sociale lasten en beloningen in natura aan militair personeel)	1 012	1 109	1. Belastingen:		
2. Huisvestingskosten, bureaukosten, reis- en verblijfkosten e.d.	178	203	a. belastingen op inkomen, winst en vermogen	2 595	2 856
3. Kosten van onderhoud, verbruik materialen, vernieuwing, inrichting en uitbreiding	191	324	b. kostprijsverhogende belastingen . .	2 521	2 605
4. Afschrijvingen	327	342		—5 116	—5 461
5. Rente en bijbehorende kosten	506	484	2. Leveringen en diensten	73	79
6. Kosten van sociale voorzieningen en steunverlening (excl. bijdragen aan sociale fondsen; zie post 8d)	614	643	3. Rente en winst van bedrijven	109	125
7. Kosten van pensioenen.	76	85	4. Overboekingen van de bijzondere schatkistrekening (tegenwaarderekening) bij de Nederlandsche Bank	428	153
8. Bijdragen en subsidies:			5. Overige baten	336	298
a. aan gemeenten en schoolbesturen in de kosten van onderwijs	454	529			
b. aan gemeenten in de kosten van politie	77	84			
c. overige bijdragen aan gemeenten . . .	91	112			
d. aan sociale fondsen.	237	181			
e. prijssubsidies Landbouw-Egalisatiefonds.	111	183			
f. overige bijdragen en subsidies	514	680			
9. Overige lasten.	182	198			
Totaal I	4 570	5 157	Totaal II	6 062	6 116
III. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo ongunstig beïnvloeden			IV. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo gunstig beïnvloeden		
10. Kosten betreffende voorgaande jaren. . .	30	66	6. Baten betreffende voorgaande jaren. . .	152	103
11. Onder de baten (post 4) verantwoorde overboekingen van de „tegenwaarderekening”, waarvan het bedrag reeds als vordering op de balans 1954 (resp. 1953) voorkomt . .	428	153	7. Lagere raming van de op de balans 1954 (resp. 1953) opgenomen verplichtingen inzake oorlogsschade.	372	137
12. Tegemoetkomingen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië . .	197	—	8. Saldo van diverse mutaties	249	267
13. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	—	4 060			
Totaal III	655	4 279	Totaal IV	773	507
Saldo II—I.	1 492	959			
Saldo IV—III	118	—3772			
	1 610	—2 813			
Totaal-Generaal	6 835	6 623	Totaal-Generaal	6 835	6 623

VI. De nationale schuld

Gedurende de periode van 30 juni 1955 tot 30 juni 1956 heeft de totale staatsschuld een daling ondergaan van 1569 miljoen.

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgeleid, heeft deze daling voor 1492 miljoen betrekking op de binnenlandse en voor 77 miljoen op de buitenlandse schuld.

Overzicht van de omvang van de nationale schuld

	30-6-1955	30-6-1956
Gevestigde binnenlandse schuld	10 834	11 301
Schuld aan de Nederlandsche Bank	—	—
Schatkistpapier in omloop	3 133	2 983
Schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26-2-1947	480	460
Boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26-2-1947	300	200
Muntbiljetten in omloop	167	143
Schuld aan gemeenten en provincies (ter zake van belastingen)	33	12
Gemeente- en Provinciefonds	232	53
Stortingen door rijksfondsen en institutio- nele beleggers in anticipatie op een uit te geven lening	272	185
Overige binnenlandse schulden op korte termijn	1 301	769
Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Wederopbouw)	1 562	837
Vergoedingen wegens geleden watersnood- schade	238	117
Totaal binnenlandse schuld	18 552	17 060
Gevestigde buitenlandse schuld	2 050	1 973
Vlottende buitenlandse schuld	—	—
Totaal buitenlandse schuld	2 050	1 973
Totaal-generaal	20 602	19 033

In de beschouwde periode heeft de uitgifte plaatsgevonden van de 3½ % lening 1955 ten laste van Nederland, tweede uitgifte, groot 250 miljoen, en van de 3½ % lening 1956 ten laste van Nederland, groot 400 miljoen, terwijl voorts nog 1 miljoen aan investeringscertificaten werd geplaatst. Niettegenstaande deze consolidaties is in de genoemde periode de binnenlandse

gevestigde schuld slechts gestegen met 467 miljoen, doordat schuldvermindering plaatsvond tot een bedrag van 184 miljoen. Deze schuldvermindering werd veroorzaakt door verplichte delging tot een bedrag van 148 miljoen en door het in betaling geven van staatsschuld ter voldoening van belastingaanslagen tot een bedrag van 36 miljoen.

Met inachtneming van de bovengenoemde mutaties in de gevestigde binnenlandse schuld kunnen het verloop van de consolidatie van vlottende staatsschuld en de amortisatie van geconsolideerde schuld sedert eind 1945 als volgt worden weergegeven:

Gevestigde schuld ultimo 1945	5 767
Geconsolideerde bedragen ultimo 1945—ultimo juni 1956	8 895
	14 662
Amortisatie door uitloting en inkoop	1 365
Belastingbetaling met geconsolideerde schuld	2 108
	3 473
	11 189
Koersverschillen 3 % \$ lening 1947	112
Gevestigde schuld ultimo juni 1956	11 301

Een specificatie van de consolidaties wordt gegeven in bijlage 13 (onderdeel b) bij deze nota.

De vlottende binnenlandse schuld (exclusief de vergoedingen wegens geleden oorlogs- en watersnoodschade) is in de periode van 30 juni 1955 tot 30 juni 1956 teruggelopen met 1 113 miljoen. Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan de consolidaties, welke gedurende deze periode hebben plaatsgevonden, alsmede aan de in deze periode verrichte extra-uitkeringen aan gemeenten ten laste van het Gemeentefonds. Deze uitkeringen hielden verband met de toekenning van na-uitkeringen en van subjectieve verhogingen van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds over de jaren 1953 t/m 1955. Voorts is in dit tijdsbestek 100 miljoen afgelost op de boekschuld van het rijk aan de Nederlandsche Bank.

Op de buitenlandse schuld is in de periode van 30 juni 1955 tot 30 juni 1956 79 miljoen verplicht afgelost. Tegenover deze daling staat, dat door koerswijzigingen de tegenwaarde van deze schuld met 2 miljoen is toegenomen, zodat uiteindelijk een daling van 77 miljoen plaatsvond.

Het gebruikelijke gedetailleerde overzicht van de ontwikkeling der staatsschuld sedert de bevrijding is opgenomen in bijlage 13 van deze nota.

VII. De kasontwikkeling van het rijk

Evenals in vorige miljoenennota's is geschied, wordt in dit hoofdstuk een beschouwing gewijd aan het beloop van de kas-uitgaven en -ontvangsten van de centrale overheid. Daarbij doet zich met betrekking tot de feitelijke ontwikkeling in het recente verleden de gelegenheid voor, nader in te gaan op de oorzaken van de achteruitgang in de liquiditeitspositie van 's rijks schatkist in het eerste halfjaar 1956. In aansluiting daarop zal aandacht worden geschonken aan het te verwachten kasverloop van

het rijk in 1956 en 1957, voor zover samenhangende met het in de voorafgaande hoofdstukken van deze nota geschetste begrotingsbeeld voor die jaren.

In het navolgende overzicht zijn voor de jaren 1954 en 1955 en voor het eerste halfjaar 1956 behalve de realisatiecijfers betreffende de begrotingsuitvoering op kasbasis de niet-budgettaire transacties tot uitdrukking gebracht, welke mede hebben geleid tot mutaties in de liquiditeitspositie van het rijk in deze periode.

Overzicht van de kasmutaties van het rijk

Ontvangsten	1954	1955			1956 1e half- jaar	Betalingen	1954	1955			1956 1e half- jaar
		1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal				1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal	
Budgettaire ontvangsten en betalingen											
1. Ontvangsten in geld uit belastingen	5 147	2 568	2 788	5 356	2 911	3. Aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld	106	38	83	121	65
2. Overige begrotingsontvangsten excl. overboekingen van de tegenwaarde-rekening	893	299	712	1 011	325	4. Aflossing van langlopende buitenlandse staatsschuld .	503	230	34	264	54
	6 040	2 867	3 500	6 367	3 236	5. Overige betalingen ten laste van de begroting	5 800	3 074	3 442	6 516	3 386
Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties	369	475	59	534	269						
	6 409	3 342	3 559	6 901	3 505		6 409	3 342	3 559	6 901	3 505
Overige ontvangsten en betalingen											
						Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties	369	475	59	534	269
6. Overboekingen van de tegenwaarderekening . .	428	123	30	153	71	11. Aflossing van kortlopende buitenlandse staatsschuld	3	—	—	—	—
7. Opneming van langlopende binnenlandse staatsschuld	1 646	600	250	850	397	12. Netto aflossing van schatkistpapier (zie ook post 8)	1 575	—	171	104	—
8. Netto plaatsing van schatkistpapier (zie ook post 12)	—	67	—	—	1	13. Aflossing op de boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 februari 1947. . .	400	—	100	100	—
9. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 14)	66	—	49	—	—	14. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 9)	—	116	—	67	136
10. Vermeerdering schuld aan provincies en gemeenten uit hoofde van belastingen (zie ook post 15)	—	40	—	—	—	15. Vermindering schuld aan provincies en gemeenten uit hoofde van belastingen (zie ook post 10)	45	—	165	125	31
						16. Mutaties in diverse Vorderingen en schulden op korte termijn	201	96	22	118	388
	2 140	830	329	1 003	469		2 593	687	517	1 048	824
Afneming liquide middelen van het rijk	453	—	188	45	355	Toeneming liquide middelen van het rijk	—	143	—	—	—
	2 593	830	517	1 048	824		2 593	830	517	1 048	824

Uit de posten 1 t/m 5 van bovenstaande opstelling blijkt, dat zowel de budgettaire kasontvangsten als de betalingen in 1955 een aanmerkelijk hoger niveau bereikten dan in 1954 en dat daarbij het accres van de betalingen dat van de ontvangsten met 165 miljoen overtrof. Het uit de begrotingsrealisatie resulterende kastekort steeg diensgevolge van 369 miljoen in 1954 tot 534 miljoen in 1955.

De stijging van het totaal van de budgettaire betalingen t.o.v. 1954 kwam vrijwel geheel voor rekening van de categorie „overige betalingen ten laste van de begroting” (post 5).

Voor een deel kan deze toeneming worden toegeschreven aan de vermeerdering van de militaire kasuitgaven; deze bedroegen nl. in 1955 — inclusief de bestedingen, waarvoor tegenwaarde-gelden ter beschikking werden gesteld — 1723 miljoen, tegen 1591 miljoen in 1954. Voorts hebben o.a. de loonronde van oktober 1954 en de salarisverbetering voor het rijks personeel per 1 januari 1955 een rol van betekenis gespeeld, terwijl, ook afgezien van de loonsverhogingen, voor verschillende overheidsvoorzieningen grotere bedragen waren vereist, zoals bijvoorbeeld voor onderwijs, waterstaat en sociale zorg. De

netto-betalingen via het Landbouw-Egalisatiefonds bewogen zich in 1955 eveneens op een hoger niveau dan in het voorafgaande jaar. Daarentegen liepen de uitgaven voor herstel van watersnoodschade terug van 301 miljoen in 1954 tot 181 miljoen in 1955. Ook het bedrag aan aflossingen op de langlopende buitenlandse staatsschuld (post 4) gaf van 1954 op 1955 een aanzienlijke vermindering te zien. Dit houdt verband met een vermindering van de vervroegde aflossingen van 411 miljoen tot 193 miljoen; de aflossing in 1955 had betrekking op een lening van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling.

Het totaal der ten bate van het rijk geïnde belastingen vertoonde in 1955 t.o.v. het voorafgaande jaar een niet onbelangrijk accres. Deze stijging — welke zowel de kohier- als de niet-kohierbelastingen betreft — was de resultante van een aantal factoren met ten dele tegengesteld gerichte invloed. Een tendentie tot daling van de kasontvangsten in 1955 t.o.v. 1954 vloeide voort uit de in 1955 tengevolge van het aanhangig zijn van een aantal wetsontwerpen op belastinggebied opgetreden vertraging in het opleggen van voorlopige aanslagen voor de inkomsten- en de vermogensbelasting 1955, alsmede uit de belastingverlaging per 1 september van dat jaar. Het effect van deze factoren werd echter meer dan gecompenseerd door dat van de verdere toeneming der economische activiteit. Daarnaast deed zich reeds enigermate de invloed gelden van de in oktober 1955 genomen maatregel tot versnelde inning van de vennootschapsbelasting, terwijl ook overigens het tempo van de aanslagregeling de ontvangsten uit dit middel gunstig beïnvloedde. Bij de in bovenstaand overzicht vermelde bedragen zijn de belastingbetalingen met staatsschuld (in 1954, 1955 en eerste halfjaar 1956 resp. 101, 27 en 21 miljoen) buiten beschouwing gelaten, omdat deze niet resulteren in een kasmutatie. Om dezelfde reden zijn deze betalingen bij post 3 (aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld) evenmin in aanmerking genomen.

De stijging van de overige begrotingsontvangsten in 1955 t.o.v. 1954 werd voor een deel veroorzaakt door enkele incidentele baten.

Het uit de realisatie van de begroting voor 1955 resulterende nadelig saldo van budgettaire betalingen boven ontvangsten ad 534 miljoen bleef niet onaanzienlijk beneden het niveau, dat in de vorige miljoenennota was voorzien; op grond van de destijds bestaande inzichten werd toen immers een budgettair kasdeficit geraamd in de orde van grootte van 750 à 900 miljoen. Deze afwijking tussen prognose en realisatie kan vrijwel geheel worden toegeschreven aan het feit, dat de ontvangsten uit hoofde van zowel belasting- als overige middelen hoger uitkwamen dan was verondersteld. Wat de belastingen betreft waren de verschillen vooral gelegen bij de vennootschapsbelasting, ten aanzien waarvan de reeds hierboven gesignaleerde invloeden zich deden gelden.

De budgettaire betalingen weken per saldo slechts weinig af van de destijds opgestelde prognose, al gaven zij in onderdelen zowel voor- als nadelige verschillen t.o.v. de raming te zien.

Bij een vergelijking van het eerste halfjaar 1956 met de overeenkomstige periode van 1955 blijkt, dat de stijging van de ontvangsten in geld uit belastingen met 343 miljoen (post 1) vrijwel geheel werd gecompenseerd door de toeneming van de aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld met 27 miljoen (post 3) en van de overige begrotingsbetalingen met 312 miljoen (post 5). De relatieve verbetering van het kastekort uit hoofde van begrotingstransacties in het eerste halfjaar 1956 met 206 miljoen kan dan ook, afgezien van het accres der niet-belastingmiddelen ad 26 miljoen (post 2), worden toegeschreven aan de afnemende van de betalingen wegens schuldaflossing aan het buitenland met 176 miljoen (post 4). Deze laatste teruggang houdt verband met het achterwege blijven, in de eerste zes maanden van 1956, van versterkte aflossingen; deze beliepen in de eerste helft van 1955 193 miljoen.

De stijging van de belastingontvangsten in geld van het

eerste halfjaar 1955 op dat van 1956 kwam voor het grootste deel voor rekening van de kohierbelastingen. Ten aanzien van deze categorie deed zich, wat betreft de inkomsten- en de vermogensbelasting, de invloed gelden van de reeds gememo-reerde vertraging in de voorlopige aanslagregeling 1955, tengevolge waarvan een relatief groot deel van de voorlopige aanslagen in plaats van in de tweede helft van 1955 pas in 1956 werd voldaan. Voorts werden ook de ontvangsten aan vennootschapsbelasting gunstig beïnvloed door de reeds eerder genoemde versnelde inning van dit middel. Ook de ontvangsten aan niet-kohierbelastingen gaven — ondanks de per 1 september 1955 van kracht geworden belastingverlaging, waardoor de opbrengst van de omzetbelasting en de motorrijtuigenbelasting bij die van het eerste halfjaar 1955 ten achter bleef — per saldo een stijging te zien, welke samenhangt met het bij voortduring gunstige conjunctuurverloop en, wat de loonbelasting en de vereveningsheffing betreft, meer in het bijzonder met de stijging van de loonsom in het eerste halfjaar 1956.

Het accres van de overige begrotingsbetalingen (post 5) ad 312 miljoen hangt, behalve met de toeneming van de uitgaven voor diverse andere categorieën van overheidszorg, onder meer samen met de stijging van de militaire kasuitgaven van 877 miljoen tot 945 miljoen. Voorts namen ook de betalingen via het Landbouw-Egalisatiefonds toe. Daartegenover gaven de uitgaven voor herstel van watersnoodschade ook in het eerste halfjaar 1956 een verdere afnemende te zien; in dit tijdvak bedroegen zij nog slechts 50 miljoen, tegen 109 miljoen in de vergelijkbare periode van 1955.

In het voorafgaande werd reeds geconstateerd, dat de budgettaire kasontwikkeling in het eerste halfjaar 1956 uitmondde in een aanmerkelijk geringer tekort dan in het overeenkomstige semester van 1955 (269 tegen 475 miljoen). Deze relatieve verbetering van het begrotingsresultaat op kasbasis leidde uiteindelijk echter niet tot een overeenkomstige versterking van de liquiditeitspositie van 's rijks schatkist. In eerstgenoemd tijdvak werd integendeel voor een bedrag van 355 miljoen ingeteerd op de gezamenlijke kastegoeden van het rijk, terwijl deze in het eerste halfjaar 1955 daarentegen nog een accres hadden te zien gegeven ten belope van 143 miljoen, een verschil derhalve van rond 500 miljoen. Deze discrepantie tussen het resultaat van de begrotingsrealisatie enerzijds en de liquiditeitsontwikkeling anderzijds is het gevolg van de invloed van een aantal niet-budgettaire transacties.

In de eerste helft van 1956 kon, evenals in de overeenkomstige periode van 1955, het budgettaire kastekort praktisch geheel worden gefinancierd met de in de schatkist vloeiende eigenlijke kapitaalmarkt-middelen (het saldo van de posten 7 en 14). Het genoemde verschil in ontwikkeling van de liquiditeitspositie van het rijk in beide tijdvakken ad rond 500 miljoen hangt dan ook niet samen met de begrotingsontwikkeling; de oorzaak is — afgezien van een vermindering ad ruim 50 miljoen van de overboekingen uit de tegenwaarderekening — geheel gelegen in per saldo grotere betalingen uit hoofde van netto aflossing van verschillende vormen van vlottende schuld.

In het eerste halfjaar 1955 werd blijkens post 8 per saldo een bedrag van 67 miljoen aan schatkistpapier geplaatst. In de eerste helft van 1956 wogen totale plaatsing en aflossing nagenoeg tegen elkaar op. Aangezien evenwel in post 8 van deze laatste periode (1 miljoen) mede is begrepen een bedrag van 220 miljoen aan schatkistpromessen, door het rijk rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank N.V. ondergebracht op de voet van de R.M.-overeenkomst van 26 februari 1947, resulteert per saldo een vermindering van uitstaand schatkistpapier uit anderen hoofde van 219 miljoen. Het provu van de bij de centrale bank geplaatste promessen heeft, naast de beschikbare liquide middelen, gestrekt tot financiering van de genoemde aflossing van vlottende schuld.

De intering op de liquide middelen van het rijk in het eerste semester van 1956 komt per saldo nagenoeg geheel overeen met het bedrag, dat door diverse instellingen van hun tegoeden op bij 's rijks schatkist aangehouden rekeningen in die periode werd weggetrokken. Deze rekeningen, welke zijn op-

genomen onder post 16, gaven nl. een vermindering te zien met in totaal 350 miljoen (tegen per saldo 29 miljoen in het eerste halfjaar 1955).

Ten slotte werd, anders dan in het eerste halfjaar 1955, in 1956 per saldo een beroep op de liquide middelen gedaan in verband met netto-uitkeringen aan provincies en gemeenten uit hoofde van hun aandeel in de belastingopbrengsten (posten 10 en 15).

In onderstaande tabel is van de mutaties in de gezamenlijke kastegoeden van het rijk een specificatie opgenomen.

	31 dec. 1953	31 dec. 1954	30 juni 1955	31 dec. 1955	30 juni 1956
Saldo bij de Ned. Bank . . .	945	498	659	442	152
Postrekeningen van 's rijks schatkist	26	27	18	14	20
Comptabelen e.d.	196	189	180	213	142
Totaal	1167	714	857	669	314
Mutatie t.o.v. vorige ultimo .	—	—453	+143	—188	—355

In de vorige miljoenennota werd de verwachting uitgesproken, dat de budgettaire kasontwikkeling in het kalenderjaar 1956 zou resulteren in een nadelig saldo van betalingen boven ontvangsten in de orde van grootte van 550 à 650 miljoen. Daarbij werd uitdrukkelijk gewezen op de onzekerheidsmarges, die, zoals ook de ervaring in vorige jaren uitwees, aan een zodanige raming inherent zijn en die tot soms aanzienlijke afwijkingen tussen prognose en realisatie kunnen leiden. Uitgaande van de beschikbare realisatiecijfers voor het eerste halfjaar en op grond van de verwachtingen ten aanzien van de met de begrotingsuitvoering samenhangende kasontwikkeling van het rijk in het tweede halfjaar, wordt thans voor het gehele jaar 1956 een kastekort geraamd ten belope van globaal 500 miljoen. De vermindering ten opzichte van de oorspronkelijke schatting is te verklaren uit de invoering van de versnelde inning van de vennootschapsbelasting in de vorm van verhoging en vervroeging van de voorlopige aanslagen; met het gunstig effect hiervan op de ontvangsten in het lopende jaar kon ten tijde van de samenstelling van de miljoenennota 1956 nog geen rekening worden gehouden. Ook uit anderen hoofde kunnen thans hogere budgettaire kasontvangsten worden verwacht; anderzijds wordt eveneens een hoger totaal van begrotingsbetalingen voorzien.

De genoemde versnelde inning van de vennootschapsbelasting, alsmede de overloop van betalingen van voorlopige aanslagen inkomstenbelasting 1955 van 1955 naar 1956 zijn voorts oorzaak, dat de kasprognose een geringer tekort aanwijst dan de vermoedelijke begrotingsuitkomsten voor 1956.

In de onderhavige prognose van het budgettaire kasdeficit voor 1956 zijn mede begrepen begrotingsbetalingen ten belope van 190 miljoen, waarvoor tegenwaardegeldten zijn, resp. zullen worden beschikbaar gesteld. Met deze categorie van uitgaven, welke eveneens is opgenomen onder de vermoedelijke begrotingsuitkomsten, werd geen rekening gehouden in de oorspronkelijke raming van het kasverloop. De toeneming van de geraamde begrotingsbetalingen houdt voorts verband met de verhoging van de vakantietoelage, de uitkering van 3 % over 1955 en de salarisverhoging per 1 september j.l. voor het rijks-personeel. Ook ten aanzien van diverse andere categorieën van overheidsuitgaven wordt een stijging voorzien ten opzichte van het oorspronkelijk geraamde niveau. Onder meer betreft dit de onderwijsuitgaven en de betalingen wegens rente, amortisatie en aflossing van binnenlandse staatsschuld. Anderzijds wordt verwacht, dat onder meer de betalingen wegens oorlogsschade ten achter zullen blijven bij de aanvankelijk opgestelde raming.

Naar het zich thans laat aanzien zal de kasontwikkeling van het rijk in het kalenderjaar 1957, voor zover samenhangende met de begrotingsuitvoering in dat jaar, resulteren in een deficit, dat volgens een globale schatting 900 miljoen zal belopen. Bij deze raming is, evenals zulks is geschied in paragraaf 2 van hoofdstuk I bij de berekening van het uiteindelijke nadelige saldo ad 786 miljoen van het aldaar gepresenteerde begrotingsbeeld, rekening gehouden met het te verwachten werkelijke niveau van uitgaven voor militaire doeleinden, alsmede met die uitgaven, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet tot stand zijn gekomen. In het genoemde begrotingsbeeld is ook uitgegaan van een ontvangst van 150 miljoen aan tegenwaardegeldten, beschikbaar komende voor militaire bestedingen; bij de berekening van het budgettaire kastekort blijven overboekingen van de tegenwaarderekening evenwel steeds buiten beschouwing.

Met het oog op het benaderend karakter van de schatting van 900 miljoen is ten aanzien van de uiteindelijke juistheid ervan het grootst mogelijke voorbehoud geboden.

In de slotbeschouwing komt de ondergetekende op de financieringsmogelijkheden van het voor het komende jaar te verwachten kastekort nog nader terug.

VIII. Slotbeschouwing

In de voorgaande hoofdstukken is een groot aantal aspecten van de rijksbegroting voor het komende jaar en van daarmee nauw verband houdende onderwerpen onder het oog gezien. De ondergetekende moge thans deze nota besluiten met enkele samenvattende beschouwingen, waarbij zich tevens de gelegenheid voordoet, enige facetten nog wat nader te belichten.

De ontwerp-begroting 1957, waarin zijn opgenomen de totalen der thans bij de Staten-Generaal ingediende begrotingsontwerpen, wijst, bij een uitgaventotaal van ongeveer 7,4 miljard, een tekort aan voor de Gehele Dienst van 468 miljoen. Dit nadelig saldo steekt tegen dat van de ontwerp-begrotingen der laatste jaren niet ongunstig af.

Belangrijker dan deze zuivere ontwerp-begroting is, uit een oogpunt van financieel beleid, het beeld van de te verwachten werkelijke uitgaven en inkomsten. Houdt men, ter benadering hiervan, rekening met de werkelijke militaire uitgaven en bovendien met de uitgaven, tot het doen waarvan, naar thans reeds valt te voorzien, in een later stadium machtiging zal worden gevraagd, dan resulteert een nadelig saldo dat 318 miljoen groter is, namelijk 786 miljoen. De grootte van dit verschil is aanleiding geweest, in deze nota reeds onmiddellijk op dit gecorrigeerde tekort de aandacht te vestigen. Ook bij de berekening van het budgettaire kasdeficit voor 1957 ad 900 miljoen zijn beide categorieën van additionele uitgaven in aanmerking genomen.

Het uitgaventotaal van de gecorrigeerde begroting voor 1957 beloopt 7836 miljoen. Dit is 126 miljoen meer dan dat van de vermoedelijke uitkomsten voor 1956. In aanmerking genomen, dat de noodvoorziening voor ouden van dagen — in 1956 nog circa 300 miljoen vergende — is vervallen en dat voor uitgaven wegens oorlogs- en watersnoodschade ruim 182 miljoen minder is opgenomen, resulteert een toeneming uit anderen hoofde van per saldo rond 610 miljoen.

Een belangrijke oorzaak van deze stijging is het onder de uitgaven van hoofdstuk VII B (Financiën) opgenomen voorschot aan het Ouderdomsfonds ad 230 miljoen. Voorts hebben daartoe bijgedragen de verwerking in de begroting 1957 van de loonsverhogingen voor het rijkspersoneel (voor de civiele sector 130 miljoen meer vergende) en daarnaast onder meer hogere uitgaven voor rente en aflossing op nationale schuld (78 miljoen), waterstaat en verkeer (88 miljoen), sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid (60 miljoen), onderwijs en cultuur (63 miljoen) en landbouw c.a. (exclusief het Landbouw-Egalisatiefonds 45 miljoen).

Bij de beoordeeling van de door deze cijfers weergegeven vooruitzichten ten aanzien van de rijksfinanciën voor het komende jaar dient men zich de veronderstellingen te realiseren, waarvan bij het opstellen van de begroting is uitgegaan en welke in de inleiding van deze nota zijn vermeld. De verwachting van een voortduren der hoogconjunctuur drukt haar stempel op de belastingramingen; ten opzichte van het reeds aanzienlijk verhoogde niveau voor 1956 is een verdere stijging voorzien. Voorts brengt dit uitgangspunt mede, dat onder meer voor eventuele werkverruimende maatregelen een geringe plaats is ingeruimd. In afwijking van de in het verleden gevolgde gedragslijn is bij de middelenraming reeds rekening gehouden met de gevolgen van te verwachten loonsverhogingen — in verband met de invoering van de Algemene Ouderdomswet en met een huurverhoging —, hoewel onder meer omtrent de exacte hoogte der looncompensaties nog geen beslissing is genomen; daartegenover staat, dat in de uitgaven de consequenties van zekere maatregelen met betrekking tot de salarissen van het rijkspersoneel zijn verwerkt. Ten slotte moge in herinnering worden gebracht, dat deze begroting is voorbereid door het demissionaire kabinet. Ten aanzien van verschillende beleidsvraagstukken, welke kunnen resulteren in verhogingen of verlagingen, hetzij van uitgaven, hetzij van middelen, zal het nieuwe kabinet, mede in het licht van het voorliggende begrotingsbeeld, zijn standpunt nog hebben te bepalen.

Reeds in de inleidende beschouwingen van deze nota heeft

de ondergetekende de noodzaak onderstreept, het begrotingsbeeld en het begrotingsbeleid te projecteren tegen de achtergrond van de economische ontwikkeling. Wat het huidige conjuncturele beeld betreft kan worden vastgesteld, dat het expansieproces nog steeds voortschrijdt. De industriële produktie beweegt zich nog in opwaartse lijn, zij het dat het stijgingstempo, mede door het optreden van fysieke knelpunten, geleidelijk afzwakt. De toeneming van het binnenlands verbruik vindt onverflauwd voortgang, mede onder invloed van de recente maatregelen op belasting- en loongebied. Ook de investeringen bewegen zich op een ongekend hoog niveau.

Bij dit alles begint de ontwikkeling van de betalingsbalans steeds meer de aandacht te vragen. De Nederlandse deviezenreserves hebben in de loop van dit jaar een niet onbelangrijke teruggang te zien gegeven. Hoewel exacte gegevens ter zake nog niet ter beschikking staan — verwacht mag worden, dat dit op korte termijn het geval zal zijn, waarna daaromtrent in een nota aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal worden gerapporteerd — mag wel worden aangenomen, dat in de eerste helft van 1956 de lopende rekening van de betalingsbalans een tekort heeft opgeleverd. Hoe de ontwikkeling in het tweede halfjaar zal zijn en of over het gehele jaar gezien de binnenlandse bestedingen het niveau der nationale produktie zullen overtreffen valt momenteel nog niet te voorzien. In de recente ontwikkeling moet echter een duidelijke aanwijzing worden gezien, dat grote waakzaamheid geboden is. Dit te meer waar, zoals ook reeds eerder in deze nota is toegelicht, handhaving van een zeker overschot op lopende rekening gewenst moet worden geacht.

Hoe de conjuncturele situatie zich in de naaste toekomst zal ontwikkelen valt uiteraard niet met zekerheid te voorspellen. De huidige hoogconjunctuur is een internationaal verschijnsel, zij het dat per land en ook per bedrijfstak graduele verschillen aan de dag treden. In verschillende landen zijn maatregelen getroffen ten einde het optreden van ongewenste gevolgen tegen te gaan. Anderzijds doen zich hier en daar ontwikkelingen voor, welke het gevaar van het optreden van nieuwe c.q. van versterking van bestaande inflatoire tendenties in zich dragen. In het algemeen lijkt de verwachting gewettigd, dat de westelijke landen voorlopig geconfronteerd zullen blijven met de noodzaak om, met behoud van de gewenste expansie op langere termijn, een overspanning van de economie met de daaraan inherente nadelige gevolgen — met name verstoring van het externe evenwicht, onverantwoorde prijsstijging en bemoeilijking van de meest gewenste verdeling der produktiefactoren — te voorkomen.

Voor ons land is dit niet anders. Mede in het licht van de hierboven gesignaleerde ontwikkeling van de betalingsbalans zal het financieel-economisch beleid ertoe moeten bijdragen, dat verbruik en investeringen niet verder toenemen dan met de stijging van de produktie in overeenstemming is, waarbij ten aanzien van het niveau der investeringen de eisen van de structurele ontwikkeling mede bepalend zijn.

Verschillende instrumenten staan de overheid ten dienste om de verwezenlijking der genoemde doeleinden te bevorderen. Daaronder neemt het budgettaire beleid een belangrijke plaats in. Zowel het totale beeld van de begroting als de opbouw ervan is daarbij van betekenis. In het eerste hoofdstuk zijn reeds verschillende algemene gezichtspunten terzake naar voren gebracht. Wat de opbouw betreft is onder meer gewezen op het belang van verschillende categorieën van uitgaven voor een gezonde structurele ontwikkeling. Het is ook het verloop van deze uitgaven, dat mede oorzaak is dat het voor 1957 voorziene begrotingsniveau ten opzichte van dat van het lopende jaar nog een zekere toeneming vertoont.

Moet uit conjunctureel oogpunt een toeneming van het absolute uitgavenpeil onder de huidige omstandigheden met een zekere bezorgdheid worden bezien, in zoverre kan wel van een, althans relatieve, verbetering worden gesproken, dat het thans voorliggende begrotingsbeeld een verdere daling van de uit-

gaven in verhouding tot het nationale inkomen doet verwachten. Dit ondanks het feit, dat de invloed van het wegvallen van de noodvoorziening ouden van dagen grotendeels wordt gecompenseerd door het in de begroting opgevoerde renteloze voorschot van 230 miljoen aan het Ouderdomsfonds. Deze uitgave heeft evenwel een incidenteel karakter; in de jaren na 1957 zal het voorschot geleidelijk worden gedelgd. Het strekt tot tijdelijke voorziening in de middelenbehoefte van het fonds, welke, bij onmiddellijke aanvang van de pensioenbetalingen, voortvloeit uit het met een zekere vertraging binnenvloeien der premiebijdragen. Ter beoordeling van de economische consequenties van deze uitgavenpost dient voorts te worden bedacht, dat het niet onmiddellijk synchroon verlopen van uitgaven en inkomsten van het fonds weliswaar op zichzelf gezien een zekere liquiditeitsverruimende werking zal hebben, doch dat de invloed op de bestedingen, in verhouding tot het totaalbedrag van het voorschot, naar mag worden verwacht betrekkelijk gering zal blijven.

Naast het uitgavenniveau vraagt in het kader van de onderhavige problematiek het uiteindelijk te financieren tekort de aandacht. Daarbij is, meer dan het begrotingssaldo, het voor het komende jaar te verwachten budgettaire kastekort van betekenis. Zoals in hoofdstuk VII van deze nota is uiteengezet, moet er mede worden gerekend, dat dit kastekort het — gecorrigeerde — nadelige saldo van de begroting nog enigermate zal overtreffen.

De vraag rijst nu, of een tekort van circa 900 miljoen op zodanige wijze zal kunnen worden gedekt, dat de hierboven geformuleerde doelstellingen van het financieel-economische beleid niet in gevaar worden gebracht.

Het totaal der particuliere besparingen beweegt zich in ons land op een hoog niveau. Anderzijds is ook de kapitaalbehoefte der verschillende sectoren zeer aanzienlijk. De laatste tijd hebben zich in de verhouding van vraag en aanbod zekere verschuivingen voorgedaan, welke een duidelijke tendentie tot verkrapping hebben teweeg gebracht. Wat betreft de markt van risicomijdend kapitaal — waartoe de ondergetekende zich in verband met de overheidsfinanciering moge beperken — zij in dit verband o.m. gewezen op mutaties in de voorfinanciering en op een toenemende vraag van de zijde van het bedrijfsleven.

De lagere overheid ziet zich genoopt een deel van de uitstaande vlottende schuld te consolideren. Ook de ontwikkeling van het internationale particuliere kapitaalverkeer is — ten dele indirect — van invloed.

Hoe de verhoudingen zich in het komende jaar zullen ontwikkelen valt op dit moment nog niet met zekerheid te voorspellen. Aangenomen mag worden, dat de vraag naar nieuwe besparingen uit hoofde van woningbouw, kapitaalwerken door de lagere overheid en particuliere investeringen krachtig zal zijn. De ondergetekende meent dan ook er van uit te moeten gaan, dat op de open kapitaalmarkt geen grote bedragen voor financiering van rijksuitgaven beschikbaar zullen komen.

Intussen mag in dit verband wel worden gerekend met de stortingen, welke door de rijksfondsen en instellingen op de voorinschrijfrekeningen ter deelneming in uit te geven staatschuld regelmatig worden verricht en welke per jaar een paar honderd miljoen belopen. Bovendien dient men zich te realiseren, dat in de berekening van het kastekort mede zijn begrepen de uitgaven ad 152 miljoen, samenhangende met de te voorziene maatregelen op pensioengebied. Blijkens de daarop betrekking hebbende beschouwingen in hoofdstuk II van deze nota leidt het bedoelde complex er tevens toe, dat bij de pensioenfondsen een additioneel bedrag van 160 à 170 miljoen beschikbaar komt, welk bedrag eveneens op de voorinschrijfrekeningen zal worden gestort. Een en ander betekent, dat uit een oogpunt van financiering deze uitgaven buiten beschouwing kunnen blijven.

Dit neemt niet weg, dat de ondergetekende, het geheel overziende, van mening is, dat de hierboven gestelde vraag ten aanzien van de financiering van het budgettaire kastekort voornog niet met stelligheid in positieve zin kan worden beantwoord. Heeft het demissionaire kabinet gemeend, dat het niet op zijn weg lag, in het licht van dit perspectief reeds beleidsbeslissingen van meer of minder ingrijpende aard te nemen, het nieuwe kabinet zal nader dienen te overwegen of en zo ja, in hoeverre maatregelen terzake zullen moeten worden getroffen.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.

BIJLAGEN

bij de

NOTA BETREFFENDE DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN, BEHORENDE BIJ DE ONTWERP-BEGROTING VOOR 1957

Algemene begrotingsoverzichten

	Blz.
1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1957	2
2. Analyse van de begrotingen 1955, 1956 en 1957, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding	4
3. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1955	11

Analyses van de uitgaven

4. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1950 tot en met 1957	14
5. Overzicht van de in de begroting 1957 opgenomen uitgaven voor investeringen door het rijk	18
6. Overzicht van de in de begroting 1957 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken, begrepen in het bouwprogramma 1957	25

Analyses van de middelen

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1950 tot en met 1957	27
8. Vergelijkend overzicht van de belastingmiddelen voor 1956 en 1957	29

Bijzondere overzichten en onderwerpen

9. De sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel	30
10. De budgettaire betekenis van de met tegenwaardegelden gefinancierde en te financieren additionele uitgaven	31
11. Voorzieningen met betrekking tot de financiën der lagere publiekrechtelijke lichamen	33
12. De staatsbalans	35
13. Overzichten van de ontwikkeling van de nationale schuld en van de consolidaties sinds 1945	41
14. Beknopt overzicht van de begrotingen der fondsen en staatsbedrijven voor 1957	44

1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1957

I. GEWONE DIENST

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken	Ver-moedelijke uitkomsten 1956		Raming 1957	
	Uit-gaven	Mid-delen	Uit-gaven	Mid-delen
I. Huis der Koningin	3	—	3	—
II. Hoge Colleges van Staat enz.	6	—	6	—
II A. Algemene Zaken	4	—	6	—
III. Buitenlandse Zaken	135	5	144	3
IV. Justitie	177	20	178	20
V. Binnenlandse Zaken	442	5	269	1
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	871	44	924	50
VII A 1. Nationale Schuld	632	60	693	59
VII B. Financiën	321	6 042	326	6 169
VIII A. Oorlog	1 283	6	1 009	3
VIII B. Marine	258	12	286	14
IX A. Wederopbouw en Volkshuisvesting	294	5	322	3
IX B. Verkeer en Waterstaat . . .	281	53	306	31
X. Economische Zaken	77	36	71	38
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	196	14	246	15
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	705	13	467	14
XII A. Maatschappelijk Werk . . .	122	7	139	7
XIII. Overzeese Rijksdelen . . .	84	—	81	—
XIV. Onvoorziene uitgaven . . .	26	—	226	—
Sub-totaal	5 917	6 322	5 702	6 427
Nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds	198	—	159	—
Totaal	6 115	6 322	5 861	6 427
Saldo	+207		+566	

II. BUITENGEWONE DIENST I

Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken	Ver-moedelijke uitkomsten 1956		Raming 1957	
	Uit-gaven	Mid-delen	Uit-gaven	Mid-delen
III. Buitenlandse Zaken	66	—	1	—
IV. Justitie	6	3	4	1
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	3	—	2	—
VII B. Financiën	378	131	199	79
IX A. Wederopbouw en Volkshuisvesting	7	—	6	1
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	1	—	—	—
Totaal	461	134	212	81
Saldo		—327		—131

III. GEWONE DIENST EN BUITENGEWONE DIENST I

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken	Ver-moedelijke uitkomsten 1956		Raming 1957	
	Uit-gaven	Mid-delen	Uit-gaven	Mid-delen
I. Huis der Koningin	3	—	3	—
II. Hoge Colleges van Staat enz.	6	—	6	—
II A. Algemene Zaken	4	—	6	—
III. Buitenlandse Zaken	201	5	145	3
IV. Justitie	183	23	182	21
V. Binnenlandse Zaken	442	5	269	1
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	874	44	926	50
VII A 1. Nationale Schuld	632	60	693	59
VII B. Financiën	699	6 173	525	6 248
VIII A. Oorlog	1 283	6	1 009	3
VIII B. Marine	258	12	286	14
IX A. Wederopbouw en Volkshuisvesting	301	5	328	4
IX B. Verkeer en Waterstaat . . .	281	53	306	31
X. Economische Zaken	77	36	71	38
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	197	14	246	15
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	705	13	467	14
XII A. Maatschappelijk Werk . . .	122	7	139	7
XIII. Overzeese Rijksdelen . . .	84	—	81	—
XIV. Onvoorziene uitgaven . . .	26	—	226	—
Sub-totaal	6 378	6 456	5 914	6 508
Nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds	198	—	159	—
Totaal	6 576	6 456	6 073	6 508
Saldo		—120	+435	

IV. BUITENGEWONE DIENST II

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken	Ver-moedelijke uitkomsten 1956		Raming 1957	
	Uit-gaven	Mid-delen	Uit-gaven	Mid-delen
III. Buitenlandse Zaken	4	—	2	—
V. Binnenlandse Zaken	10	—	4	—
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	14	1	21	1
VII A 1. Nationale Schuld	258	133	304	163
VII B. Financiën	168	121	375	97
VIII A. Oorlog	134	—	82	—
VIII B. Marine	121	—	67	—
IX A. Wederopbouw en Volkshuisvesting	57	30	61	29
IX B. Verkeer en Waterstaat . . .	261	91	295	85
X. Economische Zaken	68	12	49	13
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	33	1	29	1
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	1	—	2	—
XII A. Maatschappelijk Werk . . .	5	5	4	3
Totaal	1 134	394	1 295	392
Saldo		—740		—903

V. GEHELE DIENST

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken		Ver- moedelijke uitkomsten 1956		Raming 1957	
		Uit- gaven	Mid- delen	Uit- gaven	Mid- delen
I.	Huis der Koningin	3	—	3	—
II.	Hoge Colleges van Staat enz.	6	—	6	—
II A.	Algemene Zaken	4	—	6	—
III.	Buitenlandse Zaken	205	5	147	3
IV.	Justitie	183	23	182	21
V.	Binnenlandse Zaken	452	5	273	1
VI.	Onderwijs, Kunsten en We- tenschappen	888	45	947	51
VII A 1.	Nationale Schuld	890	193	997	222
VII B.	Financiën	867	6 294	900	6 345
VIII A.	Oorlog	1 417	6	1 091	3
VIII B.	Marine	379	12	353	14
IX A.	Wederopbouw en Volks- huisvesting.	358	35	389	33
IX B.	Verkeer en Waterstaat. . .	542	144	601	116
X.	Economische Zaken. . . .	145	48	120	51
XI.	Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	230	15	275	16
XII.	Sociale Zaken en Volks- gezondheid	706	13	469	14
XII A.	Maatschappelijk Werk . .	127	12	143	10
XIII.	Overzeese Rijksdelen . . .	84	—	81	—
XIV.	Onvoorziene uitgaven . . .	26	—	226	—
	Sub-totaal	7 512	6 850	7 209	6 900
	Nadelig saldo Landbouw- Egalisatiefonds	198	—	159	—
	Totaal	7 710	6 850	7 368	6 900
	Saldo		—860		—468

2. Analyse van de begrotingen 1955, 1956 en 1957, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding

Het cijfermateriaal van de begrotingen 1955, 1956 en 1957 is in deze bijlage gegroepeerd naar categorieën volgens de methode van de nationale boekhouding. Naast de indeling van de uitgaven naar functionele gezichtspunten in hoofdstuk II der nota en die der middelen in enkele belangrijke groepen in hoofdstuk III, is ook de hierbedoelde indeling van belang voor het verkrijgen van inzicht in de betekenis der begrotings- en rekeningscijfers voor de volkshuishouding. Deze analyse ligt ook al enkele jaren ten grondslag aan vergelijkende begrotingsstudies in Benelux-verband.

De opgenomen bedragen hebben voor 1955 betrekking op het vermoedelijk beloop voor dat jaar, voor 1956 op de vermoedelijke uitkomsten en voor 1957 op de ontwerp-begroting.

Het overzicht is gesplitst in een zevental rekeningen, welke elk een speciaal aspect van de rijksbegroting voor de volkshuishouding belichten.

Op rekening I wordt geboekt het totale beroep van het rijk op de nationale middelen voor consumptieve doeleinden. Het rijk legt n.l. beslag op arbeidskracht (lonen en salarissen) en doet een beroep op goederen en diensten van bedrijven en van het buitenland, zowel te zijnen eigen behoeve (materiële uitgaven) als ten behoeve van de particuliere sector, de lagere publiekrechtelijke lichamen en het buitenland. Voorts dient het gebruik van duurzame (kapitaal-) goederen onder het verbruik van de nationale middelen gerekend te worden (afschrijvingen). Aan de andere kant worden door de overheid tegen vergoeding goederen en diensten aan de particuliere sector geleverd (diverse exploitatie-ontvangsten), terwijl bovendien bijdragen in diensten van het rijk worden ontvangen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van het buitenland. Het verschil tussen de desbetreffende uitgaven en inkomsten is het netto-beroep van het rijk op de nationale middelen voor consumptieve doeleinden, welk netto-beroep voor 1957 wordt geraamd op 3481 (inclusief inhaal defensie-uitgaven en additionele posten 3644) miljoen. Een wijziging in deze uitgaven en ontvangsten heeft niet alleen monetaire betekenis, maar beïnvloedt ook rechtstreeks de individuele behoeftenbevrediging van de particuliere sector.

Op rekening II worden tot uitdrukking gebracht enerzijds de door het rijk van de bedrijven en van het buitenland te ontvangen rente en winst en anderzijds de verschuldigde rente op de staatsschuld, en de bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven.

In rekening III worden de inkomensstromen van en naar het rijk weergegeven, waarbij sprake is van een overdracht van inkomensgeldten om niet. Bij de desbetreffende posten kan geen rechtstreeks verband worden gelegd tussen inkomen en tegenprestatie. Deze rekening belicht de inkomensherverdelende werkzaamheden van de rijksoverheid.

De saldi van de rekeningen I, II en III tezamen vormen het z.g. exploitatiesaldo van het rijk. Dit saldo verdient speciale aandacht, omdat het de spaaractiviteit van het rijk in de inkomenssfeer belicht. Voor 1957 bedraagt het exploitatiesaldo van het rijk 1131 (inclusief inhaal defensie-uitgaven en additionele posten 791) miljoen. Dit bedrag aan besparingen van het rijk strekt tot financiering van vermogensoverdrachten, zoals oorlogsschadevergoedingen en overdrachten ten behoeve van de woningbouw (premieregeling woningbouw).

Rekening IV heeft een soortgelijke betekenis als rekening III, met dit verschil, dat hierop in het algemeen de mate tot uitdrukking wordt gebracht, waarin het rijk bijdraagt tot vermogensvorming. Afgezien van de vermogensheffingen, welke buiten beschouwing worden gelaten, zijn hierbij speciaal de oorlogsschadevergoedingen van belang.

De som van de saldi van de rekeningen I, II, III en IV, vermeerderd met het saldo van de niet in die rekeningen opgenomen lopende uitgaven en ontvangsten is gelijk aan het

saldo van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I plus het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds.

Op rekening V wordt wederom een reëel beroep van het rijk zelf op de nationale middelen geboekt, ditmaal voor investeringsdoeleinden. Het saldo van deze rekening, dat voor 1957 286 (inclusief de meergenoemde mutaties 414) miljoen bedraagt, geeft aan de netto-toeneming van de kapitaalgoederen van het rijk. De aandacht wordt er op gevestigd, dat naast de nieuwe werken, welke op de Buitengewone Dienst II staan vermeld, in de onderhavige rekening onder de directe bruto-investeringen ook zijn opgenomen het zogenaamde grootonderhoud van werken en de uitgaven voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen), welke in de bestaande opstelling van de rijksbegroting ten laste van de Gewone Dienst of de Buitengewone Dienst I worden gebracht. De afschrijvingen werden dienovereenkomstig verhoogd, zodat het saldo van rekening V in overeenstemming is met het saldo van de nieuwe werken en afschrijvingen op de Buitengewone Dienst II.

Worden in rekening V „Directe investeringen” uitsluitend die investeringen opgenomen, welke als rechtstreekse investeringen van het rijk kunnen worden aangemerkt, in rekening VI „Indirecte investeringen” worden die investeringen samengebracht, die formeel in de rijksbegroting als kapitaalverstrekking worden beschouwd, doch materieel een investering zijn van de rijksoverheid. Als voorbeeld moge worden genoemd de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds voor landbouwkundige werken. Voor zover echter de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds strekt tot de aanleg van waterbouwkundige werken, is die ter wille van de aansluiting aan de systematiek van de nationale boekhouding beschouwd als een directe investering van het rijk en derhalve opgenomen onder rekening V „Directe investeringen”.

Voorts worden onder rekening VI opgenomen deelnemingen in investeringen van de particuliere sector.

In rekening VII worden de overige balansmutaties van het rijk belicht. De betekenis van deze rekening spreekt voor zich zelf. Het zal eveneens duidelijk zijn, dat het saldo van deze rekening tezamen met het bedrag der netto-directe en -indirecte investeringen, vermeerderd met het saldo van de niet in die rekeningen opgenomen kapitaalsuitgaven en -ontvangsten, gelijk moet zijn aan het saldo van de Buitengewone Dienst II.

In aansluiting op de vorengenoemde rekeningen wordt nog een totaaloverzicht van de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het Landbouw-Egalisatiefonds gegeven, waarbij speciale aandacht wordt geschonken aan het onderscheid in reële uitgaven van het rijk voor consumptieve doeleinden, welke een beroep doen op de nationale middelen, en in overgedragen gelden, welke rechtstreeks ten bate van de overige sectoren van het economisch leven komen. De eerste groep van uitgaven is zoveel mogelijk gesplitst naar uitgaven voor het militair apparaat, het onderwijs en het burgerlijk apparaat. Van de Buitengewone Dienst II is eveneens een resumé opgenomen.

Tenslotte wordt in een overzicht van de Gehele Dienst een inzicht gegeven in het netto-beroep van het rijk op de nationale middelen, welk netto-beroep voor 1957 3767 (inclusief de genoemde mutaties 4058) miljoen bedraagt.

Rekening I. Consumptie

A. Lasten

Onder „Bijdragen in diensten van de particuliere sector” vallen in het algemeen de subsidies, welke niet voor werken zijn bestemd en ook niet het karakter hebben van een inkomens- of vermogensoverdracht, doch worden gegeven ten behoeve van het bijzonder onderwijs, de verpleging e.d., dus voor het verrichten van taken, welke de staat om welke reden dan ook niet door zijn eigen organen doet verrichten.

Onder „Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtelijke lichamen” worden samengebracht de bijdragen van de staat in uitgaven van consumptieve aard van lagere publiekrechtelijke lichamen. In het bijzonder moet hierbij worden gedacht aan uitgaven voor de gemeentepolitie en die voor het openbaar onderwijs.

De „Bijdragen in diensten van het buitenland” bevatten de subsidies, bijdragen, contributies, enz. aan andere landen en aan internationale organisaties en instellingen.

B. Baten

De post „Personeelsverhaal” bevat de ontvangsten wegens inhoudingen op het salaris, wegens bijdragen voor inkoop van dienstdienst voor pensioen en wegens inhoudingen voor pensioenen en onderstanden aan voormalig rijkspersoneel of hun betrekkingen.

Onder de „Bijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen in diensten van het rijk” worden ontvangsten samengebracht wegens diensten door het rijk verleend, in welke diensten door lagere publiekrechtelijke lichamen wordt bijgedragen. Hieronder worden o.m. opgenomen de bijdragen van gemeenten in de kosten van rijksonderwijsinstellingen.

Voor de „Bijdragen van het buitenland in diensten van het rijk” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Gedacht is hier aan die gevallen, waarin Nederland ten behoeve van een ander land of internationale organisatie diensten verricht en daarvoor een vergoeding ontvangt.

Rekening II. Rente, verlies en winst

A. Lasten

De post „Bijdragen in exploitatie-verliezen van bedrijven” heeft zowel op staatsbedrijven als op bedrijven uit de particuliere sector betrekking.

Rekening VI. Indirecte investeringen

A. Debet

Het algemene karakter van deze rekening werd reeds in het voorgaande besproken.

De post „Investeringsfondsen” van deze rekening betreft die kapitaalverstrekkingen aan fondsen als bedoeld in artikel 87 van de Comptabiliteitswet, welke door die fondsen voor investeringsdoeleinden worden gebruikt.

Voor de post „Investeringsfondsen” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Staatsbedrijven zijn die bedrijven, waarvoor artikel 88 van de Comptabiliteitswet toepassing heeft gevonden.

Onder de post „Deelnemingen in investeringen van derden” zijn samengebracht deelnemingen in investeringen van de particuliere sector, derhalve van particuliere bedrijven en instellingen, en van bedrijven welke, hoewel in feite eigendom van de rijksoverheid, een privaatrechtelijke bedrijfsvorm hebben. Een deelneming in het aandelenkapitaal van bedrijven als bedoeld, wordt, wanneer die deelneming leidt tot investeringen door die bedrijven, hieronder verantwoord.

De overige posten spreken voor zich zelf.

B. Credit

Aan de hand van de toelichting, hierboven onder VIA Debet gegeven, zullen deze posten geen nadere explicatie behoeven.

Rekening VII. Overige vermogensmutaties

A. Debet

De post „Kapitaalverstrekkingen aan particuliere bedrijven” brengt die uitgaven samen, waarbij de staat kapitaal ter leen verstrekt aan particuliere bedrijven, waaronder hier worden verstaan alle bedrijven met uitzondering van de staatsbedrijven ex artikel 88 van de Comptabiliteitswet.

De post „Woningbouwvoorschotten” vindt toepassing zowel voor woningbouwvoorschotten aan woningbouwverenigingen, waarbij de gemeenten als tussenpersoon optreden, als voor die gevallen, waarin de gemeenten zelf de woningen bouwen.

De post „Kapitaalverstrekkingen buitenland” wordt ook gebruikt voor kapitaalverstrekkingen aan overzeese rijkdelen.

B. Credit

De post „Aflossingen door particuliere bedrijven” omvat die gevallen, waarin de staat aflossing ontvangt op door hem tegen de een of andere vorm van schuldbekentenis aan particuliere bedrijven verstrekt kapitaal.

I. Consumptie

Lasten (in miljoenen guldens) Baten

Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting
<i>Lonen en salarissen (incl. sociale lasten) . . .</i>	<i>1 183</i>	<i>1 229</i>	<i>1 465</i>	<i>Personeelsverhaal . . .</i>	<i>11</i>	<i>10</i>	<i>10</i>
Burgerlijk apparaat . .	483	525	543	Burgerlijk apparaat . .	6	7	7
Militair apparaat ¹⁾ . .	632	605	627	Militair apparaat . . .	3	2	2
Onderwijs	68	74	95	Onderwijs	2	1	1
Salarisverhogingen . .	—	25	200	<i>Diverse exploitatie- ontvangsten</i>	<i>170</i>	<i>163</i>	<i>186</i>
<i>Materiële uitgaven . .</i>	<i>549</i>	<i>627</i>	<i>544</i>	Burgerlijk apparaat . .	118	115	135
Burgerlijk apparaat . .	151	154	159	Militair apparaat . . .	14	9	6
Militair apparaat . . .	380	452	362	Onderwijs	38	39	45
Onderwijs	18	21	23	<i>Bijdragen van lagere pu- bliekrechtelijke licha- men in diensten van het rijk</i>	<i>4</i>	<i>9</i>	<i>7</i>
<i>Bijdragen in diensten van de particuliere sector</i>	<i>703</i>	<i>841</i>	<i>875</i>	Onderwijs	1	3	4
Uitgaven voor onder- wijs	507	624	652	Overige	3	6	3
Overige uitgaven . . .	196	217	223	<i>Bijdragen van het buiten- land in diensten van het rijk</i>	<i>8</i>	<i>7</i>	<i>9</i>
<i>Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtelijke lichamen</i>	<i>249</i>	<i>243</i>	<i>250</i>	<i>Saldo I (netto-con- sumptie)</i>	<i>3 168</i>	<i>3 456</i>	<i>3 481</i>
Uitgaven voor onder- wijs	99	122	124				
Uitgaven voor politie .	124	99	99				
Overige uitgaven van consumptieve aard .	26	22	27				
<i>Bijdragen in diensten van het buitenland . . .</i>	<i>29</i>	<i>32</i>	<i>31</i>				
<i>Afschrijvingen ²⁾</i>	<i>648</i>	<i>673</i>	<i>528</i>				
Burgerlijk apparaat . .	158	201	212				
Militair apparaat . . .	483	464	306				
Onderwijs	7	8	10				
	3 361	3 645	3 693		3 361	3 645	3 693

¹⁾ Inclusief het burgerpersoneel van de departementen van Oorlog en van Marine en inclusief de beloningen in natura aan het militair personeel.

²⁾ In de hier vermelde bedragen is, naast de in de rijksbegroting opgenomen post voor afschrijvingen, tevens een bedrag begrepen, overeen-

komende met de bedragen wegens groot-onderhoud van werken en voor aanschaffing van roerende goederen voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing. Deze bedragen komen in rekening V onder de bruto-investeringen voor, doch worden in de rijksbegroting rechtstreeks ten laste van de Gewone Dienst gebracht.

II. Rente, verlies en winst

<i>Rente en kosten van bin- nenlandse schuld . .</i>	<i>420</i>	<i>450</i>	<i>482</i>	<i>Rente van vorderingen op het binnenland . . .</i>	<i>58</i>	<i>52</i>	<i>53</i>
<i>Rente en kosten van bui- tenlandse schuld . . .</i>	<i>57</i>	<i>53</i>	<i>50</i>	<i>Rente van vorderingen op het buitenland . . .</i>	<i>15</i>	<i>11</i>	<i>10</i>
<i>Bijdragen in exploitatie- verliezen van bedrijven</i>	<i>4</i>	<i>14</i>	<i>42</i>	<i>Aandeel in exploitatie- winsten van bedrijven .</i>	<i>76</i>	<i>82</i>	<i>59</i>
<i>Bijdragen in rente en kosten van schuld van lagere publiekrechtelijke lichamen</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>—</i>	<i>Saldo II</i>	<i>333</i>	<i>373</i>	<i>452</i>
	482	518	574		482	518	574

Noten van blz. 7.

¹⁾ Hieronder opgenomen een bedrag van 170 miljoen wegens een bijdrage aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds in verband met het actuariële tekort van genoemde fondsen.

²⁾ Voortvloeiende uit inhaal van achterstand, versnelling van de aanslagregeling en overloop.

³⁾ In deze bedragen zijn opgenomen tegemoetkomingen in de oorlogsschade en onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte kredieten.

⁴⁾ Inclusief het door het rijk uitgevoerde dijkherstel.

⁵⁾ Vergoeding aan provincien en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting.

⁶⁾ Hieronder opgenomen een bedrag van 300 miljoen voor uitkering aan de N.V. Nederlandsche Spoorwegen ter tegemoetkoming in oorlogsschade.

⁷⁾ In de vermelde bedragen is voor 1955 153 miljoen begrepen wegens beschikbaar gekomen gelden uit de tegenwaarderekening bij de Nederlandsche Bank en voor 1956 155 miljoen.

Lasten

III. Inkomensoverdrachten

Baten

Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uikommen	1957 Ontwerp- begroting
Overdrachten aan ge- zinnen	562	610	379	Belastingbaten	5 455	5 791	6 081
Noodvoorziening ouden van dagen	291	304	—	Kostprijsverhogende be- lastingen	2 603	2 783	2 736
Bijdragen ten behoeve van aanvullende wer- ken	55	54	65	Belastingen op inkomen, winst en vermogen . .	2 852	3 008	3 345
Overige overdrachten aan gezinnen	216	252	314	Verschil tussen belasting- baten en opbrengsten ²⁾	233	21	P.M.
Overdrachten aan pen- sioen- en sociale fond- sen	290	455	282	Boeten en opbrengst ver- beurd verklaarde goe- deren	13	11	11
Aan pensioenfondsen .	175	340 ¹⁾	164	Restitutie overdrachten aan pensioenfondsen .	11	—	—
Aan sociale fondsen . .	115	115	118	Heffingen in verband met de prijspolitiek	1	—	—
Prijsverlagende subsidies	184	198	159	Saldo III	— 4 481	— 4 348	— 5 064
Via het Landbouw-Ega- lisatiefonds	183	198	159				
Egalisatie kolenprijzen .	1	—	—				
Huurverlagende subsidies	127	129	124				
Rechtstreeks aan derden	12	12	12				
Via of aan lagere publiek- rechtelijke lichamen . .	115	117	112				
Bijdragen in inkomens- overdrachten van lage- re publiekrechtelijke li- chamen aan derden . .	69	83	84				
	1 232	1 475	1 028		1 232	1 475	1 028

IV. Vermogensoverdrachten

Overdrachten aan gezin- nen	147	138	47	Bijzondere kapitaalwin- sten ⁷⁾	400	289	79
Oorlogsschadevergoe- dingen ³⁾	70	70	45	Overdrachten ten laste van het buitenland . .	9	—	—
Overige overdrachten .	47	68	2	Saldo IV	802	636	669
Rampschadevergoedin- gen	30	—	—				
Overdrachten aan bedrij- ven	632	319	210				
Oorlogsschadever- goedingen ³⁾	442 ⁹⁾	137	78				
Overige overdrachten .	90	92	124				
Rampschadevergoedin- gen	100	90	8				
Overdrachten ten behoe- ve van de woningbouw	98	111	144				
Overdrachten aan lagere publiekrechtelijke li- chamen	197	221	208				
Oorlogsschadevergoe- dingen	77	60	70				
Investeringsbijdragen .	54	75	70				
Rampschadevergoedin- gen ⁴⁾	30	19	—				
Overige overdrachten ⁵⁾	36	67	68				
Overdrachten aan het buitenland	129	89	89				
Bijzondere kapitaalver- liezen	8	47	50				
	1 211	925	748		1 211	925	748

Zie voor noten blz. 6.

Lasten

Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds

Baten

Omschrijving	1955 Vermoedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1955 Vermoedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting
<i>Bruto consumptie . . .</i>	3 361	3 645	3 693	<i>Diverse ontvangsten . .</i>	193	189	212
Burgerlijk apparaat en onderwijs	1 866	2 099	2 198	Burgerlijk apparaat en onderwijs	176	178	204
Militair apparaat . . .	1 495	1 521	1 295	Militair apparaat . . .	17	11	8
Salarisverhogingen . .	—	25	200	<i>Rente en aandelen in winsten</i>	149	145	122
<i>Rente en bijdragen in verliezen</i>	482	518	574	<i>Inkomensoverdrachten t.l.v. de particuliere sector</i>	5 713	5 823	6 092
<i>Inkomensoverdrachten t.b.v. de particuliere sector</i>	1 232	1 475	1 028	<i>Vermogensoverdrachten t.l.v. het buitenland . .</i>	5 713	5 823	6 092
t.b.v. de publieke sector	1 163	1 392	944	<i>Bijzondere kapitaal-winsten</i>	9	—	—
	69	83	84	<i>Afgesloten dienstjaren .</i>	400	289	79
<i>Vermogensoverdrachten t.b.v. de particuliere sector</i>	1 211	925	748	<i>Nadelig saldo</i>	23	10	3
t.b.v. de publieke sector	885	615	451	<i>Saldi I, II, III en IV . .</i>	— 175	120	— 435
t.b.v. het buitenland .	197	221	208	<i>Saldo afgesloten dienstjaren</i>	— 178	117	— 462
	129	89	89	<i>Kosten werkgelegenheidspolitiek</i>	3	3	2
<i>Afgesloten dienstjaren .</i>	26	13	5		—	—	25
<i>Kosten werkgelegenheidspolitiek</i>	—	—	25				
	6 312	6 576	6 073		6 312	6 576	6 073

Debet

V. Directe investeringen

Credit

<i>Nieuwe werken</i>	468	549	461	<i>Afschrijvingen ¹⁾ . . .</i>	648	673	528
Waterstaatswerken . .	157	163	181	Burgerlijk apparaat . .	158	201	212
Bestuursapparaat en domeinen	29	37	46	Militair apparaat . . .	483	464	306
Militair apparaat . . .	210	254	150	Onderwijs	7	8	10
Onderwijs	5	6	12	<i>Verkoop van onroerende goederen</i>	17	12	12
Rijksgebouwendienst .	43	52	50	<i>Deelneming van lagere publiekrechtelijke lichamen in investeringen door het rijk.</i>	5	2	3
Overige	24	37	22	<i>Saldo V (netto directe investeringen)</i>	321	405	286
<i>Groot-onderhoud van werken ¹⁾</i>	100	131	152				
Waterstaatswerken . .	70	97	106				
Bestuursapparaat en domeinen	21	24	26				
Militair apparaat . . .	9	10	20				
<i>Inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen) ¹⁾</i>	423	412	216				
Burgerlijk apparaat . .	15	22	20				
Militair apparaat . . .	404	384	189				
Onderwijs	4	6	7				
	991	1 092	829		991	1 092	829

¹⁾ Zie noot ²⁾ bij rekening I.

VI. Indirecte investeringen

Debet				Credit			
Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting
<i>Investerings via fondsen</i>	23	27	29	<i>Aflossingen door fondsen</i>	7	4	4
Zuiderzeefonds	23	27	29	<i>Aflossingen door staats- bedrijven</i>	142	71	81
<i>Investerings via staats- bedrijven</i>	198	145	159	P.T.T.	72	71	80
P.T.T.	128	118	133	Staatsmijnen	70	—	—
Staatsmijnen	70	24	22	Overige	—	—	1
Overige	—	3	4	<i>Liquidatie van deelnemin- gen in investeringen van derden</i>	—	15	—
<i>Deelnemingen in investe- ringen van derden . .</i>	3	16	4	<i>Saldo VI (netto indirecte investeringen)</i>	75	98	107
	224	188	192		224	188	192

VII. Overige vermogensmutaties

Debet				Credit			
<i>Kapitaalverstrekkingen binnenland</i>	40	46	285	<i>Aflossingen binnenland .</i>	196	70	74
Aan gezinnen	8	11	241 ¹⁾	Door gezinnen	8	5	4
Aan particuliere bedrijven	27	28	33	Door particuliere bedrij- ven	48	33	38
Voor woningbouwvoor- schotten	3	5	10	Van woningbouwvoor- schotten	137	30	29
Aan lagere publiek- rechtelijke lichamen .	2	2	1	Door lagere publiek- rechtelijke lichamen .	3	2	3
<i>Kapitaalverstrekkingen buitenland</i>	20	43	33	<i>Aflossingen door het bui- tenland</i>	51	23	29
<i>Aflossingen Nationale Schuld</i>	388	258	304	<i>Ontvangsten in verband met aan- en ontmun- tingen</i>	85	67	29
Binnenland	124	175	205	<i>Saldo VII</i>	182	235	509
Buitenland	264	83	99				
<i>Uitgaven in verband met aan- en ontmuntingen</i>	66	48	19				
	514	395	641		514	395	641

¹⁾ Hieronder opgenomen een bedrag van 230 miljoen wegens een liquiditeitsvoorschot aan het Ouderdomsfonds.

Buitengewone Dienst II (Kapitaaldienst)

Debet

Cr t

Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1955 Ver- moedelijk beloop	1956 Ver- moedelijke uitkomsten	1957 Ontwerp- begroting
<i>Bruto directe investerin- gen</i>	991	1 092	829	<i>Afschrijvingen</i>	648	673	528
Burgerlijk apparaat en onderwijs	368	444	470	Burgerlijk apparaat en onderwijs	165	209	222
Militair apparaat . . .	623	648	359	Militair apparaat . . .	483	464	306
<i>Bruto indirecte investe- ringen</i>	224	188	192	<i>Indirecte desinvesteringen</i>	149	75	85
Via fondsen en staats- bedrijven	221	172	188	Aflossingen door fond- sen en staatsbedrijven	149	75	85
Deelneming in overige investeringen	3	16	4	<i>Liquidatie van deelne- mingen in investerin- gen van derden</i> . . .	—	15	—
<i>Kapitaalverstrekkingen</i> .	60	89	318	<i>Verkoop van onroerende goederen</i>	17	12	12
<i>Aflossingen</i>	388	258	304	<i>Deelneming door lagere publiekrechtelijke li- chamen in investeringen van het rijk</i>	5	2	3
<i>Uitgaven in verband met aan- en ontmuntingen</i>	66	48	19	<i>Aflossingen</i>	247	93	103
<i>Afgesloten dienstjaren</i> .	1	2	1	<i>Ontvangsten in verband met aan- en ontmun- tingen</i>	85	67	29
				<i>Afgesloten dienstjaren</i> .	—	—	—
				<i>Nadelig saldo</i>	579	740	903
				<i>Saldo V, VI en VII</i> . .	578	738	902
				<i>Saldo afgesloten dienst- jaren</i>	1	2	1
	1 730	1 677	1 663		1 730	1 677	1 663

Gehele Dienst (netto)

Uitgaven

Middelen

<i>Netto-consumptie</i> . . .	3 168	3 456	3 481	<i>Saldo (netto beroep van het rijk op de natio- nale middelen)</i> . . .	3 489	3 861	3 767
Burgerlijk apparaat en onderwijs	1 690	1 921	1 994				
Militair apparaat . . .	1 478	1 510	1 287				
Salarisverhogingen . .	—	25	200				
<i>Netto directe investerin- gen</i>	321	405	286				
Burgerlijk apparaat en onderwijs	181	221	233				
Militair apparaat . . .	140	184	53				
	3 489	3 861	3 767		3 489	3 861	3 767

3. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1955

In de wet van 18 november 1953 (*Stb.* 530) is overeenkomstig het bepaalde in artikel 86a van de Comptabiliteitswet een algehele samenvatting gegeven van de uitkomsten van 's rijks geldelijk beheer over de jaren 1939 tot en met 1948. Daarop aansluitend wordt in tabel I van deze bijlage een overzicht gegeven van de rekeningcijfers betreffende de diensten 1949 tot en met 1954 (voor dit laatste jaar volgens de voorlopige, nog niet vastgestelde rekening) en van het vermoedelijk beloop van de dienst 1955.

Met de tabellen II en III wordt beoogd een inzicht te geven

in de ontwikkeling van de uitgaven en de ontvangsten voor de dienstjaren 1954 en 1955. Daartoe zijn naast elkaar gesteld: de cijfers van de oorspronkelijk vastgestelde begrotingen, de uitkomsten welke in de miljoenennota 1956 als meest recente gegevens ten aanzien van deze beide begrotingsdiensten waren opgenomen en de uitkomsten, zoals die thans moeten worden verwacht.

In de bij deze tabellen gegeven toelichting worden de belangrijkste posten genoemd, welke tot de verschillen tussen de nu en de vorig jaar gepubliceerde cijfers hebben bijgedragen.

I. Dienstjaren 1949—1955

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Rekeningcijfers					Voorlopige rekeningcijfers 1954	Vermoedelijk beloop 1955
	1949	1950	1951	1952	1953		
Gewone Dienst							
Uitgaven	2 827	2 897	3 357	3 720	3 951	4 616	5 274
Middelen	4 472	4 431	5 141	5 447	5 441	5 587	6 225
Voordelig saldo	1 645	1 534	1 784	1 727	1 490	971	951
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)							
Uitgaven	981	856	771	587	1 092	709	855
Middelen	492	495	419	926	402	618	262
Voordelig/Nadelig saldo	— 489	— 361	— 352	+ 339	— 690	— 91	— 593
Landbouw-Egalisatiefonds							
Nadelig saldo	266	223	143	67	116	107	183
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds							
Voordelig saldo	890	950	1 289	1 999	684	773	175
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)							
Uitgaven	391	982	1 296	1 214	1 015	1 341	1 207
Middelen	140	436	301	275	372	590	628
Nadelig saldo	251	546	995	939	643	751	579
Gehele Dienst							
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.)	4 465	4 958	5 567	5 588	6 174	6 773	7 519
Middelen	5 104	5 362	5 861	6 648	6 215	6 795	7 115
Voordelig/Nadelig saldo	+ 639	+ 404	+ 294	+ 1 060	+ 41	+ 22	— 404

II. Dienstjaar 1954

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoedelijk beloop volgens miljoenennota 1956	Voorlopige rekeningscijfers
Gewone Dienst			
Uitgaven	4 323	4 664	4 616
Middelen	4 762	5 570	5 587
Voordelig saldo	439	906	971
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	1 238	722	709
Middelen	298	619	618
Nadelig saldo	940	103	91
Landbouw-Egalisatiefonds			
Nadelig saldo	100	111	107
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			
Voordelig/Nadelig saldo .	— 601	+ 692	+ 773
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)			
Uitgaven	1 055	1 357	1 341
Middelen	457	597	590
Nadelig saldo	598	760	751
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.)	6 716	6 854	6 773
Middelen	5 517	6 786	6 795
Voordelig/Nadelig saldo .	— 1 199	— 68	+ 22

Het saldo van de voorlopige rekening 1954 is 90 miljoen gunstiger dan het saldo, dat in de miljoenennota 1956 op basis van het vermoedelijk beloop 1954 was berekend. In het bijzonder de ontwikkeling van de uitgaven heeft daartoe bijgedragen. Het totaal der uitgaven kan thans 81 miljoen lager worden gesteld dan een jaar geleden is aangenomen.

De Gewone Dienst bevat de belangrijkste mutaties. Aan de uitgavenzijde kan voor de bijdragen ten behoeve van aanvullende werken met 24 miljoen minder worden volstaan. De werkelijke militaire uitgaven zullen 14 miljoen achter blijven bij het destijds aangenomen beloop. De voorlopige rekeningscijfers voor het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen geven, verdeeld over een groot aantal artikelen, een verlaging van in totaal 10 miljoen te zien ten opzichte van het vermoedelijk beloop. De verhoging van de ontvangsten vindt voor 11 miljoen haar verklaring in de hogere opbrengst van de inkomsten- en de vermogensbelasting. Daarnaast blijken de ontvangsten betreffende afgesloten dienstjaren 8 miljoen mee te vallen.

Op de Buitengewone Dienst I kon voor de financiering van de watersnooduitgaven met 9 miljoen minder worden volstaan dan in het vermoedelijk beloop was aangenomen.

De verlaging van de uitgaven op de Buitengewone Dienst II betreft voor 7 miljoen de militaire departementen. De aankoop van muntmetalen ten dienste van aanmuntingen door het rijk zal 4 miljoen minder vragen omdat, in afwijking van het aanvankelijke voornemen, alleen de waarde van het versmolten

materiaal ten laste van de rekening wordt gebracht. De middelen van de Buitengewone Dienst II ondergaan daardoor een overeenkomstige verlaging.

III. Dienstjaar 1955

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoedelijke uitkomsten volgens miljoenennota 1956	Vermoedelijk beloop
Gewone Dienst			
Uitgaven	4 677	5 326	5 274
Middelen	5 376	5 782	6 225
Voordelig saldo	699	456	951
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	847	908	855
Middelen	205	277	262
Nadelig saldo	642	631	593
Landbouw-Egalisatiefonds			
Nadelig saldo	64	186	183
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			
Voordelig/Nadelig saldo .	— 7	— 361	+ 175
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)			
Uitgaven	1 037	1 324	1 207
Middelen	434	572	628
Nadelig saldo	603	752	579
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.)	6 625	7 744	7 519
Middelen	6 015	6 631	7 115
Nadelig saldo	610	1 113	404

Het vermoedelijk beloop voor het dienstjaar 1955 toont, zoals uit vorenstaande tabel blijkt, een gunstige ontwikkeling ten opzichte van de verwachtingen, welke vorig jaar in de vermoedelijke uitkomsten zijn tot uitdrukking gebracht. Het totaal van de uitgaven wordt thans 225 miljoen lager gesteld, de middelen worden 484 miljoen hoger geraamd. Per saldo is het vermoedelijk beloop derhalve 709 miljoen gunstiger.

Aan de uitgavenzijde draagt tot deze ontwikkeling in belangrijke mate bij de omstandigheid, dat de inhaal in de defensiesector minder snel voortgang vindt dan was aangenomen. In de vermoedelijke uitkomsten was deze op 477 miljoen gesteld (waarvan 125 miljoen voor additionele militaire projecten te financieren uit tegenwaardegelden); thans is gerekend met een inhaal van 390 miljoen (waarvan 98 miljoen voor additionele projecten).

De gunstige ontwikkeling van het beloop van de middelen betreft voor ruim 400 miljoen de belastingontvangsten. De versnelde inning van de vennootschapsbelasting en de omstandigheid dat de aanslagregeling met betrekking tot de inkomstenbelasting sneller voortgang vond dan was verwacht, hebben daartoe in overwegende mate bijgedragen.

Naast deze beide factoren (lagere defensie-uitgaven en hogere belastingontvangsten) hebben ook andere mutaties het vermoedelijk beloop beïnvloed.

De ten laste van de Gewone Dienst komende bijdrage aan de middelen van de Buitengewone Dienst II ten bedrage van de afschrijvingen op de activa van de staat is na herberekening 12 miljoen hoger gesteld. Andere belangrijke verhogingen op de Gewone Dienst betreffen de woningbouw. De bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen zijn in de vermoedelijke uitkomsten 6 miljoen lager geraamd dan in de oorspronkelijke begroting. Thans blijkt, dat de oorspronkelijke raming met 13 miljoen wordt overschreden. De uitkeringen ingevolge de Premie- en bijdrageregeling woningbouw 1953 zullen 8 miljoen minder bij de oorspronkelijke raming ten achter blijven dan vorig jaar is aangenomen.

Tegenover deze verhogingen staat, zoals reeds vermeld, een verlaging van de defensie-uitgaven, welke voor de Gewone Dienst 21 miljoen belooft. Voorts is het mogelijk gebleken, als gevolg van de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid, de uitgaven wegens bijdragen ten behoeve van aanvullende werken met 14 miljoen te verlagen. Voor bijdragen in verband met complementaire sociale voorzieningen kan met 10 miljoen minder worden volstaan. Ook de uitgaven wegens vervoer c.a. van emigranten kunnen 10 miljoen lager worden gesteld. Tenslotte is nog van belang, dat de uitgaven wegens overneming van vorderingen van Indonesië op Nederlanders (ad 20 miljoen), welke in de vermoedelijke uitkomsten tot de Gewone Dienst zijn gerekend, uiteindelijk ten laste van de Buitengewone Dienst I zijn gebracht.

De verhoging van de Buitengewone Dienst I welke uit de juist genoemde verschuiving voortvloeide, wordt aanzienlijk overtroffen door de verlagingen op enkele categorieën van oorlogsschade-uitkeringen (37 miljoen) en de verdere verlaging van de uitgaven wegens herstel van watersnoodschade (33 miljoen).

Het vermoedelijk beloop van de uitgaven op de Buitengewone Dienst II blijft 117 miljoen bij de vermoedelijke uitkomsten achter. De defensie-uitgaven dragen daarin 66 miljoen bij.

Voorts is 28 miljoen minder nodig voor de aanleg van leidingen en het doen van andere investeringen ten behoeve van de gasvoorziening. De uitgaven wegens deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling kunnen 20 miljoen lager worden gesteld. Voor kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen is 21 miljoen minder nodig dan was aangenomen, het Zuiderzeefonds vraagt echter 14 miljoen meer.

Tot de hogere opbrengst van de middelen van de Gewone Dienst dragen de belastingbaten 413 miljoen bij. Daarvan betreft 167 miljoen de inkomstenbelasting, 31 miljoen de loonbelasting en 200 miljoen de vennootschapsbelasting. De opbrengst van de overige belastingen is dus per saldo met 15 miljoen verhoogd.

De uitkering van de PTT wegens voordelig saldo over 1955 is van 10 miljoen tot 20 miljoen verhoogd. Voorts is gerekend met een ontvangst groot 11 miljoen wegens een restitutie uit het Gemeentefonds, als gevolg van te hoge uitkeringen aan dat fonds in vroegere jaren. Aan tegenwaardegelden is 153 miljoen ter beschikking gekomen, 24 miljoen minder dan in de vermoedelijke uitkomsten was aangenomen.

Minder belangrijke ramingsmutaties houden in overwegende mate verhogingen in. In totaal zijn de ontvangsten van de Gewone Dienst dientengevolge met rond 30 miljoen gunstig beïnvloed.

In het vermoedelijk beloop van de middelen der Buitengewone Dienst I is rekening gehouden met een lagere opbrengst wegens liquidatie van vijandelijk vermogen.

Op de Buitengewone Dienst II tenslotte stijgen de ontvangsten met 56 miljoen. Een belangrijke bijdrage daartoe levert de extra-aflossing van voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet, welke 22 miljoen hoger kan worden gesteld. De uitkering van de Staatsmijnen tot het bedrag der afschrijvingen stijgt met 7 miljoen, de bijdrage van de Gewone Dienst aan de middelen van de Buitengewone Dienst II wegens afschrijvingen op de activa van de staat met 12 miljoen.

4. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg ten laste van de diensten 1950 tot en met 1957

In deze bijlage wordt op de gebruikelijke wijze aan de hand van een aantal overzichten een beeld gegeven van het verloop der uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1950 tot en met 1957.

De in deze overzichten opgenomen cijfers voor de jaren 1950 tot en met 1953 zijn ontleend aan de vastgestelde rijksrekeningen, die voor 1954 aan de voorlopige nog niet vastgestelde rekening, terwijl de cijfers voor 1955, 1956 en 1957 betreffen respectievelijk het vermoedelijk beloop, de vermoedelijke uitkomsten en de ontwerp-begroting.

Opgenomen zijn tabellen voor:

a. de uitgaven van de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds (tabellen I en IV);

b. de uitgaven van de Buitengewone Dienst II (tabellen II en V);

c. de uitgaven van de Gehele Dienst (tabellen III en VI).

Teneinde de relatieve betekenis van de rijksuitgaven voor de Nederlandse economie beter te doen uitkomen zijn, behalve tabellen, waarin de uitgaven in miljoenen guldens zijn vermeld, ook tabellen opgenomen, waarin de uitgaven zijn uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen.

Het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, in het overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg, voorkomende in hoofdstuk II van de nota, opgenomen onder de uitgaven voor Land- en tuinbouw, vee- teelt en visserij, is in de onderstaande tabellen opgenomen onder de categorie prijssubsidies.

I. Uitgaven Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds (in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Vermoedelijk beloop 1955	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	838,0	859,5	1 046,1	1 110,9	1 370,7	1 524,3	1 554,0	1 311,9
Buitenlandse betrekkingen	53,6	50,3	53,4	56,1	66,2	73,4	79,5	81,5
Overzeese rijksdelen	79,1	27,9	65,6	18,6	41,9	104,2	84,1	81,0
Politie en justitie	204,8	290,8	209,6	415,9 ¹⁾	226,5	297,9	281,6	280,2
Onderwijs en cultuur	376,2	416,2	467,0	519,6	603,0	725,0	875,9	930,3
Waterstaat	97,3	100,9	108,2	121,4	135,3	161,7	209,1	222,2
Verkeer	54,6	65,9	52,6	55,6	68,7	89,4	98,2	113,4
Handel en nijverheid	81,5	44,5	40,4	61,0	83,3	72,8	76,1	64,3
Land- en tuinbouw, vee- teelt en visserij	99,4	101,5	143,0	126,9	133,3	167,4	173,5	220,4
Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.E.F.)	241,7	143,1	67,0	187,7	117,1	183,1	198,1	159,0
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	459,4	603,6	665,8	713,5	847,9	908,4	989,9	731,8
Volkshuisvesting	49,8	76,6	59,4	146,7	211,6	240,6	261,3	286,9
Diensten van algemene aard	178,4	160,6	205,8	234,4	249,1	242,9	299,0	311,0
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	78,3	88,2	91,3	86,3	111,2	117,4	283,2 ²⁾	110,8
Nationale schuld ³⁾	521,2	510,6	475,3	441,3	487,1	470,5	497,8	529,3
Algemene uitkeringen aan provincien en gemeenten	—	176,0	—	—	—	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	473,0	456,3	523,5	339,6	310,5	605,5 ⁴⁾	282,4	203,0
Uitgaven, verband houdende met de watersnood	—	—	—	416,2	256,5	166,5	110,2	7,9
Vergoeding aan provincien en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de perso- nele belasting en de grondbelasting .	—	—	—	—	—	36,3	66,7	68,0
Salarisverhogingen	—	—	—	—	—	—	25,0	200,0
Totaal exclusief afschrijvingen	3 886,3	4 172,5	4 274,0	5 051,7	5 319,9	6 187,3	6 445,6	5 912,9
Afschrijvingen	89,9	98,0	100,0	107,0	113,0	125,0	130,0	160,0
Totaal-Generaal	3 976,2	4 270,5	4 374,0	5 158,7	5 432,9	6 312,3	6 575,6	6 072,9

Opgenomen zijn onder:

¹⁾ de uitgaven van het Directoraat-Generaal voor de Bijzondere Rechtspleging, gedaan in de jaren 1946 t/m 1949, groot 178,8 miljoen;

²⁾ een bijdrage aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds van 170 miljoen in verband met het actuariële tekort van genoemde fondsen;

³⁾ het koersverlies op de aflossing van vlottende buitenlandse schuld als gevolg van de devaluatie van de gulden in 1949:

in 1950: 48,8 miljoen

in 1951: 35,2 miljoen

in 1952: 35,2 miljoen;

⁴⁾ de budgettaire verantwoording van de oorlogsschadevergoeding van 300 miljoen aan de Nederlandsche Spoorwegen.

II. Uitgaven Buitengewone Dienst II

(in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Ver- moedelijk beloop 1955	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	88,5	239,9	300,2	258,3	275,3	222,1	266,0	152,1
Buitenlandse betrekkingen ¹⁾	89,8	2,2	1,3	24,7	15,3	16,6	38,6	27,0
Overzeese rijksdelen	283,9 ²⁾	—	17,0	6,0	—	6,4	8,1	8,1
Politie en justitie	1,9	2,6	1,3	23,9 ³⁾	3,0	0,7	0,1	0,1
Onderwijs en cultuur	4,7	8,4	13,7	16,3	20,5	11,1	14,4	22,9
Waterstaat	73,2	94,3	105,2	87,9	131,6	174,2	186,3	225,6
Verkeer	173,8	433,3 ⁴⁾	98,6	108,6	110,2	136,1	126,8	138,7
Handel en nijverheid	79,7	124,2	93,7	71,4	93,4	104,7	69,0	48,4
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	7,8	10,3	14,7	10,5	16,0	19,7	32,2	29,8
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	2,1	9,9	7,6	8,1	10,9	5,6	7,3	237,1 ⁵⁾
Volkshuisvesting	2,5	14,6	8,9	9,1	6,8	3,1	5,1	10,2
Diensten van algemene aard	34,2	11,1	25,6	17,3	22,5	112,6	116,6	85,6
Nationale schuld	139,9	342,6	390,9	371,0	634,5 ⁶⁾	387,7 ⁷⁾	257,7	303,8
Herstel van oorlogsschade	—	3,0	135,0	1,9	0,5	6,1	6,3	5,6
Totaal	982,0	1 296,4	1 213,7	1 015,0	1 340,5	1 206,7	1 134,5	1 295,0

Opgenomen zijn onder:

¹⁾ wegens:

- a. deelneming in het Internationale Monetaire Fonds:
in 1950: 81,7 miljoen;
- b. deelneming in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling:
in 1950: 6,9 miljoen in 1955: 5,0 miljoen
in 1953: 1,0 miljoen in 1956: 23,0 miljoen
in 1954: 5,0 miljoen in 1957: 25,0 miljoen;
- c. belegging binnen de Bondsrepubliek Duitsland van de door dat land
ingevolge de restitutie-overeenkomst betaalde termijnen:
in 1953: 22,7 miljoen in 1955: 9,1 miljoen;
- d. deelneming in de Internationale Financierings Maatschappij in
1956: 11,6 miljoen.

²⁾ een bedrag van 280 miljoen wegens kredietverstrekking aan Indo-
nesië;

³⁾ een bedrag van 22 miljoen wegens kredietverstrekking aan het Waar-
borgfonds Rechtsherstel;

⁴⁾ een bedrag van 290 miljoen wegens kapitaaldeelname in de Neder-
landsche Spoorwegen;

⁵⁾ het liquiditeitsvoorschot van 230 miljoen aan het Ouderdomsfonds;

⁶⁾ de versterkte aflossing van 142,9 miljoen op het Britse Settlement,
van 199,4 miljoen op de lening van de Internationale Bank voor Herstel
en Ontwikkeling en van 68,9 miljoen op het krediet, afgesloten met de
Belgische regering;

⁷⁾ de versterkte aflossing van 194,6 miljoen op de lening van de Inter-
nationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling.

III. Uitgaven Gehele Dienst

(in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Ver- moedelijk beloop 1955	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	926,5	1 099,4	1 346,3	1 369,2	1 646,0	1 746,4	1 820,0	1 464,0
Buitenlandse betrekkingen	143,4	52,5	54,7	80,8	81,5	80,9	118,1	108,5
Overzeese rijksdelen	363,0	27,9	82,6	24,6	41,9	110,6	92,2	89,1
Politie en justitie	206,7	293,4	210,9	439,8	229,5	298,6	281,7	280,3
Onderwijs en cultuur	380,9	424,6	480,7	535,9	623,5	736,1	890,3	953,2
Waterstaat	170,5	195,2	213,4	209,3	266,9	335,9	395,4	447,8
Verkeer	228,4	499,2	151,2	164,2	178,9	225,5	225,0	252,1
Handel en nijverheid	161,2	168,7	134,1	132,4	176,7	177,5	145,1	112,7
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	107,2	111,8	157,7	137,4	149,3	187,1	205,7	250,2
Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.E.F.)	241,7	143,1	67,0	187,7	117,1	183,1	198,1	159,0
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	461,5	613,5	673,4	721,6	858,8	914,0	997,2	968,9
Volkshuisvesting	52,3	91,2	68,3	155,8	218,4	243,7	266,4	297,1
Diensten van algemene aard	212,6	171,7	231,4	251,7	271,6	364,6	415,6	396,6
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	78,3	88,2	91,3	86,3	111,2	117,4	283,2	110,8
Nationale schuld	661,1	853,2	866,2	812,3	1 121,6	858,2	755,5	833,1
Algemene uitkeringen aan provincieën en gemeenten	—	176,0	—	—	—	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	473,0	459,3	658,5	341,5	311,0	611,6	288,7	208,6
Uitgaven verband houdende met de wa- tersnood	—	—	—	416,2	256,5	166,5	110,2	7,9
Vergoeding aan provincieën en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de perso- nele belasting en de grondbelasting Salarisverhogingen	—	—	—	—	—	36,3	66,7	68,0
	—	—	—	—	—	—	25,0	200,0
Totaal exclusief afschrijvingen	4 868,3	5 468,9	5 487,7	6 066,7	6 660,4	7 394,0	7 580,1	7 207,9
Afschrijvingen	89,9	98,0	100,0	107,0	113,0	125,0	130,0	160,0
Totaal-Generaal	4 958,2	5 566,9	5 587,7	6 173,7	6 773,4	7 519,0	7 710,1	7 367,9

IV. Uitgaven Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Ver- moedelijk beloop 1955	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	4,72	4,40	5,12	5,07	5,65	5,70	5,41	4,29
Buitenlandse betrekkingen	0,30	0,26	0,26	0,26	0,27	0,27	0,28	0,27
Overzeese rijkssdelen	0,44	0,14	0,32	0,08	0,17	0,39	0,29	0,26
Politie en justitie	1,15	1,49	1,02	1,90	0,93	1,11	0,98	0,92
Onderwijs en cultuur	2,12	2,13	2,29	2,37	2,49	2,72	3,05	3,04
Waterstaat	0,55	0,52	0,53	0,55	0,56	0,60	0,73	0,73
Verkeer	0,31	0,34	0,26	0,25	0,28	0,33	0,34	0,37
Handel en nijverheid	0,46	0,23	0,20	0,28	0,34	0,27	0,26	0,21
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.E.F.)	0,56	0,52	0,70	0,58	0,55	0,63	0,60	0,72
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	1,36	0,73	0,33	0,86	0,48	0,69	0,69	0,52
Volkshuisvesting	2,59	3,09	3,26	3,26	3,50	3,40	3,44	2,38
Diensten van algemene aard	0,28	0,39	0,29	0,67	0,87	0,90	0,91	0,94
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	1,01	0,81	1,01	1,07	1,03	0,91	1,04	1,02
Nationale schuld	0,44	0,45	0,45	0,40	0,46	0,44	0,99	0,36
Algemene uitkeringen aan provincien en gemeenten	2,94	2,61	2,33	2,02	2,01	1,76	1,73	1,73
Herstel van oorlogsschade	—	0,90	—	—	—	—	—	—
Uitgaven verband houdende met de watersnood	2,67	2,33	2,56	1,55	1,28	2,27	0,98	0,66
Vergoeding aan provincien en gemeenten voor derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele be- lasting en de grondbelasting	—	—	—	1,90	1,06	0,62	0,38	0,03
Salarisverhogingen	—	—	—	—	—	0,13	0,23	0,22
Totaal exclusief afschrijvingen	—	—	—	—	—	—	0,09	0,65
Afschrijvingen	21,90	21,34	20,93	23,07	21,93	23,14	22,42	19,32
	0,51	0,50	0,49	0,49	0,47	0,47	0,45	0,52
Totaal-Generaal	22,41	21,84	21,42	23,56	22,40	23,61	22,87	19,84

V. Uitgaven Buitengewone Dienst II
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Ver- moedelijk beloop 1955	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	0,50	1,23	1,47	1,18	1,14	0,83	0,93	0,50
Buitenlandse betrekkingen	0,51	0,01	0,01	0,11	0,06	0,03	0,13	0,09
Overzeese rijkssdelen	1,60	—	0,08	0,03	—	0,06	0,03	0,03
Politie en justitie	0,01	0,01	0,01	0,11	0,01	—	—	—
Onderwijs en cultuur	0,03	0,04	0,07	0,07	0,08	0,04	0,05	0,07
Waterstaat	0,41	0,48	0,51	0,40	0,54	0,66	0,65	0,74
Verkeer	0,98	2,22	0,48	0,50	0,45	0,51	0,44	0,45
Handel en nijverheid	0,45	0,63	0,46	0,33	0,39	0,39	0,24	0,16
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	0,04	0,05	0,07	0,05	0,07	0,07	0,11	0,10
Volkshuisvesting	0,01	0,05	0,04	0,04	0,04	0,02	0,03	0,78
Diensten van algemene aard	0,02	0,08	0,04	0,04	0,03	0,01	0,02	0,03
Nationale schuld	0,19	0,06	0,13	0,08	0,09	0,42	0,40	0,28
Herstel van oorlogsschade	0,79	1,75	1,91	1,69	2,62	1,45	0,90	0,99
	—	0,02	0,66	0,01	—	0,02	0,02	0,02
Totaal	5,54	6,63	5,94	4,64	5,52	4,51	3,95	4,24

VI. Uitgaven Gehele Dienst
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1950	1951	1952	1953	1954	Vermoe- delijk beloop 1955	Vermoe- delijke uitkom- sten 1956	Ontwerp- begroting 1957
Defensie	5,22	5,63	6,59	6,25	6,79	6,53	6,34	4,79
Buitenlandse betrekkingen	0,81	0,27	0,27	0,37	0,33	0,34	0,41	0,36
Overzeese rijksdelen	2,04	0,14	0,40	0,11	0,17	0,41	0,32	0,29
Politie en justitie	1,16	1,50	1,03	2,01	0,94	1,11	0,98	0,92
Onderwijs en cultuur	2,15	2,17	2,36	2,44	2,57	2,76	3,10	3,11
Waterstaat	0,96	1,00	1,04	0,95	1,10	1,26	1,38	1,47
Verkeer	1,29	2,56	0,74	0,75	0,73	0,84	0,78	0,82
Handel en nijverheid	0,91	0,86	0,66	0,61	0,73	0,66	0,50	0,37
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.E.F.)	0,60 1,36	0,57 0,73	0,77 0,33	0,63 0,86	0,62 0,48	0,70 0,69	0,71 0,69	0,82 0,52
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	2,60	3,14	3,30	3,30	3,54	3,42	3,47	3,16
Volkshuisvesting	0,30	0,47	0,33	0,71	0,90	0,91	0,93	0,97
Diensten van algemene aard	1,20	0,87	1,14	1,15	1,12	1,33	1,44	1,30
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	0,44	0,45	0,45	0,40	0,46	0,44	0,99	0,36
Nationale schuld	3,73	4,36	4,24	3,71	4,63	3,21	2,63	2,72
Algemene uitkeringen aan provinciën en gemeenten	—	0,90	—	—	—	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	2,67	2,35	3,22	1,56	1,28	2,29	1,00	0,68
Uitgaven, verband houdende met de watersnood	—	—	—	1,90	1,06	0,62	0,38	0,03
Vergoeding aan provinciën en gemeenten voor de derving van inkomsten als ge- volg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting	—	—	—	—	—	0,13	0,23	0,22
Salarisverhogingen	—	—	—	—	—	—	0,09	0,65
Totaal exclusief afschrijvingen	27,44	27,97	26,87	27,71	27,45	27,65	26,37	23,56
Afschrijvingen	0,51	0,50	0,49	0,49	0,47	0,47	0,45	0,52
Totaal-Generaal	27,95	28,47	27,36	28,20	27,92	28,12	26,82	24,08

5. Overzicht van de in de begroting 1957 opgenomen uitgaven voor investeringen door het rijk

Met dit overzicht wordt beoogd nader inzicht te verschaffen in de investeringsactiviteit van het rijk.

Het overzicht omvat daartoe zowel de investeringen, welke rechtstreeks uit de begrotingshoofdstukken worden gefinancierd, als die, welke via de begrotingsfondsen en de staatsbedrijven tot stand komen. Projecten, waarvan de totale kosten minder dan f 100 000 belopen, zijn niet opgenomen.

De opgenomen bedragen zijn voor wat betreft de uitgaven ten laste van de begrotingen voor 1955 en voorafgaande jaren afgestemd op het vermoedelijk beloop, respectievelijk de (deels voorlopige) rekeningscijfers. Als uitgaven ten laste van de begroting 1956 zijn de vermoedelijke uitkomsten voor dat begrotingsjaar opgenomen. De bedragen, vermeld als uitgaven ten laste van de begroting 1957, zijn gebaseerd op de begrotingscijfers; zij zijn echter, voor zover mogelijk en nodig, herzien in verband met de te verwachten overbrenging (met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet of artikel 16 van de Bedrijvenwet) van bedragen van 1956 naar 1957 en van 1957 naar 1958.

De financiering van de projecten, opgenomen onder de met een * gemerkte artikelen, geschiedt voor 1955 en latere jaren via het collectieve artikel voor nieuw-, aan- en verbouw en aankoop van gronden en opstallen van het begrotingshoofdstuk voor Wederopbouw en Volkshuisvesting.

Door totalisering van de in het overzicht opgenomen bedragen wordt de volgende samenvatting verkregen:

Investerings- in uitvoering	Totale kosten	Uitgaven		
		vóór 1957	in 1957	na 1957
<i>Burgerlijke investeringen . . .</i>	5 981	1 765	578	3 638
Onderwijs	130	33	26	71
Domeinen	32	9	8	15
Waterstaat	2 940	416	179	2 345
Zuiderzeewerken	2 189	1 028	104	1 057
P.T.T.	133	—	133	—
Staatsmijnen	341	156	87	98
Overige	216	123	41	52
<i>Militaire investeringen</i>	990	755	143	92
Oorlog	70	6	64	—
Marine	920	749	79	92
<i>Totaal</i>	6 971	2 520	721	3 730

Bij de beschouwing van de vorenstaande tabel moet in aanmerking worden genomen, dat in enkele gevallen (in het bijzonder bij Oorlog en de PTT) alleen het jaarplan 1957 is opgenomen, omdat het uit administratieve of andere overwegingen bezwaarlijk is meer uitgebreide gegevens te publiceren.

De totale kosten van de investeringen, welke in 1957 in uitvoering zullen zijn of komen (6971 miljoen), gaan belangrijk uit boven het overeenkomstige totaal, dat de miljoenennota 1956 voor 1956 aangaf (3927 miljoen). Destijds kon nog geen raming van de totale kosten van de deltawerken (2000 miljoen) worden opgenomen, terwijl bovendien in de huidige opstelling voor het eerst is rekening gehouden met de landbouwkundige werken in Oostelijk Flevoland, welke 655 miljoen zullen vergen.

Het totaal van de uitgaven voor investeringen in 1957 (721 miljoen) is slechts weinig hoger dan het overeenkomstige totaal voor 1956, zoals dit in de vorige miljoenennota werd becijferd (696 miljoen). De toeneming van de burgerlijke investeringen wordt voor een belangrijk deel gecompenseerd door een voortgezette vermindering van de investeringen in de militaire sector.

	1956	1957
<i>Burgerlijke investeringen</i>	519	578
Onderwijs	18	26
Domeinen	8	8
Waterstaat	147	179
Zuiderzeewerken	88	104
PTT	118	133
Staatsmijnen	86	87
Overige	54	41
<i>Militaire investeringen</i>	177	143
Oorlog	63	64
Marine	114	79
<i>Totaal</i>	696	721

In de sector Onderwijs is voor 1957 gerekend met 5 miljoen voor investeringen ten behoeve van de technische hogeschool te Eindhoven. Bij het onderdeel Waterstaat dragen tot de verhoging o.m. bij de werken in het Delta-gebied (+ 20 miljoen) en de aanleg van rijkswegen (+ 19 miljoen). Bij het onderdeel Zuiderzeewerken is voor waterbouwkundige werken in de Markerwaard 22 miljoen meer opgenomen. Voor Marine kan, aangezien de afwerking van het aanbouwprogramma opnieuw belangrijk is gevorderd, met een geringer bedrag voor investeringen worden volstaan.

(in duizenden guldens)

Art.	Investerings-	Jaar van aan- vang	Jaar van vol- tooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
46*	Hoge Colleges van Staat							
	Verbouw en uitbreiding gebouwen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal	1956	1958	950	—	100	400	450
268*	Ministerie van Justitie							
	Bouw paleis van Justitie te Arnhem	1956	1960	5 000	—	200	500	4 300
	Uitbreiding gerechtshof te Leeuwarden.	1957	1958	650	—	—	100	550
	Uitbreiding arrondissementsrechtbank te Almelo	1956	1957	750	—	350	400	—
	Verbouw arrondissementsrechtbank te Utrecht	1954	1958	950	275	300	300	75
	Aanleg waterleiding strafgestichten te Norg	1954	1958	1 800	200	300	400	900

Art.	Investerings	Jaar van aanvang	Jaar van voltooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Bouw paviljoens rijksopvoedingsgesticht te Zeist. Verbouw en uitbreiding psychopaten-asyls te Avereest.	1957	1958	393	—	—	143	250
		1955	1958	600	100	100	200	200
	Ministerie van Binnenlandse Zaken							
141*	Voortzetting restauratie Abdij complex te Middelburg	1951	1958	2 333	1 353	594	325	61
	Bouw griffiegebouw, Abdij complex te Middelburg	1956	1959	1 800	—	490	400	910
	Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen							
501*	Bouw rijkskweekschool te Heerenveen	1956	1958	900	—	300	500	100
	Uitbreiding vleugel laboratorium voor zoölogie	1956	1957	250	—	30	220	—
	Verbouw en uitbreiding rijks hogere burgerscholen	1956	1959	13 800	—	450	2 500	10 850
	Rijksuniversiteit te Leiden:							
	bouw laboratorium voor fysiologie	1954	1958	3 460	210	1 100	1 000	1 150
	aanbouw vleugel laboratorium voor zoölogie	1956	1957	1 300	—	500	800	—
	bouw instrumentmakerswerkplaatsen koepel Sterrenwacht.	1956	1957	400	—	50	350	—
	verbouw kelders farmaceutisch laboratorium	1956	1957	200	—	50	150	—
	uitbreiding laboratorium voor tropische hygiëne t.b.v. de parasitologie	1956	1957	200	—	50	150	—
	her-inrichting interne geneeskunde, academisch ziekenhuis	1956	1957	200	—	100	100	—
	noodvoorzieningen elektrische installaties academisch ziekenhuis	1956	1957	714	—	200	514	—
	Rijksuniversiteit te Utrecht:							
	bouw laboratorium voor propaedeutische en analytische scheikunde	1953	1958	5 037	1 847	1 500	1 100	590
	bouw semi-permanent laboratorium voor veterinaire bacteriologie.	1956	1957	300	—	150	150	—
	Rijksuniversiteit te Groningen:							
	uitbreiding natuurkundig laboratorium	1954	1958	4 400	185	1 000	1 300	1 915
	Uitbreiding technische hogeschool te Delft	1954	1960	21 929	3 343	3 361	4 000	11 225
504	Inrichting nieuwe en vergrote gebouwen rijksuniversiteit te Leiden	1952	1960	4 725	1 770	565	900	1 490
507	Inrichting nieuwe en vergrote gebouwen rijksuniversiteit te Utrecht	1955	1960	1 939	140	272	500	1 027
511	Inrichting nieuwe en vergrote gebouwen rijksuniversiteit te Groningen.	1956	1960	1 850	—	400	650	800
513	Inrichting nieuwe en vergrote gebouwen technische hogeschool te Delft	1952	1962	20 000	8 583	2 000	2 800	6 617
514	Nieuwbouw en inrichting van nieuwe en vergrote gebouwen technische hogeschool te Eindhoven	1956	1963	40 000	—	3 500	5 000	31 500
517	Aanschaffing en installatie van een kernreactor ten behoeve van het hoger onderwijs, alsmede de daarvoor noodzakelijke bouwkundige voorzieningen	1956	1957	2 500	—	500	2 000	—
	Ministerie van Financiën							
239*	Bouw centraal belastinggebouw te Amsterdam	1953	1958	7 788	3 278	1 800	2 000	710
	Uitbreiding belastinggebouw Zuid Binnensingel te 's-Gravenhage	1956	1959	4 950	—	200	700	4 050
	Bouw rijkskantoreengebouw te Terneuzen.	1956	1958	1 750	—	100	600	1 050
	Uitbreiding grenskantoor Keulse Barrière te Venlo	1956	1957	575	—	500	75	—
	Bouw grenskantoor met 3 woningen te Glanerbrug	1956	1958	580	—	50	100	430
263	Droogmaking en ontginning van gronden onder Landsmeer, Ilpendam en Oostzaan (Twiseplan)	1941	onbek.	15 000	5 259	140	250	9 351
	Verbetering van gronden in de Hogerwaardpolder-Zuid-Beveland	1957	1957	115	—	—	115	—
264	Ontginning en verbetering van gronden in het complex „De Kleine Geest” in het Lage Midden van Friesland	1955	1959	11 924	1 691	2 256	2 500	5 477
	Diverse verbeteringswerken met betrekking tot gronden in de onderscheidene rentambten met uitzondering van de Wieringermeer	1957	1957	1 693	—	—	1 693	—
	Bouw en verbetering van boerderijen op ontgonnen en ingedijkte gronden.	1957	1957	2 470	—	—	2 470	—
	Bouw en verbetering van arbeiderswoningen	1957	1957	573	—	—	573	—
	Diverse grondverbeteringswerken in de Wieringermeer	1957	1957	419	—	—	419	—
	Bouw van arbeiderswoningen in de Wieringermeer	1957	1957	468	—	—	468	—

Art.	Investerings	Jaar van aanvang	Jaar van voltooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Ministerie van Oorlog							
175*	Bouw van een kamp voor gewetensbezwaarden te Vledder	1956	1958	875	—	100	400	375
176	Aanleg van waterstaatkundige- en verdedigingswerken in verschillende plaatsen	1957	1957	100	—	—	100	—
	Bouwen en verbouwen van militaire werkplaatsen	1957	1957	4 000	—	—	4 000	—
	Aanleg van schietbanen, sport- en oefenterreinen, bestratingen en afrasteringen c.a.	1957	1957	1 000	—	—	1 000	—
	Bouwen van bureel-, les-, logies- en andere gebouwen	1957	1957	6 700	—	—	6 700	—
	Bouw en verbouw van gebouwen c.a. ten behoeve van de geneeskundige verzorging	1957	1957	1 000	—	—	1 000	—
	Bouw van garages en magazijnen c.a.	1957	1957	25 000	—	—	25 000	—
	Bouw van een laboratorium voor de Rijksverdedigingsorganisatie/T.N.O.	1950	1957	6 768	6 241	327	200	—
177	Bouw en verbouw van marechausseekazernes met bijbehorende gebouwen c.a.	1957	1957	1 000	—	—	1 000	—
179	Uitbreiding en verbetering van start- en rolbanen c.a.	1957	1957	2 000	—	—	2 000	—
	Bouw en verbouw van operationele gebouwen c.a.	1957	1957	4 500	—	—	4 500	—
	Bouw en verbouw van niet operationele gebouwen c.a.	1957	1957	2 000	—	—	2 000	—
	Bouw en verbouw van gebouwen voor legering, accommodatie en magazijnen	1957	1957	9 000	—	—	9 000	—
	Uitvoering van cultuurtechnische- en camouflagewerkzaamheden op vliegvelden	1957	1957	2 500	—	—	2 500	—
	Uitvoering van verschillende werkzaamheden op vliegvelden en aan daarbij behorende gebouwen	1957	1957	4 000	—	—	4 000	—
	Ministerie van Marine							
110	Aanbouw en aanschaffing:							
	2 kruisers	1938	1956	177 000	157 000	12 000	8 000	—
	6 onderzeebootjagers 1947	1938	1957	269 000	205 000	42 000	16 000	6 000
	6 onderzeebootjagers 1949	1949	1958	304 000	192 000	52 000	26 000	34 000
	4 onderzeeboten	1949	1960	80 000	9 000	3 000	23 500	44 500
111	Aanbouw 14 mijnenvegers	1952	1957	80 000	52 500	23 000	3 100	1 400
113*	Basis den Helder:							
	gebouwen aan de Nieuwe Marinehaven	1956	1958	2 463	—	800	800	863
	bouw van munitiemagazijnen (jaarplan 1957)	1957	1957	500	—	—	500	—
	Bouw van het Marine Hospitaal te Heemstede	1957	1961	5 000	—	—	200	4 800
114	Bouw van een 4e zeegaand betonningsvaartuig	1956	1958	1 100	—	250	800	50
	Bouw van een klein betonningsvaartuig	1957	1958	600	—	—	400	200
	Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting							
93*	Bouw rijkskantorengedebouw aan de 1e v. d. Boschstraat te 's-Gravenhage	1954	1960	20 000	4 075	3 500	3 500	8 925
	Bouw rijkskantorengedebouw aan de Koningskade te 's-Gravenhage	1957	1960	8 000	—	—	200	7 800
	Ministerie van Verkeer en Waterstaat							
315	Herstelwerken buitenhaven Vlissingen	1946	1959	3 700	2 350	—	150	1 200
	Herbouw brug over de Maas te Venlo met bijkomende werken	1952	1957	4 250	2 250	1 500	500	—
	Herbouw provisorisch hersteld gedeelte Wilhelminabrug Maastricht	1956	1958	2 500	—	250	1 200	1 050
	Herbouw brug over de Maas te Roermond	1957	1959	3 000	—	—	100	2 900
	Herbouw Lonneker- en Boekelosebrug over het Twenthekanaal bij Enschede en Hengelo	1957	1958	850	—	—	540	310
	Herbouw Hoeselerbrug over het Twenthekanaal	1957	1957	160	—	—	160	—
	Herbouw Diepenheimsebrug over het Twenthekanaal	1957	1957	225	—	—	225	—
	Herbouw Dochterense- en Moggezompsebrug over het Twenthekanaal bij Lochem	1955	1957	350	115	220	15	—
	Herbouw brug over het kanaal Almelo-Nordhorn in de weg Denekamp—Ootmarsum	1956	1957	160	—	152	8	—
	Herbouw brug over het Wilhelminakanaal in de provinciale weg bij Lieshout	1956	1957	215	—	180	35	—
	Herbouw brug over het Wilhelminakanaal in de weg Lieshout—Aarle-Rixtel	1956	1958	340	—	165	145	30

Art.	Investerings	Jaar van aanvang	Jaar van voltooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Herbouw brug over het Markkanaal in de rijksweg Zevenbergschehoek—Breda bij Terheyden . . .	1955	1957	585	50	465	70	—
	Herbouw betonbrug in Eindhovensdijk te Oirschot	1957	1957	260	—	—	260	—
	Herbouw van twee bruggen over het Apeldoornsch kanaal	1956	1957	300	—	200	100	—
317	Werken ter beveiliging tegen stormvloeden en tot daarmede samenhangende verbetering van de waterstaatkundige toestand.	1940	onbek.	2 000 000	45 000	27 000	50 000	1 878 000
318	Aanschaffing van enkele vaartuigen t.b.v. de Rijks-waterstaat	1957	1957	925	—	—	925	—
319	Afgraven gedeelte Pannerdensche-bandijk en afsluiting bovenmond van de Oude Rijn	1957	1957	500	—	—	500	—
	Kanaliserende Nederrijn en Lek en IJssel-verbetering Bochtafsnijdingen en andere verbeteringen in de rivier de Maas	1951	1965	105 000	9 800	9 000	10 800	75 400
		1956	1961	8 000	—	800	850	6 350
320	Aanleg nieuwe veerhaven te Breskens	1956	1957	6 200	—	3 650	2 550	—
	Wijziging veerhaven te Kruiningen	1957	1958	570	—	—	450	120
321	Aanleg Amsterdam—Rijnkanaal	1932	1959	96 000	88 800	1 000	3 000	3 200
	Verbetering Noordzeekanaal	1954	onbek.	40 000	1 700	—	1 800	36 500
	Maken reserve-deur voor Noordersluis IJmuiden. .	1956	1957	2 500	—	2 000	500	—
	Verbetering Apeldoornsch kanaal	1954	1960	12 500	1 500	2 300	3 000	5700
	Verbinding IJssel—Zwartewater	1956	1960	7 000	—	100	1 000	5 900
	Verbetering sluizen Julianakanaal	1956	1963	40 000	—	100	3 000	36 900
322	Rijksweg 1; aanleg gedeelte Muiden—Naarden .	1954	1958	10 000	3 700	1 500	1 700	3 100
	Rijksweg 3; verbetering gedeelte Rotterdam—Gouda	1953	1959	8 800	2 900	1 300	1 300	3 300
	Rijksweg 4; verbetering gedeelte Den Haag—Oegstgeest	1957	1961	18 000	—	—	1 000	17 000
	Rijksweg 4a; Ypenburg—Haarlemmermeer (aanleg)	1937	1959	55 000	18 000	11 000	10 000	16 000
	Rijksweg 9; aanleg gedeelte Beverwijk—Uitgeest en verbetering gedeelte Haarlem—Velsen . . .	1954	1959	12 000	2 500	6 000	3 000	500
	Rijksweg 9; aanleg wegvak Zijlweg—Zandvoortse-laan.	1956	1958	6 000	—	300	3 000	2 700
	Rijksweg 12; aanleg gedeelte Veenendaal—grens.	1941	1959	28 000	7 300	5 200	3 000	12 500
	Rijksweg 13; verbetering van het gedeelte Delft—Rotterdam.	1956	1959	7 000	—	550	2 000	4 450
	Rijksweg 15; aanleg gedeelte Geldermalsen—Ressen	1954	1962	27 500	100	2 000	3 000	22 400
	Rijksweg 16; aanleg rijwielpaden gedeelte Princenhage—Zundert	1957	1959	1 200	—	—	300	900
	Rijksweg 20; gedeelte Vlaardingen—Rotterdam .	1956	1962	16 000	—	400	1 000	14 600
	Rijksweg 22; aanleg gedeelte Utrecht—Hilversum	1957	1962	10 000	—	—	1 350	8 650
	Rijksweg 23; zuidelijke rondweg Amersfoort . . .	1957	1960	7 200	—	50	2 500	4 650
	Rijksweg 25; Utrecht—Driebergen—Arnhem; omlegging bij Renkum	1957	1959	500	—	—	250	250
	Rijksweg 26; aanleg tweede rijbaan Vianen—'s-Hertogenbosch	1955	1961	18 000	1 400	2 500	2 800	11 300
	Rijksweg 26; opheffing gelijkvloerse kruising ter plaatse van de Lekdijk.	1957	1958	1 000	—	—	650	350
	Rijksweg 27; aanleg gedeelte Lexmond—Gorinchem	1955	1960	16 500	600	1 800	2 000	12 100
	Rijksweg 27; aanleg gedeelte Sleeuwijk—Breda, inclusief rondweg Breda	1957	1962	25 000	—	—	1 800	23 200
	Rijksweg 28; Zuiderzeestraatweg; aanleg rijwielpaden	1938	1957	3 150	2 500	250	400	—
	Rijksweg 28; aanleg nieuwe wegvakken Zevenhuizen—Harderwijk en Wezep—Katerveer . .	1955	1960	10 000	50	400	2 000	7 550
	Rijksweg 29; aanleg nieuw wegvak Twello—Deventer	1956	1958	1 400	—	200	800	400
	Rijksweg 31; verbetering aansluitings- en kruispunten gedeelte Zwolle—Meppel	1956	1958	2 150	—	200	500	1 450
	Rijksweg 32; gedeelte Akkrum—Barrahuis en omlegging Steenwijk	1956	1960	10 000	—	1 500	1 500	7 000
	Rijksweg 33; aanleg gedeelte Scheemda—Delfzijl	1952	1958	8 500	2 800	1 200	1 575	2 925
	Rijksweg 34; verbetering gedeelte Coevorden—Dalen	1956	1959	2 700	—	150	400	2 150
	Rijksweg 38; verbetering gedeelte Lemmer—Joure	1956	1959	4 000	—	100	750	3 150
	Rijksweg 39; verbetering tracé tussen Hardegarijp en Quatrebras	1957	1958	1 500	—	—	1 000	500
	Rijksweg 44; aanleg rijwielpaden langs enkele gedeelten	1957	1959	2 000	—	—	500	1 500
	Rijksweg 52; aanleg parallelwegen en opritten ten behoeve van de ongelijkvloerse kruising bij het de Monchyplein te Arnhem	1957	1958	1 000	—	—	600	400

Art.	Investerings	Jaar van aanvang	Jaar van voltooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Rijksweg 54; omlegging om Arcen	1956	1958	850	—	50	250	550
	Rijksweg 63; aanleg gedeelte Moergestel—Eindhoven	1952	1959	11 500	3 600	500	2 500	4 900
	Rijksweg 64; baanverdubbeling van en aanleg rijwielpaden langs enkele gedeelten tussen Vught en Eindhoven	1955	1959	7 500	175	1 800	2 250	3 275
	Rijksweg 64/65; omlegging om Vught	1955	1959	4 800	325	675	1 000	2 800
	Rijksweg 65; baanverdubbeling van en aanleg rijwielpaden langs enkele vakken tussen Vught en Tilburg en omlegging te Helvoirt	1957	1959	5 200	—	—	2 000	3 200
	Rijksweg 75; aanleg gedeelte Maastricht—Holtum —; weg door Drostambt—Tuddern (aanleg)	1955	1965	19 500	300	150	2 000	17 050
	—; aanleg inrichtingen, veerpleinen en toegangswegen veren Westerschelde	1956	1959	2 500	—	150	800	1 550
	—	1953	1964	70 000	1 500	—	7 500	61 000
324	Tunnel Velsen	1940	1957	123 000	78 000	32 000	13 000	—
	Brug over de Rijn bij Rhenen	1955	1957	5 000	3 200	1 500	300	—
	Brug over de Merwede bij Gorinchem	1957	1959	18 000	—	—	6 000	12 000
	Oeververbinding Schellingwoude	1955	1957	17 500	1 200	11 300	5 000	—
326	Landaanwinningswerken in Groningen en Friesland (programma 1957)	1957	1957	4 250	—	—	4 250	—
	Landaanwinningswerken in Zuid-Holland en Zeeland (programma 1957)	1957	1957	350	—	—	350	—
	Ministerie van Economische Zaken							
144*	Bouw ijkantoor te Dordrecht	1957	1959	950	—	—	100	850
	Uitbreiding gebouw van de Octrooiraad te 's-Gravenhage	1954	1957	2 180	590	1 300	290	—
	Bouw kraakgasinstallatie te Utrecht	1956	1960	7 000	—	100	500	6 400
	Bouw aardgasconditioneringsinstallaties te De Wijk en Wanneperveen	1957	1958	600	—	—	300	300
	Bouw van een ontzavelingsinstallatie te Coevorden	1956	1957	500	—	100	400	—
146	Leidingen met toebehoren ten behoeve van het transport van aardgas naar de verschillende distributie-netten (Noord-Oost-Nederland)	1952	1957	53 931	35 560	15 758	2 613	—
	Leidingen ten behoeve van Centraal Nederland c.s.	1952	1957	19 382	7 015	10 468	1 899	—
	Kraak- en compressie-installatie te Utrecht	1956	1957	7 200	—	7 200	p.m.	—
	Leidingen met toebehoren ten behoeve van het gastransport voor Gelderland	1955	1957	10 937	908	8 625	1 404	—
	Diverse aftakkingen, uitbreidingen en verleggingen van gasleidingen	1954	1957	9 017	1 508	5 265	2 244	—
—	Bouw en inrichting van een kernreactor in Nederland (aandeel van het rijk)	1955	1958	14 000	3 000	1 000	6 000	4 000
	Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening							
389*	Landbouwhogeschool te Wageningen:							
	bouw laboratorium voor organische fysische colloidchemie	1956	1958	2 300	—	150	500	1 650
	uitbreiding laboratorium voor plantenfysiologisch onderzoek	1956	1958	500	—	50	350	100
	bouw middengebouw met collegezalen behorende bij het gebouwencomplex voor scheikunde op „de Dreijen”	1957	1959	1 200	—	—	200	1 000
	bouw kassen voor de afdeling fytopathologie en entomologie	1956	1958	1 165	—	400	400	365
	Centraal instituut voor landbouwkundig onderzoek te Wageningen:							
	bouw bedrijfsruimte en stalruimte op de proefboerderijen Ossenkampen en Veenkampen	1956	1957	320	—	100	220	—
	bouw magazijnruimte en bergruimte voor proefmaterialen bij de proefboerderij Droevendaal	1956	1958	325	—	10	100	215
	Bouw rijkstuinbouwschool te Aalsmeer	1957	1959	950	—	—	20	930
418	Bouw van woningen en andere opstallen door het Staatsbosbeheer	1957	1957	310	—	—	310	—
	Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid							
332*	Bouw rijksinstituut voor de volksgezondheid te Bilthoven (3e etappe A)	1955	1957	2 900	200	1 600	1 100	—

Art.	Investerings	Jaar van aanvang	Jaar van voltooiing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Bouw gewestelijk arbeidsbureau en districts-bureau voor de arbeidsvoorziening te 's-Hertogenbosch	1956	1957	500	—	200	300	—
	Bouw werkplaats c.a. bij een paviljoen van de rijkspsychiatrische inrichting te Eindhoven . . .	1956	1957	250	—	50	200	—
	Bouw barakken voor arbeidstherapie rijksgesticht te Grave.	1956	1957	350	—	50	300	—
	Ministerie van Maatschappelijk Werk							
123*	Bouw en verbouw van kampen ten behoeve van de huisvesting van Ambonezen	1956	1958	20 700	—	4 000	9 700	7 000
	Zuiderzeefonds							
23/24	Afsluitdijk en voorzieningen in het belang van de afwatering en de scheepvaart	1919	1960	153 000	148 090	350	460	4 100
25/38	Waterbouwkundige werken Noordoostelijke Polder	1936	1958	160 000	140 000	6 500	4 900	8 600
39/62	Landbouwkundige werken Noordoostelijke Polder	1942	1957	570 000	477 000	52 300	40 700	—
63/75	Waterbouwkundige werken Oostelijk Flevoland	1950	1962	320 000	151 000	40 500	17 100	111 400
76/95	Landbouwkundige werken Oostelijk Flevoland . .	1956	1966	655 000	—	4 100	15 750	635 150
96/108	Waterbouwkundige werken Markerwaard	1956	1965	325 000	—	3 500	24 200	297 300
109/110	Afwerkingsprogramma Wieringermeer.	1945	1957	5 600	3 200	1 700	700	—
	Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf							
11	Nieuwbouw (eerste etappe)	1957	1959	3 800	—	—	800	3 000
	Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie							
29	Terreinen en gebouwen			19 732	—	—	19 732	—
	Machines, werktuigen en instrumenten.			1 936	—	—	1 936	—
	Wagens en lorries.			461	—	—	461	—
	Automobielen en motorrijwielen			4 641	—	—	4 641	—
	Kantoor machines.			2 136	—	—	2 136	—
	Meubilair			1 978	—	—	1 978	—
	Transorma's en transportbanen.			1 900	—	—	1 900	—
	Brievenbussen en postautomaten			1 350	—	—	1 350	—
	Centrales (telegrafie)			504	—	—	504	—
	Transmissie-inrichtingen (telegrafie)			990	—	—	990	—
	Telegraafinstallaties (verreschrijvers en toebehoren) bij aangesloten	1957	1957 (jaarplan)	2 070	—	—	2 070	—
	Centrales (telefonie)			34 000	—	—	34 000	—
	Districts-, interdistricts- en internationale kabels			10 000	—	—	10 000	—
	Versterkerinrichtingen.			7 200	—	—	7 200	—
	Lokale kabels (telefonie).			23 000	—	—	23 000	—
	Telefoontoestellen.			8 000	—	—	8 000	—
	Huistelefooninrichtingen.			4 400	—	—	4 400	—
	Cellen.			200	—	—	200	—
	Apparatuur mobilfoondienst			900	—	—	900	—
	Radio-verkeersdienst (zend- en ontvanginrichtingen)			1 365	—	—	1 365	—
	Draadomroep			3 200	—	—	3 200	—
	Televisie-apparatuur			3 294	—	—	3 294	—
	Overige.			143	—	—	143	—
	Staatsvisserijhavenbedrijf							
29	Uitbreiding en vernieuwing van terreinen, gebouwen en inrichtingen	1957	1957	1 385	—	—	1 385	—
	Staatsmijnen in Limburg							
13	Koolwinningsbedrijven:							
	Staatsmijn Wilhelmina.	1955	1958	10 326	588	2 530	3 053	4 155
	Staatsmijn Emma	1947	1958	32 564	16 957	4 140	4 874	6 593
	Staatsmijn Hendrik	1952	1960	25 483	7 170	3 742	5 973	8 598
	Staatsmijn Maurits	1953	1961	30 789	8 090	5 053	4 971	12 675

Art.	Investeringsen	Jaar van aan- vang	Jaar van vol- tooing	Totale kosten	Vermoedelijke uitgaven t.l.v. de begroting			
					t/m 1955	1956	1957	later
	Cokesfabrieken en chemische bedrijven:							
	Cokesfabriek Emma.	1951	1958	27 187	16 766	7 976	2 345	100
	Cokesfabriek Maurits	1955	1959	24 838	15	1 877	4 946	18 000
	Stikstofbindingsbedrijf	1954	1959	98 375	16 522	23 025	30 523	28 305
	Gasdistributiebedrijf	1956	1958	4 086	46	1 400	1 690	950
	Energiebedrijven:							
	Algemeen	1954	1957	7 985	2 450	3 150	2 385	—
	Staatsmijn Wilhelmina.	1956	1957	2 254	—	1 210	1 044	—
	Staatsmijn Emma	1954	1958	29 282	1 175	5 855	10 145	12 107
	Staatsmijn Hendrik	1955	1957	525	95	300	130	—
	Staatsmijn Maurits	1957	1958	350	—	—	200	150
	Stikstofbindingsbedrijf.	1956	1958	1 385	—	380	455	550
	Diverse bedrijven en diensten.	1955	1959	21 317	2 860	5 800	7 266	5 391
	Staatsmijn Beatrix	1953	1957	24 300	10 800	6 500	7 000	—

6. Overzicht van de in de begroting 1957 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken, begrepen in het bouwprogramma 1957

Het bouwprogramma omvat ook nu weer alle werken op het gebied van de waterbouw, de wegenbouw, de spoorwegbouw, de bouw van woningen en boerderijen, de industriële bouw, alsmede alle werken op enig ander gebied van de bouwnijverheid, met uitsluiting echter van de militaire werken en de werken, waarvan de kosten minder dan f 2000 bedragen.

Met betrekking tot de bedragen, welke in het overzicht worden vermeld, zij opgemerkt, dat deze niet zijn gebaseerd op de aantallen woningen en andere gebouwen of werken, welke gereed komen, maar op de te verwerken bedragen, met andere woorden: op de voortgang van de werken, welke in uitvoering zijn of in uitvoering zullen worden genomen.

Loonsverhogingen en prijsstijgingen doen haar invloed gelden op de in geld uitgedrukte ramingen. Bij vergelijking van het programma 1956 met de verwachte produktie voor dat jaar en met het programma 1957 dienen deze factoren in aanmerking te worden genomen.

Voor het programma 1957 is uitgegaan van een volledige bezetting van het bouwapparaat en van een verhoging van de produktiviteit, mede door het voortgang vinden van de toepassing van arbeidbesparende werkmethoden. Het programma voorziet de bouw van 75 000 woningen. Aan de industriële bouw wordt een zo ruim mogelijke armslag gegeven.

Het overzicht strekt er in het bijzonder toe, het aandeel van het rijk in de financiering van het bouwprogramma tot uitdrukking te brengen. Dit aandeel zal voor 1957 680 miljoen belopen.

Daarnaast komt de financiering voor 650 miljoen ten laste van de lagere publiekrechtelijke lichamen en voor 1150 miljoen ten laste van particulieren.

Over de laatste vijf jaren vertoont het aandeel van het rijk in de financiering, uitgedrukt in procenten, vrij sterke wijzigingen:

	<i>totaal</i> <i>bouwprogramma</i>	<i>aandeel</i> <i>van het rijk</i>	<i>in %</i>
1953	1623	499	30,7
1954	1946	771	39,6
1955	1842	650	35,3
1956	2047	628	30,7
1957	2496	680	27,2

De sterke stijging van het percentage in 1954, welke stijging ook in 1955 nog voor een deel bleef gehandhaafd, vloeide in hoofdzaak voort uit de opnemings in het bouwprogramma van bedragen voor het herstel van watersnoodschade, welk herstel vrijwel volledig ten laste van het rijk kwam. In 1956 is deze factor uitgewerkt. De voor 1957 verwachte daling van het procentuele rijksaandeel houdt voornamelijk verband met de hogere programmering voor de woningwetwoningen en de geraamde toeneming van de vrije bouw, ten aanzien van welke beide sectoren de financiering voor rekening van anderen dan het rijk komt. Ook het teruglopen van de herbouw van oorlogsschadepercelen, welke voor een belangrijk deel ten laste van het rijk komt, draagt tot de daling van het percentage bij.

In het volgende overzicht wordt van het aandeel van het rijk in de kosten van het bouwprogramma 1957 een specificatie gegeven. De daarin voorkomende bedragen sluiten in vele gevallen niet direct aan op de ramingen in de begroting. Eensdeels, omdat in het overzicht rekening is gehouden met bedragen, welke met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet uit vorige jaren bechikbaar komen, anderdeels, omdat de begrotingsramingen in het algemeen niet gericht zijn op het geven van een splitsing in bedragen, welke wel en welke niet op het bouwprogramma betrekking hebben.

Aard der werken	Bouwpro- gramma 1956	Ver- wachte produktie 1956	Bouwpro- gramma 1957	Waarvan t.l.v. rijks- begroting 1957	Bouw door bemid- deling R.G.D.	Bouw, niet door bemiddeling R.G.D.						
						VI Onderwijs, K. en W.	VIII Financiën	IXA Wederopbouw en Volkshuisv.	IXB Verk. en Waterst. en Zuid. zeefonds	X Economische Zaken	XI Landbouw, V. en V.	XII Sociale Zaken en Volksgezondheid
Woningen	950	1000	1100	192				5				
Woningwetbouw	365	340	420	5				148				
Premiebouw	430	470	534	148								
Herbouw oorlogsschade	130	80	60	39			39					
Vrije bouw	19	100	80	—								
Uitbreiding woningen	6	10	6	—								
Boerderijen	42	55	52	20								
Noordoostpolder (incl. woningen)	13	13	13	13					13			
Domeinen	2	2	3	3			3					
Oude land	27	40	36	4							4	
Andere agrarische gebouwen	10	20	18	—								
Nijverheid	240	350	320	32								
Technische hogeschool, Delft	4	4	4	4	4							
Overige (w. o. Staatsmijnen)	236	346	316	28		3	4			16	4	1
Handel en verkeer	95	115	130	41								
P.T.T.	18	14	25	25	12				13			
Noordoostpolder	—	1	—	—								
Overige	77	100	105	16			16					
Gezondheidszorg en hygiëne	52	48	57	2	1		1					
Kerken	18	19	23	8			7		1			
Scholen	115	120	150	13	12		1					
Overige bijzondere gebouwen	25	23	42	10	10							
Overheidsgebouwen	25	20	28	17	15		2					
Herstel oorlogsschade gebouwen, buitengewoon onderhoud en verbouw gebouwen	75	100	82	12	2	2	2	6				
Weg- en waterbouwkundige kapitaalwerken	400	430	494	333								
Rijkswaterstaat (incl. Zuiderzeewerken)	187	175	202	202					202			
Noordoostpolder	2	2	2	2					2			
Domeinen	1	1	1	1			1				64	
Cultuurtechnische dienst	46		64	64							45	
Overige	164	252	225	64			17			2		
Totaal	2047	2300	2496	680	56	5	93	159	231	18	117	1

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1950 tot en met 1957

Het merendeel van de rijksmiddelen — dit geldt in het bijzonder voor de belastingmiddelen — heeft een algemeen karakter en kan niet aan een afzonderlijk onderwerp van staatszorg worden toegerekend. Het is derhalve niet mogelijk, de belastingmiddelen, welke in beginsel dienen voor de financiering van alle categorieën van uitgaven, toe te bedelen aan enkele bepaald daarvoor aangewezen functionele uitgavengroepen.

Op grond hiervan is er eveneens van afgezien, de niet-belastingmiddelen, welke zouden zijn toe te rekenen aan bepaalde functies, doch die ten opzichte van de belastingmiddelen kwantitatief niet belangrijk zijn, functioneel op te delen.

Volstaan is met een indeling in enkele categorieën, waarbij o.a. enige belangrijke baten, welke een bijzonder karakter dragen, naar voren komen.

Bij de belastingen is onderscheid gemaakt tussen de kostprijsverhogende belastingen en de belastingen op inkomen, winst en vermogen. In het bedrag wegens opbrengst van belastingen op inkomen, winst en vermogen voor 1957 zijn voor de kohierbelastingen ramingen opgenomen van de opbrengst van één belasting-, respectievelijk boekjaar, hetgeen betekent, dat geen rekening is gehouden met bijzondere factoren als inhaal van achterstand, versnelling van de aanslagregeling en overloop. De bedragen, vermeld voor de jaren 1950 t/m 1956, betreffen werkelijke, respectievelijk vermoedelijke rekeningcijfers; de baten, voortvloeiende uit de genoemde factoren, zijn hierin dus wel begrepen.

Tot de exploitatiebaten van bedrijven zijn, behalve de baten van de eigenlijke staatsbedrijven, ook die van de Nederlandsche Bank en van andere bedrijven in de particuliere sector gerekend. Tot deze laatste bedrijven behoren o.m. de N.V. Breedband, de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, de Nederlandse Aardoliemaatschappij, de N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie, de N.V. Nederlandsche Spoorwegen, de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel en de

N.V. Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken.

De inkomsten wegens rente hebben betrekking op ontvangen rente van staatsbedrijven en andere instellingen.

Middelen met een speciaal karakter worden gevormd door de baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, de vrijgegeven tegenwaardegelden, de baten wegens herstelbetalingen, gerecupereerde goederen en liquidatie van vijandelijk vermogen.

Als baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, zijn beschouwd de tegoedschrijvingen aan 's rijks middelen in verband met de devaluaties van de gulden tegen het einde van de oorlog en in 1949, zomede de baten in verband met de geldzuivering.

Wat betreft de vrijgegeven tegenwaardegelden, zij vermeld, dat het hier gaat om de totale vrijgave, ongeacht de bestemming, welke aan de beschikbaar gekomen middelen is gegeven.

Onder de gerecupereerde goederen is mede begrepen het naar Nederland teruggevoerde monetaire goud.

De diverse middelen ten bate van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I vormen een conglomeraat van inkomsten wegens prestatie van diensten en levering van goederen door het rijk, wegens boeten en opbrengst van verbeurd verklaarde goederen, luisterbijdragen en andere speciale heffingen, bijzondere bijdragen enz.

Bij de middelen van de Buitengewone Dienst II is volstaan met een splitsing in ontvangen aflossingen en overige middelen.

De bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen staat tegenover de overeenkomstige post op de uitgavenbegroting en heeft voor de omvang der rijksmiddelen alleen boekhoudkundige betekenis.

Tenslotte zij vermeld, dat teneinde aansluiting te verkrijgen met de elders in deze nota vermelde cijfers der middelen, in het hierna opgenomen overzicht de opbrengsten der bijzondere heffingen buiten beschouwing zijn gelaten. Volledigheidshalve zijn deze opbrengsten echter in een afzonderlijke tabel samengevat.

Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1950 tot en met 1957
(exclusief bijzondere heffingen)

Omschrijving	1950	1951	1952	1953	1954	Ver- moede- delijk beloop 1955	Ver- moede- lijke uit- komsten 1956	1957
Kostprijsverhogende belastingen	1 994,8	2 319,5	2 195,5	2 233,3	2 487,3	2 603,0	2 783,0	2 735,9
Belastingen op inkomen, winst en vermogen . .	2 026,0	2 458,4	2 858,9	2 761,4	2 610,3	3 085,1	3 029,0	3 344,6
Winsten en andere baten van bedrijven	86,4	60,0	43,0	56,0	107,9	75,9	81,7	58,9
Inkomsten wegens rente	72,1	78,8	83,8	101,0	80,3	73,4	63,0	63,0
Ontvangen aflossingen ¹⁾	10,2	1,3	—	—	—	—	—	—
Baten voortvloeiende uit monetaire operaties . .	131,3	6,3	—	—	—	61,3	—	—
Vrijgegeven tegenwaardegeld	278,7	203,0	827,0 ²⁾	221,0	427,9	153,4	155,0	—
Baten wegens herstelbetalingen, gerecupereerde goederen en liquidatie vijandelijk vermogen . .	20,2	72,8	42,1	64,5	130,4	174,1	120,0	50,0
Diverse middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	306,2	359,9	322,8	405,5	361,3	260,6	224,5	255,4
Totaal Middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	4 925,9	5 560,0	6 373,1	5 842,7	6 205,4	6 486,8	6 456,2	6 507,8
Ontvangen aflossingen ¹⁾	255,2	172,6	155,5	229,3	352,7	396,0	168,1	189,1
Diverse middelen Buitengewone Dienst II	91,0	30,4	19,5	36,1	124,6	107,0	96,0	43,4
Totaal Middelen Buitengewone Dienst II (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	346,2	203,0	175,0	265,4	477,3	503,0	264,1	232,5
Totaal der middelen (exclusief bijdrage wegens af- schrijvingen)	5 272,1	5 763,0	6 548,1	6 108,1	6 682,7	6 989,8	6 720,3	6 740,3
Bijdrage van de Gewone Dienst wegens af- schrijvingen	89,9	98,0	100,0	107,0	113,0	125,0	130,0	160,0
Totaal der middelen	5 362,0	5 861,0	6 648,1	6 215,1	6 795,7	7 114,8	6 850,3	6 900,3

Overzicht van de opbrengsten der bijzondere heffingen

Vermogensaanwasbelasting	65,0	64,1	66,4	73,2	43,5	13,4	27,0	8,0
Vermogensheffing ineens	30,6	16,8	20,0	34,1	30,8	10,5	4,0	2,0
Totaal ³⁾	95,6	80,9	86,4	107,3	74,3	23,9	31,0	10,0

¹⁾ De door het rijk ontvangen aflossingen worden sinds 1952 alle ten bate van de Buitengewone Dienst II gebracht.

²⁾ Waarvan 750 miljoen ter aflossing van vlottende schuld.

³⁾ Het totaal van de opbrengsten der bijzondere heffingen tot en met 1954, vermeerderd met het vermoedelijk beloop over 1955, de vermoedelijke uitkomsten over 1956 en de verwachte opbrengst over 1957, bedraagt rond 3221 miljoen.

8. Vergelijkend overzicht van de belastingmiddelen voor 1956 en 1957

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oorspronkelijke raming 1956	Vermoedelijke uitkomsten 1956	Raming 1957
I. <i>Kostprijsverhogende belastingen</i>			
a. Vereveningsheffing	325	375	80
b. Motorrijtuigenbelasting	80	90	102
c. Invoerrechten	675	700	760
d. Accijns op gedistilleerd	123	125	128
e. Accijns op bier	27	30	32
f. Accijns op suiker	76	81	84
g. Accijns op tabak	385	400	420
h. Omzetbelasting	1 200	1 300	1 475
i. Rechten van zegel	57	57	59
j. Rechten van registratie	75	76	78
Totaal I	3 023	3 234	3 218
II. <i>Belastingen op inkomen, winst en vermogen</i>			
a. Inkomstenbelasting	1 150 ¹⁾	1 400 ³⁾	1 500 ⁴⁾
b. Vermogensbelasting	75 ¹⁾	90 ³⁾	95 ⁴⁾
c. Vennootschapsbelasting	875 ²⁾	925 ³⁾	1 075 ⁵⁾
d. Loonbelasting	800	965	1 075
e. Dividendbelasting	95	90	95
f. Commissarissenbelasting	14	16	17
g. Rechten van successie, enz.	120	125	110
Totaal II	3 129	3 611	3 967
Totaal I en II	6 152	6 845	7 185
Aandeel Gemeentefonds ⁶⁾	910	978	1 045
Aandeel Provinciefonds ⁶⁾	44	48	52
Aandeel Landbouw-Egalisatiefonds	6	7	7
	960	1 033	1 104
Ten bate van de rijksbegroting	5 192	5 812	6 081

¹⁾ Raming opbrengst belastingjaar 1956.²⁾ Raming opbrengst over boekjaar 1955 (1954/'55).³⁾ Raming opbrengst boekingsstijdvak 1956/'57.⁴⁾ Raming opbrengst belastingjaar 1957.⁵⁾ Raming opbrengst over boekjaar 1956 (1955/'56).⁶⁾ Het aandeel van het Gemeentefonds en het Provinciefonds bedraagt een percentage van de sub I en II genoemde belastingen, met uitzondering van de vereveningsheffing, de motorrijtuigenbelasting en het aandeel van

het L.E.F. in de opbrengst van de accijns op het gedistilleerd. De aandelen der beide fondsen zijn gesteld op de volgende percentages:

	oorspronkelijke raming 1956	vermoedelijke uitkomsten 1956	raming 1957
Gemeentefonds	15,85	15,34	14,94
Provinciefonds	0,76	0,76	0,75

In het overzicht zijn niet opgenomen de vermogensaanwasbelasting en de vermogensheffing ineens (geraamde opbrengst voor 1957 respectievelijk 8 en 2 miljoen) en evenmin de niet aan de rijksbegroting ten goede komende rijksbelastingen (grondbelasting en personele belasting).

9. De sterkte van het burgerlijk rijksperoneel

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijksperoneel

*20 man meer
volgens Mr de Ben
29-8-1957*

Hoofdstuk/Fonds	Werkelijke sterkte								Geraamd in de begroting		
	1 jan. 1950	1 jan. 1951	1 jan. 1952	31 jan. 1953	31 jan. 1954	31 jan. 1955	31 jan. 1956	30 juni 1956	1955	1) 1956	1957
II. Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin.	348	364	332	346	338	338	333	329	346	354	354
II A. Algemene Zaken	106	111	112	114	120	118	119	123	123	124	129
III. Buitenlandse Zaken.	673	754 ²⁾	865 ³⁾	2 275 ³⁾	2 375 ³⁾	2 567 ³⁾	2 694 ³⁾	2 672	2 649	2 818	2 831
IV. Justitie	16 641	15 789	14 291	14 243	14 285	14 096	13 994	14 006	15 018	14 933	14 573
V. Binnenlandse Zaken.	1 002	1 092	1 144	726	833	870	911	929	953	1 000	1 000
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	6 841	7 294	7 468	7 582	8 207	8 662	9 113	9 455	9 622	10 380	10 620
VII B. Financiën	22 458	22 372	22 170	21 899	21 860	21 695	21 128	21 065	21 829 ⁴⁾	21 294 ⁴⁾	21 776
IX A. Wederopbouw en Volkshuisvesting	3 880	3 794 ⁵⁾	3 566 ⁵⁾	2 855	2 883	2 868	2 782	2 718	2 940	2 935	2 839
IX B. Verkeer en Waterstaat.	7 284	7 274	7 314	7 251	7 383	7 632	8 205	8 298	8 523	8 684	8 778
X. Economische Zaken	6 753	4 877	4 611	4 529	4 249	3 943	4 076	4 061	4 204	4 360	4 182
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening	7 750	6 642	5 916	5 966	6 180	6 625	7 613	7 806	7 154	8 204	8 911
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	3 925	4 183 ⁶⁾	4 182 ⁶⁾	4 682	4 819	4 968	5 171	5 077	5 373	5 812	5 344
XII A. Maatschappelijk Werk	⁶⁾	⁶⁾	⁶⁾	808	859	888	1 144	1 304	930 ⁷⁾	933 ⁷⁾	1 427
XIII. Overzeese Rijksdelen		330	344	228	245	255	276	284	272	294	308
XIII A. Unie-Aangelegenheden	309	313	370								
XIII B. Uniezaken en Overzeese Rijksdelen											
Algemeen Burgerlijk Pensioenfond.	379	426	434	401	422	443	440	446	440	472	494
Zuiderzeefonds.	1 165	1 176	1 188	1 179	1 194	1 222	1 273	1 303	1 335	1 371	1 456
Sub-totaal	79 514	76 791	74 307	75 084	76 252	77 190	79 272	79 876	81 711	83 968	85 022
VIII A. Oorlog	10 659	12 231	13 873	16 869	19 079	21 662	23 588	23 928	23 891	24 698	25 298
VIII B. Marine	6 118	6 521	7 445	7 951	8 289	8 368	8 568	8 635	8 814	9 366	9 553
Sub-totaal	16 777	18 752	21 318	24 820	27 368	30 030	32 156	32 563	32 705	34 064	34 851
Totaal	96 291	95 543	95 625	99 904	103 620	107 220	111 428	112 439	114 416	118 032	119 873

¹⁾ De aantallen opgenomen in de miljoenennota 1956 zijn voor zoveel nodig herzien.

²⁾ Het verschil tussen de werkelijke sterkte per 1 januari 1952 en 31 januari 1953 is in hoofdzaak het gevolg van het feit, dat in het totaal de administratieve ambtenaren en de Nederlandse en vreemde hulpkrachten in het buitenland zijn verwerkt.

³⁾ Buiten beschouwing zijn gelaten respectievelijk 15 (31 januari 1954), 71 (31 januari 1955), 131 (31 januari 1956) en 137 (30 juni 1956) ambtenaren in tijdelijk dienstverband, belast met werkzaamheden verband houdende met de toekenning en uitbetaling van tegemoetkomingen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië. Bovendien zijn respectievelijk 4, 4, 4 en 2 ter beschikking van de Buitenlandse Dienst gestelde ambtenaren niet opgenomen.

⁴⁾ Hierin zijn begrepen 800 man, welke ten behoeve van de uitvoering van de Algemene Ouderdomswet moeten worden aangetrokken.

⁵⁾ Het verschil tussen de werkelijke sterkte per 1 januari 1952 en 31 januari 1953 is in hoofdzaak het gevolg van de overgang van de Rijks-

dienst voor Uitvoering van Werken (D.U.W.) van het departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting naar het departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

⁶⁾ Aangezien met ingang van 1 september 1952 het departement van Maatschappelijk Werk is ingesteld, zijn de aantallen van de werkelijke sterkte van vóór 31 januari 1953 opgenomen bij de departementen van Binnenlandse Zaken, van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van Overzeese Rijksdelen, voor zover het desbetreffende personeel daarvan afkomstig is.

⁷⁾ De stijging van de aantallen geraamd in de begroting 1957 ten opzichte van 1956 wordt in de eerste plaats veroorzaakt doordat het personeel werkzaam in de sociale sector bij het Hoge Commissariaat in Indonesië (Buitenlandse Zaken) in dienst van het departement van Maatschappelijk Werk is overgenomen.

Voorts bracht de wijziging in de verzorging van in woonoorden opgenomen Ambonezen een overneming van personeel van het departement van Sociale Zaken (directie Arbeidsvoorziening) met zich mede.

10. De budgettaire betekenis van de met tegenwaardegelden gefinancierde en te financieren additionele uitgaven

Van het saldo van de speciale rekening bij de Nederlandsche Bank, waarop de tegenwaardegelden zijn gestort, welke voortvloeiden uit de economische en militaire hulpverlening, is in totaal ongeveer 1 miljard beschikbaar gesteld voor de financiering van een aantal civiele en militaire projecten, welke zonder die financiering niet of nog niet tot uitvoering zouden zijn gebracht.

In de oorspronkelijke begroting wordt met de uitvoering van deze z.g. additionele projecten geen rekening gehouden. De begrotingsvoorzieningen terzake worden bij suppletoire wet getroffen.

De meeste projecten hebben een meerjarig karakter. Het is gebruik het totale, voor de volledige uitvoering van het project, vereiste bedrag ineens uit te trekken op de suppletoire begroting voor het dienstjaar, waarin naar verwachting met de uitvoering een aanvang zal worden gemaakt. Door de begrotingspost aan te wijzen voor toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet ontstaat de mogelijkheid, het niet tot be-

steding gekomen bedrag naar de begroting van het volgende jaar over te schrijven. Ook in die begroting en zo nodig in volgende begrotingen wordt de begrotingspost voor toepassing van genoemd wetsartikel aangewezen. Een eenmaal op de begroting beschikbaar gesteld krediet kan op deze wijze, onafhankelijk van het jaar van verwerking, volledig worden gebruikt.

Overeenkomstig deze praktijk zijn ook in de ontwerp-begroting 1957 geen bedragen opgenomen voor de voortzetting van de verschillende thans nog in uitvoering zijnde projecten. De werkelijke uitgaven ten laste van de begroting 1957 zullen echter, zoals uit achterstaand overzicht blijkt, naar verwachting ruim 154 miljoen bedragen. Daartegenover mag met een ongeveer gelijk bedrag aan ontvangsten door het vrijgeven van tegenwaardegelden worden gerekend.

Het hierna opgenomen overzicht toont in hoeverre de uitvoering van de verschillende additionele projecten in de begrotingsjaren 1950 tot en met 1955 is gevorderd en naar verwachting in de jaren 1956 en 1957 zal worden voortgezet.

(in miljoenen guldens)

Project	Totaal krediet	Uitgaven t.l.v. de begroting								
		1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	later
<i>Civiele projecten</i>										
Dijken Z.O. Polder	20,0	8,0	12,0	—	—	—	—	—	—	—
Biesbosch-plan	2,5	1,5	1,0	—	—	—	—	—	—	—
Koninklijke Nederlandsche Hoogovens	9,0 ¹⁾	7,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Breedband	87,0	20,0	67,0	—	—	—	—	—	—	—
Hotelbouw	7,0	0,3	2,5	4,2	—	—	—	—	—	—
Bevordering toeristenbezoek	0,5	0,1	0,3	—	—	0,1	—	—	—	—
Ontwikkelingsplan Z.O. Drenthe	5,1	0,1	1,3	0,9	0,7	0,5	0,5	0,8	0,3	—
Technische hulp en subsidies										
Contactgroep Opvoering										
Productiviteit	8,5	0,2	0,7	0,7	1,0	1,3	1,1	0,6	1,0	1,9
Uitrusting rijkswerkplaatsen	3,0	1,1	1,7	0,1	0,1	—	—	—	—	—
Agrarisch onderzoek	7,3	—	0,5	1,3	1,2	1,5	0,8	0,8	0,8	0,4
Moderne voederbouw	14,0	—	1,2	3,8	3,3	2,2	3,0	0,5	—	—
Groenvoederdrogers	5,7	—	0,1	1,7	0,2	0,5	0,6	0,9	1,0	0,7 ²⁾
Garantiefonds groenvoederdrogerijen	5,0	—	—	5,0 ³⁾	—	—	—	—	—	—
Borgstellingsfonds voor de landbouw	25,0	—	—	25,0	—	—	—	—	—	—
Rundvee-t.b.c.-bestrijding	50,0	—	8,5	10,0	10,0	10,0	10,0	1,5	—	—
Winning organische meststoffen	10,0	—	0,3	0,1	—	1,1	2,5	6,0	—	—
Tuberculose-bestrijding	1,6	—	0,7	0,9	—	—	—	—	—	—
Rijksinstituut voor de Volksgezondheid	1,0	—	0,1	0,5	0,4	—	—	—	—	—
Influenza-bestrijding	0,2	—	—	0,1	—	—	—	—	0,1	—
Agrarische produktiviteitsprojecten	10,0	—	—	—	0,8	2,0	2,0	2,8	2,4	—
Industriële produktiviteitsprojecten	13,0	—	—	—	0,9	1,0	1,9	3,0	3,0	3,2
„Moody”-productiviteitsprojecten	10,3	—	—	—	0,1	0,4	0,9	2,0	3,0	3,9
Ontwikkeling technische procédés en apparaturen	20,0	—	—	—	—	0,5	0,3	1,5	3,0	14,7
	315,7 ⁴⁾	38,6	97,9	54,3	18,7	21,1	23,6	20,4	14,6	24,8
<i>Militaire projecten</i>										
Productie militaire voertuigen	175,0	—	—	21,0	31,3	38,0	37,8	46,9	—	—
Bouw van 14 mijnenvegers	76,3	—	—	6,7	7,6	17,3	23,7	16,0	5,0	—
Productie van Hawker-Hunter dagjagers	100,7	—	—	—	—	18,2	3,8	5,7	69,0	4,0
Productie van S 14-straaloffenvliegtuigen	15,5	—	—	—	—	9,5	3,4	2,6	—	—
Aanmaak van artilleriemunitie	34,0	—	—	—	—	—	1,2	9,9	10,9	12,0
Productie van jeeps	49,0	—	—	—	—	—	18,9	25,0	5,1	—
Productie van trucks	112,0	—	—	—	—	—	—	61,9	50,1	—
Bouw van radarbunkers	8,9	—	—	—	—	—	8,9	—	—	—
	571,4 ⁵⁾	—	—	27,7	38,9	83,0	97,7	168,0	140,1	16,0

¹⁾ 1,7 miljoen blijft onbested.²⁾ 0,2 miljoen blijft onbested; overeengekomen is hiermede nieuwe agrarische projecten te financieren.³⁾ 4 miljoen wordt overgebracht naar het Borgstellingsfonds voor de landbouw; 0,2 miljoen is bestemd voor de financiering van nieuwe agrarische projecten.⁴⁾ Voor een garantiefonds ten behoeve van de financiering van onder-

nemingen met risicodragend kapitaal is voorts 100 miljoen gereserveerd (Gedrukte stukken, zitting 1955—1956, 4173).

⁵⁾ Voor kapitaaldeelname in de Artillerie-Inrichtingen is 28 miljoen gereserveerd; in totaal is derhalve voor militaire projecten 599,4 miljoen beschikbaar gesteld; een aanvullend bedrag van 0,6 miljoen is reeds aangevraagd voor de productie van militaire voertuigen, waardoor het totaalbedrag voor militaire projecten op 600 miljoen zal worden gebracht.

11. Voorzieningen met betrekking tot de financiën der lagere publiekrechtelijke lichamen.

1. Het Gemeentefonds, het Provinciefonds en de ten behoeve van de provinciën en gemeenten geheven rijksbelastingen

De ramingen van de begroting van het Gemeentefonds zijn gebaseerd op de wet van 8 januari 1955 (*Stb.* 17), betreffende de financiële verhouding tussen het rijk en de gemeenten voor de jaren 1953 tot en met 1957.

De middelen van het fonds, bedoeld bij artikel I/12, sub *a* en *b*, van de genoemde wet, kunnen voor 1957 worden gesteld op 14,94 % van de zuivere opbrengst van de volgende belastingen:

inkomstenbelasting	f 1 500 000 000
vermogensbelasting	95 000 000
vennootschapsbelasting	1 075 000 000
loonbelasting	1 075 000 000
dividendbelasting	95 000 000
commissarissenbelasting	17 000 000
invoerrechten	760 000 000
accijnzen (na aftrek van het aandeel in de accijns op gedistilleerd ten behoeve van het Landbouw-Egalisatiefonds)	657 271 158
omzetbelasting	1 475 000 000
rechten van zegel	59 000 000
rechten van registratie	78 000 000
rechten van successie, van overgang en van schenking	110 000 000
Totaal	f 6 996 271 158

Van dit bedrag is 10,79 % of f 754 897 658 bestemd voor de financiering van de algemene uitkering en voor reservering, terwijl 4,15 % of f 290 345 253 dient voor financiering van de belastinguitkering. Het is thans nog niet mogelijk aan te geven, welk gedeelte van het bedrag ad f 754 897 658 zal worden gebruikt voor uitkering aan de gemeenten en welk gedeelte voor reservering. Over deze vraag moet ingevolge artikel I/6, tweede lid, van de genoemde wet de Raad van advies voor de gemeentefinanciën worden gehoord, waartoe de nodige maatregelen zullen worden getroffen.

De rentevergoeding wegens de over afgesloten dienstjaren gevormde reserve van het Gemeentefonds, bedoeld bij artikel I/12, sub *c*, juncto artikel I/11, van de meergenoemde wet, zal voor 1957 2½ % bedragen; over de jaren 1953 tot en met 1956 bedroeg deze vergoeding 2 %. De reserve over afgesloten dienstjaren wordt per 1 januari 1957 geraamd op rond f 261 000 000. De rentevergoeding is derhalve te ramen op f 6 525 000.

Het aandeel van het Provinciefonds in de bovengenoemde belastingen zal voor 1957, indien het nog aanhangige wetsontwerp tot wijziging van de financiële verhouding tussen het rijk en de gemeenten en tussen het rijk en de provinciën (no. 4104) tot wet wordt verheven, 0,75 % bedragen. Hiermede zal een bedrag van f 52 472 034 voor het fonds beschikbaar komen.

Naast de bedoelde uitkeringen, dus buiten de genoemde fondsen om, komen nog rechtstreeks ten goede aan de gemeenten de opbrengst in hoofdsom en de gemeentelijke opcenten op de grondbelasting en de personele belasting en aan de provinciën de opbrengst der provinciale opcenten op die belastingen. Zowel de gemeenten als de provinciën ontvangen bovendien nog ten laste van de rijksbegroting compensatie voor het verlies, dat zij leden in verband met de per 1 januari 1954 ingegane tariefsverlaging van de personele belasting, terwijl de gemeenten eveneens compensatie ten laste van de rijksbegroting ontvangen voor de in 1956 ingegane verlaging van het maximum aantal gemeentelijke opcenten op de grondbelasting. De opbrengst van deze belastingen en compensaties bedraagt naar globale raming:

<i>Grondbelasting</i>	<i>Gemeenten</i>	<i>Provinciën</i>
hoofdsom	30,5 mln	—
opcenten	16,5 „	16 mln
compensatie opcenten	37 „	—
tezamen	84 mln	16 mln
<i>Personele belasting</i>		
hoofdsom	15 mln	—
opcenten	22 „	8 mln
compensatie hoofdsom	10,5 „	—
compensatie opcenten	15,5 „	5 mln
tezamen	63 mln	13 mln
Totaal generaal	147 mln	29 mln

2. De bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's rijks kas

Van de bijdragen, welke de lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks en merendeels op grond van wettelijke regelingen uit 's rijks kas ontvangen, kan, naar de doeleinden waartoe deze gelden worden verstrekt, het volgende overzicht worden samengesteld.

Overzicht van de bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's rijks kas

(in miljoenen guldens)

	Oor- spronkelijk vastgesteld 1956	Ver- moedelijke uitkomsten 1956 ¹⁾	Ontwerp- begroting 1957 ¹⁾
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			
Politie	96	99	99
Onderwijs	115	122	124
Sociale voorzieningen	80	90	89
Volkshuisvesting	106	117	112
Waterstaatswerken	84	68	71
Herstel oorlogsschade	70	60	70
Bescherming Bevolking	12	10	14
Rampschade	6	19	—
Vergoeding aan provinciën en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele- en de grondbelasting	61	67	68
Overige doeleinden	8	8	6
	638	660	653
Buitengewone Dienst II			
Voorschotten ingevolge art. 56 van de Woningwet	10	5	10
Overige doeleinden	1	2	1
	11	7	11

¹⁾ Exclusief de gevolgen van algemene loonsverhogingen na 31 aug. 1956.

Het voor politie uitgetrokken bedrag betreft de bijdrage in de kosten van gemeentepolitie.

De stijging van de onderwijsbijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen is voor een groot deel te wijten aan de te verwachten toeneming van het aantal leerlingen bij het gemeentelijk gewoon, voortgezet gewoon en uitgebreid lager onderwijs.

De sociale voorzieningen betreffen voor ruim 50 miljoen uitgaven voor complementaire sociale en arbeidsvoorzieningen.

Voorts is hieronder opgenomen een bedrag van 25 miljoen voor kostwinnersvergoedingen aan dienstplichtige militairen, welke vergoedingen door de gemeenten worden uitgekeerd.

De bijdragen voor volkshuisvesting betreffen hoofdzakelijk de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen, als bedoeld in artikel 56, leden 3 en 4, van de Woningwet. Voorts heeft deze post betrekking op bijdragen aan gemeenten in de kosten van verbetering en splitsing van bestaande woningen.

In de bijdragen voor waterstaatswerken zijn o.m. opgenomen uitgaven voor versterking van zwakke plaatsen in bestaande hoogwaterkeringen, opgenomen voor 15 miljoen. Bij de raming van dit bedrag is er mee rekening gehouden, dat het onbestede gedeelte van vorige dienstjaren, geraamd op 20 miljoen, in 1957 nog beschikbaar komt ingevolge de overboeking van genoemd bedrag krachtens artikel 24 van de Comptabiliteitswet. Voorts zijn onder de bijdragen voor waterstaatswerken opgenomen de uitkeringen aan de provincies gezamenlijk, als bedoeld in de wet van 6 oktober 1934 tot instelling van een verkeersfonds, opgenomen voor een bedrag van 34,6 miljoen.

De uitgaven verband houdende met de watersnood zullen, voor zover zij via lagere publiekrechtelijke lichamen tot besteding geraken, geheel kunnen worden gefinancierd uit bedragen, welke met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet van 1956 naar 1957 kunnen worden overgebracht.

De verhoging van de post vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele en de grondbelasting houdt verband met het normale accres in de opbrengst der personele en grondbelasting.

Het bedrag, dat voor de post voorschotten ingevolge artikel 56 van de Woningwet is uitgetrokken, is bedoeld om in bijzondere gevallen de nieuwbouw van woningwetwoningen te kunnen financieren uit 's rijks kas. Er is bij de vaststelling van dit bedrag van uitgegaan, dat de gemeenten, evenals dit in voorgaande jaren het geval is geweest, de nodige gelden grotendeels op de kapitaalmarkt zullen kunnen opnemen.

12. De staatsbalans

Staatsbalans per 31 december 1955 (in miljoenen guldens)

Activa

(met ter vergelijking de cijfers van de balans 1954)

Passiva

	1954		1955			1954		1955	
1. Kas-, bank- en giroaldi		714		669	11. Schulden op korte termijn:				
2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen:					a. Schatkistpapier in omloop . .	3 186		3 120	
a. Belastingen	2 922		3 057		b. Schatkistpromessen bij de Nederlandse Bank ingevolge overeenkomst van 26 februari 1947.	360		322	
b. Nog ten gunste van 1955 (1954) te ontvangen middelen e.d. . .	113		126		c. Institutionele beleggers	296		258	
c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen	1 355		1 247		d. Onbelegde gelden Postcheques en Girodienst	393		367	
		4 390		4 430	e. Muntbiljetten in omloop	159		171	
3. Vorderingen op lange termijn . .		1 249		1 077	f. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden enz. . .	1 261		1 233	
4. Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden		P.M.		P.M.	g. Diverse schulden op korte termijn	1 509		1 306	
5. Deelneming in het Internationaal Monetair Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling		2 090		2 090	12. Verplichtingen inzake watersnoodschade	1 000	7 164	1 000	6 777
6. Onroerende en roerende goederen:					waarvan reeds betaald	653		834	
a. Duurzame activa en verbruiks- goederen	8 972		9 742		13. Verplichtingen inzake oorlogsschade	6 427		6 290	166
b. Handelsgoederen	124		13		waarvan reeds betaald	4 717		5 316	
		9 096		9 755	14. Storting op staatsschuld door institutionele beleggers (incl. rijksfondsen)		388		321
7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen		4 250		4 165	15. Nederlandsche Bank voor overneming rijksmarkenbezit		300		200
8. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan (contrapost aan de creditzijde onder no. 19). . .		1 632		1 547	16. Verplichtingen verband houdende met de overeenkomsten van Bretton-Woods		1 789		1 784
9. Diverse activa		412		392	17. Schulden op lange termijn:				
10. Saldo		3 965		6 778	a. Geconsolideerde binnenlandse schuld	10 286		10 987	
					b. Buitenlandse schuld	2 286		2 013	
					c. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioen- fonds	P.M.		3 130	
					d. Verplichtingen betreffende andere pensioenfondsen	—		930	
							12 572		17 060
					18. Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen		P.M.		P.M.
					19. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan (contrapost aan de debetzijde onder no. 8). . . .		1 632		1 547
					20. Diverse passiva:				
					a. Muntfonds	116		109	
					b. Reserve waardeveranderingen .	1 780		1 965	
							1 896		2 074
		27 798		30 903			27 798		30 903
21. Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen:					21. Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen:				
a. Betreffende Indonesië	849		760		a. Betreffende Indonesië	849		760	
b. Betreffende diverse instellingen enz.	3 143		3 272		b. Betreffende diverse instellingen enz.	3 143		3 272	
		3 992		4 032			3 992		4 032

Vorenstaande balans is opgesteld naar dezelfde principes als voor de balansen van voorgaande jaren zijn gevolgd.

Ter toelichting op de balanscijfers diene het volgende:

Post 1. Kas-, bank- en giroaldi.

Specificatie:	1954	1955
Nederlandsche Bank	498 mln	442 mln
Postrekening no. 1	25 „	8 „
Overige saldi	191 „	219 „
	714 mln	669 mln

Post 2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen.

a. Belastingen.

Als vorderingen wegens belastingen zijn de belastingbedragen opgenomen, welke ultimo 1955 materieel verschuldigd waren. De samenstelling van het bedrag ad 3057 miljoen luidt als volgt:

1. Kohierbelastingen:		
<i>a. Buitengewone heffingen</i>		50 mln
<i>b. Overige kohierbelastingen:</i>		
Reeds opgelegd (saldo kohierdebiteuren)	1307 mln	
Nog niet opgelegd (globale schatting):		
over 1954 en voorg. jaren	560 „	
over 1955	965 „	
		2832 „
2. Niet-Kohierbelastingen:		
Omzetbelasting	225 mln	
Loonbelasting	145 „	
Accijnzen	145 „	
Vereveningsheffing	60 „	
Successierechten e.d.	40 „	
		615 „
		3497 mln
Hierop in mindering gebracht:		
Aandeel Gemeentefonds en aandeel Provinciefonds	335 mln	
Ultimo 1955 reeds ontvangen, doch nog niet ten gunste van de middelen of van de kohiervorderingen geboekt	105 „	
		440 „
		3057 mln

c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen.

De vermindering van deze post in 1955 wordt hoofdzakelijk gevormd door de daling van de tegenwaarderekening als gevolg van overboekingen naar de gewone schatkistrekening; deze overboekingen beliepen 153 miljoen.

Post 3. Vorderingen op lange termijn.

De belangrijkste mutatie in deze vorderingen heeft betrekking op de voorschotten, verstrekt ingevolge de Woningwet. Op deze voorschotten is in 1955 133 miljoen afgelost.

Post 6. Onroerende en roerende goederen.

a. Duurzame activa en verbruiksgoederen.

Het hieronder opgenomen overzicht geeft een beeld van de samenstelling van het balansbedrag en van de mutaties in 1955. Op het balansbedrag per 31 december 1954 zijn enige correcties aangebracht. Een gedeelte hiervan heeft betrekking

op prijsstijgingen vóór 1955; het desbetreffende bedrag is gereserveerd op de balans onder post 20b.

	(Gecorrigeerde waarde per 31-12-1954)	Investerings in 1955	Afschrijvingen in 1955	Waarde per 31-12-1955
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	3 206	98	34	3 270
Ministerie van Oorlog.	2 464	557	229	2 792
Ministerie van Marine.	1 116	151	53	1 214
Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	284	15	6	293
Burgerlijke rijksgebouwen ..	654	42	7	689
Agrarische eigendommen ..	878	81	4	955
Diversen	505	33	9	529
	9 107	977	342	9 742

b. Handelsgoederen.

De vermindering van de voorraad handelsgoederen is een gevolg van liquidatie van voorraden van het Landbouw-Egalisatiefonds.

Post 7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen.

Specificatie:

N.V. Nederlandsche Spoorwegen	1550 mln
Staatsbedrijf der P.T.T. en Rijkspostspaarbank ..	1220 „
Staatsmijnen	645 „
N.V. Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel	171 „
N.V. Breedband	139 „
N.V. De Nederlandsche Bank	153 „
N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij	116 „
Overige staatsbedrijven en deelnemingen	171 „
	4165 mln

In 1955 hebben zich verscheidene mutaties in deze balanspost voorgedaan. De belangrijkste hiervan heeft betrekking op de Nederlandsche Spoorwegen en vindt zijn oorzaak in het feit, dat een — in de balanspost 1954 begrepen — vordering in rekening-courant van het rijk op het bedrijf ad 257 miljoen in 1955 is afgewikkeld in verband met het beschikbaar stellen door het rijk van een bedrag ad 300 miljoen inzake oorlogsschade. De overige mutaties in de post „Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen” bestaan hoofdzakelijk uit de netto-investeringen, de toeneming van reserves en enige correcties wegens herwaardering. Deze correcties hadden voor een belangrijk gedeelte betrekking op prijsstijgingen vóór 1955; de hiermede gemoeide bedragen zijn gereserveerd onder post 20b van de balans en hebben derhalve geen invloed uitgeoefend op het saldo van de staatsbalans.

Post 11. Schulden op korte termijn.

f. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden, enz.

Deze schulden hebben hoofdzakelijk betrekking op de per 31 december 1955 nog ten laste van de begroting 1955 te verrichten betalingen.

g. Diverse schulden op korte termijn.

De vermindering van deze schulden in 1955 met ruim 200 miljoen wordt voor een belangrijk gedeelte gevormd door de daling van de saldi van enige rekeningen-courant, welke door verschillende instellingen bij het rijk worden aangehouden. Voorts is de onder deze post opgenomen schuld aan de Verenigde Staten van Amerika wegens de verplichting tot terug-

levering van het in de oorlogsjaren geleende muntzilver ge-
daald door de in 1955 plaatsgehad hebbende leveringen.

Volledigheidshalve wordt opgemerkt, dat in het bedrag van 1509 miljoen (ultimo 1954) zijn begrepen de lopende rente ad 3 miljoen betreffende de oorlogsschadeverplichtingen (welke rente in de voorgaande balans nog afzonderlijk was vermeld bij de post „Verplichtingen inzake oorlogsschade”) en een bedrag van 12 miljoen, hetwelk vorig jaar was opgenomen onder „Diverse schulden op lange termijn”.

Post 13. Verplichtingen inzake oorlogsschade.

Op grond van nadere ramingen konden de oorspronkelijke verplichtingen 137 miljoen lager worden gesteld; hiervan had een bedrag van 100 miljoen betrekking op de post onroerende goederen en schepen.

Het bedrag der betalingen steeg met 599 miljoen, waarin is begrepen de hierboven bij de toelichting van post 7 reeds vermelde uitkering aan de Nederlandsche Spoorwegen ad 300 miljoen.

Post 17. Schulden op lange termijn.

a. Geconsolideerde binnenlandse schuld.

In 1955 werden nieuwe staatsleningen uitgegeven tot een bedrag van 850 miljoen.

Geamortiseerd werd 151 miljoen, waarvan ca 30 miljoen door het in betaling nemen van staatsschuld voor voldoening van belastingaanslagen.

Voorts nam het bedrag van de schuld toe met 2 miljoen wegens koerswijziging van de U.S.A.-dollar.

b. Buitenlandse schuld.

Op deze schuld werd in 1955 264 miljoen afgelost, in welk bedrag is begrepen een extra-aflossing van 195 miljoen op de lening, verstrekt door de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling. Voorts daalde de tegenwaarde van de uitstaande schuld met 9 miljoen als gevolg van koerswijziging van de Canadese dollar.

c. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Hiervoor wordt verwezen naar hetgeen terzake reeds is vermeld in hoofdstuk V van de miljoenennota.

d. Verplichtingen betreffende andere pensioenfondsen.

Het opnemen van deze verplichtingen op de balans is eveneens in hoofdstuk V reeds toegelicht. In aansluiting daarop volgt hieronder de samenstelling van het (op globale wijze bepaalde) balansbedrag:

Spoorwegpensioenfonds	600 mln
Algemeen Mijnwerkersfonds	155 „
Stichting tot verzorging en afwikkeling van pensioensaanleggenheden betreffende gewezen overheidsperoneel van Indonesië en hun nagelaten betrekkingen	175 „
	930 mln

Post 18. Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen.

Aangezien nog geen definitieve beslissing is genomen omtrent de toekomstige voorziening ten aanzien van de invaliditeitsverzekering en andere in de Invaliditeitswet geregelde verzekeringen, is voor deze verplichtingen de memoriepost gehandhaafd.

Post 20. Diverse passiva.

b. Reserve waardeveranderingen.

Voor de toelichting op de verhoging van deze reserve in

1955 moge worden verwezen naar hetgeen hieromtrent is opgemerkt bij de toelichtingen van de balansposten 6a en 7.

Post 21. Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen.

b. Betreffende diverse instellingen, enz.

De stijging met 129 miljoen is het saldo van een toeneming der garanties met 424 miljoen en een daling van de saldi der door de Nederlandsche Bank voor rekening van het rijk gevoerde rekeningen met circa 295 miljoen. Van de stijging der garanties heeft 257 miljoen betrekking op import- en export-garanties.

Balanssaldo.

Het nadelige balanssaldo is in 1955 gestegen met 2813 miljoen (nl. van 3965 miljoen tot 6778 miljoen).

Het vermoedelijk beloop van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I (verminderd met het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds) van het dienstjaar 1955 vertoont een overschot van 174 miljoen.

Het verschil tussen beide mutaties ad 2987 miljoen (2813 miljoen + 174 miljoen) is als volgt te analyseren:

1. Op de balans 1955 opgenomen verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	4060 mln
2. Verschil met betrekking tot de belastingen tussen de aan het jaar 1955 toe te rekenen baten en de in het vermoedelijk beloop der middelen van het dienstjaar 1955 opgenomen bedragen (inclusief een correctie op de per 31-12-'54 geraamde vorderingen)	186 „
3. Ten gunste van de middelen 1955 verantwoorde overboekingen van de tegenwaarde-rekening, welke reeds op de balans 1954 waren geactiveerd	153 „
	4399 mln
4. Ten laste van de Buitengewone Dienst I betaalde watersnoodschade en oorlogsschade, waarvan de schuldverplichting reeds op de balans 1954 voorkomt	780 mln
5. Aanschaffingen in 1955 ten laste van de Gewone Dienst, welke op de balans zijn geactiveerd, verminderd met de afschrijvingen op deze aanschaffingen	292 „
6. Lagere raming van de op de balans 1954 opgenomen verplichtingen inzake oorlogsschade	137 „
7. Voordelig saldo der verschillen tussen de werkelijke en de ultimo 1954 geraamde uitkomsten van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I van het dienstjaar 1954	66 „
8. Toeneming van de reserves van staatsbedrijven	41 „
9. Saldo van diverse mutaties	96 „
	1412 „
	2987 mln

In hoofdstuk V van de miljoenennota is een overzicht gegeven van de mutaties in het balanssaldo. Enkele posten van dit overzicht worden hieronder toegelicht.

I. Lasten betreffende het jaar 1955

Post 1. Lonen en salarissen (inclusief sociale lasten en beloningen in natura aan militair personeel).

Het bedrag van 1109 miljoen bevat 564 miljoen (v.j. 515 miljoen) voor de Ministeries van Oorlog en Marine, 133 mil-

joen (v.j. 125 miljoen) voor het Ministerie van Financiën en 412 miljoen (v.j. 372 miljoen) voor de overige ministeries.

Post 2. Huisvestingskosten, bureaukosten, reis- en verblijfskosten e.d.

In het bedrag van 203 miljoen is 105 miljoen (v.j. 88 miljoen) begrepen voor de ministeries van Oorlog en Marine.

Post 3. Kosten van onderhoud, verbruik materialen, vernieuwing, inrichting en uitbreiding.

Onder deze post zijn opgenomen de kosten van vernieuwing, inrichting en uitbreiding, voor zover deze individueel niet belangrijk zijn. De meer belangrijke kosten zijn begrepen in de investeringen, verwerkt in post 6a van de staatsbalans.

Het bedrag van 324 miljoen is als volgt te specificeren:

Ministeries van Oorlog en Marine	212 mln (v.j. 160 mln ¹⁾)
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	80 mln (v.j. 58 mln)
Overige ministeries	32 mln (v.j. 22 mln)

Post 4. Afschrijvingen.

Hiervoor moge worden verwezen naar de toelichting op post 6a van de staatsbalans.

Post 6. Kosten van sociale voorzieningen en steunverlening.

Specificatie:

Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid:

Noodvoorziening ouden van dagen	291 mln.
Werkloosheidswet	72 mln.
Bijdragen ten behoeve van aanvullende werken	55 mln.
Complementaire sociale voorzieningen en complementaire arbeidsvoorzieningen	51 mln.
Aanvulling Invaliditeitsrente	36 mln.
Kinderbijslag rentetrekken	19 mln.
Diversen	34 mln.
	558 mln. (v.j. 546 mln.)

Ministerie van Maatschappelijk Werk:

Uitvoering van de Wet buitengewoon pensioen 1940—1945	16 mln.
Voorzieningen ten behoeve van Nederlanders in Indonesië	11 mln.
Periodieke uitkeringen aan oorlogsslachtoffers	10 mln.
Diversen	21 mln.
	58 mln. (v.j. 42 mln.)
Overige ministeries	27 mln. (v.j. 26 mln.)
	643 mln. (v.j. 614 mln.)

Post 8d. Bijdragen en subsidies aan sociale fondsen.

Specificatie:

Ministerie van Binnenlandse Zaken:

Annuïteit Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	11 mln.
Toeslagen op pensioenen	79 mln.
Annuïteit Spoorwegpensioenfonds	23 mln.
Toeslag aan gepensioneerden van de Nederlandsche Spoorwegen	18 mln.
Diversen	16 mln.
	147 mln. (v.j. 133 mln.)

Ministerie van Financiën:

Annuïteit Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	25 mln. (v.j. 25 mln.)
Overige ministeries	9 mln. (v.j. 79 mln.)
	181 mln. (v.j. 237 mln.)

¹⁾ Gecorrigeerd bedrag.

In het bedrag van 79 miljoen betreffende 1954 („overige ministeries”) is begrepen de bijdrage ad 70 miljoen aan het pensioenfonds voor de koopvaardij.

Post 8f. Overige bijdragen en subsidies:

Specificatie:

Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting:

Bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen	55 mln.
Bijdragen in de exploitatie van particuliere nieuwbouwwoningen	12 mln.
Premies ten behoeve van de woningbouw	98 mln.
Diversen	1 mln.
	166 mln. (v.j. 140 mln.)

Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening:

Uitvoering van cultuurtechnische werken	69 mln.
Diversen	38 mln.
	107 mln. (v.j. 84 mln.)

Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen:

Bijdrage aan de radio-omroep	24 mln.
Diversen	74 mln.
	98 mln. (v.j. 80 mln.)

Ministerie van Verkeer en Waterstaat:

Uitkeringen aan provincies inzake aanleg en verbetering van wegen, kanalen enz.	35 mln.
Diversen	37 mln.
	72 mln. (v.j. 49 mln.)

Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid:

Bijdragen in het tekort van de vrijwillige ziekenfondsverzekering	9 mln.
Diversen	30 mln.
	39 mln. (v.j. 32 mln.)

Ministerie van Justitie:

Subsidies inzake verpleging van voogdijkinderen	22 mln.
Diversen	9 mln.
	31 mln. (v.j. 29 mln.)

Ministerie van Overzeese Rijksdelen:

Bijdrage ten behoeve van de geldmiddelen van Ned. Nieuw-Guinea	84 mln.
Diversen	16 mln.
	100 mln. (v.j. 34 mln.)
Overige ministeries	67 mln. (v.j. 66 mln.)
	680 mln. (v.j. 514 mln.)

De stijging van de bijdragen en subsidies van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat wordt voornamelijk veroorzaakt door een bijdrage aan het Nationaal Luchtvaart Laboratorium (circa 13 miljoen), welke is aangewend voor aflossing der leningen, welke eerder door het rijk waren verstrekt.

De toeneming der bijdragen van het Ministerie van Overzeese Rijksdelen heeft betrekking op de bijdragen ten behoeve van Nederlands Nieuw-Guinea, het 10-jarenplan Suriname en de Stichting tot Ontwikkeling van de Machinale Landbouw in Suriname. In het bedrag betreffende Nederlands Nieuw-Guinea is begrepen een bijzondere bijdrage van circa 27 miljoen, bestemd voor aflossing der tot dusver aan dit gebiedsdeel verstrekte leningen.

II. Baten betreffende het jaar 1955*Post 1. Belastingen.**Specificatie:**Belastingen op winst, inkomen en vermogen:*

Inkomstenbelasting	1133 mln.	
Loonbelasting	743 mln.	
Vennootschapsbelasting	733 mln.	
Overige belastingen	247 mln.	
		2856 mln.

Kostprijsverhogende belastingen:

Omzetbelasting	1064 mln.	
Accijnzen	498 mln.	
Invoerrechten	510 mln.	
Vereveningsheffing	323 mln.	
Overige belastingen	210 mln.	
		2605 mln.
		5461 mln.

De in bovenstaande cijfers begrepen bedragen der kohierbelastingen berusten uiteraard op ramingen.

III. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo ongunstig beïnvloeden

Post 13. Verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen.

Hiervoor moge worden verwezen naar hoofdstuk V van de miljoenennota en naar de toelichting van balanspost 17d.

IV. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo gunstig beïnvloeden

Post 7. Lagere raming van de op de balans 1954 opgenomen verplichtingen inzake oorlogsschade.

Het bedrag van 137 miljoen is reeds toegelicht bij balanspost 13.

Post 8. Saldo van diverse mutaties.

In dit saldo zijn begrepen de bij-boeking op de tegenwaarderekening bij de Nederlandsche Bank, welke in 1955 geen belangrijk bedrag vormden en daarom niet, zoals in vorige jaren, onder een afzonderlijke post zijn opgenomen. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid van de cijfers is het bedrag van deze overboekingen in 1954 eveneens onder „saldo van diverse mutaties” verwerkt.

Gecomprimeerde Staatsbalansen

(in miljoenen guldens)

Activa

Passiva

	31 dec. 1947	31 dec. 1949	31 dec. 1951	31 dec. 1953	31 dec. 1955		31 dec. 1947	31 dec. 1949	31 dec. 1951	31 dec. 1953	31 dec. 1955
Kas-, bank- en girosaldi . .	1 221	919	521	1 167	669	Schulden op korte termijn.	14 299	12 955	10 197	8 752	6 777
Vorderingen op korte termijn (incl. dispositie-ruimte op buitenlandse kredieten) en vooruitbetalingen	7 022	6 085	6 876	4 806	4 430	Verplichtingen inzake watersnoodschade	—	—	—	648	166
Vorderingen op lange termijn	2 093	1 059	1 359	1 340	1 077	Verplichtingen inzake oorlogsschade	4 908	3 935	3 152	2 365	974
Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	Storting op staatsschuld door institutionele beleggers (incl. rijksfondsen).	1 634	737	134	323	321
Deelneming in het Internationaal Monetair Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	1 400	1 999	2 090	2 090	2 090	Nederlandsche Bank voor overneming rijksmarkenbezit	1 500	1 500	1 500	700	200
Onroerende en roerende goederen	5 114	5 455	6 984	7 874	9 755	Verplichtingen verband houdende met de overeenkomsten van Bretton-Woods	1 326	1 987	2 081	1 794	1 784
Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	2 546	3 083	3 980	4 080	4 165	Schulden op lange termijn:					
Vorderingen uit hoofde van contracten e. d., waar- tegenover verplichtingen staan	778	1 028	1 743	1 393	1 547	a. verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	4 060
Diverse activa	287	369	404	457	392	b. overige schulden . . .	9 124	10 827	11 819	11 590	13 000
						Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
						Verplichtingen uit hoofde van contracten e. d., waar- tegenover vorderingen staan	778	1 028	1 743	1 393	1 547
Saldo	20 461	19 997	23 957	23 207	24 125	Diverse passiva	146	143	1 289	1 217	2 074
	13 254	13 115	7 958	5 575	6 778						
	33 715	33 112	31 915	28 782	30 903		33 715	33 112	31 915	28 782	30 903
Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	1 337	2 530	3 361	3 769	4 032	Garanties en voor rekening van het rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen . . .	1 337	2 530	3 361	3 769	4 032

13. Overzichten van de ontwikkeling van de nationale schuld en van de consolidaties sinds 1945

a. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1945

(in miljoenen gulden)

Datum	Gevestigde binnenlandse schuld	Schuld aan de Nederlandsche Bank	Schatkistpapier in omloop	Schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 februari 1947	Daggeldleningen	Boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 februari 1947	Muntbiljetten in omloop	Schuld aan gemeenten en provincies (terzake van belastingen)	Gemeente- en Provinciefonds, enz.	Stortingen door Rijksfondsen en institutionele beleggers in participatie op een uit te geven vaste lening	Overige binnenlandse schulden op korte termijn	Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Weteropbouw) ¹⁾	Vergoedingen wegens geleden watersnoodschade	Totaal binnenlandse schuld	Gevestigde buitenlandse schuld	Uitlopende buitenlandse schuld	Verplichtingen wegens bij niet I.M.F. opgenomen vreemde valuta	Totaal buitenlandse schuld	Totaal-Generaal
31-12-'45	5 767	—	8 764	—	—	—	178	—	—	1 378	1 080	6 075	—	23 242	576	463	—	1 039	24 281
31-12-'46	7 160	—	5 963	—	—	—	155	15	—	1 543	2 011	5 569	—	22 416	1 022	321	—	1 343	23 759
31-12-'47	7 099	—	7 111	2 000	—	1 500	149	—	—	1 634	1 895	4 908	—	26 296	1 021	984	—	2 005	28 301 ²⁾
30- 6-'48	7 407	—	6 939	1 800	—	1 500	145	—	—	1 538	1 946	4 658	—	25 933	1 887	421	—	2 308	28 241
31-12-'48	7 206	—	6 845	1 800	—	1 500	144	19	—	1 484	1 196	4 346	—	24 540	1 875 ³⁾	399 ⁴⁾	—	2 274	26 814
30- 6-'49	7 158	—	6 426	1 800	—	1 500	136	91	—	1 331	1 310	4 167	—	23 919	2 228	291	—	2 519	26 438
31-12-'49	7 732	—	6 749	1 750	—	1 500	137	133	—	737	1 250	3 935	—	23 923	2 923 ³⁾	450 ⁴⁾	—	3 373	27 296
30- 6-'50	8 359	—	6 380	1 350	—	1 500	138	152	—	317	1 091	3 789	—	23 076	3 053	400	—	3 453	26 529
31-12-'50	8 418	—	5 355	1 650	—	1 500	137	183	—	286	1 109	3 586	—	22 224	3 089 ³⁾	265 ⁴⁾	—	3 354	25 578
30- 6-'51	8 646	13	4 903	1 500	53	1 500	137	183	420 ⁵⁾	135	1 223	3 447	—	22 160	3 026	265	—	3 291	25 451 ⁵⁾
31-12-'51	8 763	—	4 448	1 500	55	1 500	143	66	397	134	1 259	3 152	—	21 417	3 023 ³⁾	206 ⁴⁾	—	3 229	24 646
30- 6-'52	8 573	—	4 852	800	—	1 300	141	29	441	226	1 211	2 970	—	20 543	2 984	129	—	3 113	23 656
31-12-'52	8 360	—	5 508	151	—	1 300	146	—	432	249	1 595	2 728	—	20 469	2 961 ³⁾	64 ⁴⁾	—	3 025	23 494
30- 6-'53	8 405	—	5 624	241	—	1 000	145	91	127	362	1 356	2 556	—	19 907	2 886	7	—	2 893	22 800
31-12-'52	8 360	—	5 508	151	—	1 300	146	—	245	249	1 756	2 728	—	20 443	2 961 ³⁾	64 ⁴⁾	182	3 207	23 650
30- 6-'53	8 405	—	5 624	241	—	1 000	145	91	56	362	1 435	2 556	893	20 808	2 886	7	—	2 893	23 701
31-12-'53	8 785	—	4 605	517	—	700	151	60	207	323	1 796	2 365	648	20 157	2 790 ³⁾	3 ⁴⁾	—	2 793	22 950
30- 6-'54	9 209	—	4 545	306	—	400	151	25	243	265	1 545	2 239	486	19 414	2 511	3	—	2 514	21 928
31-12-'54	10 286	—	3 186	360	—	300	159	34	193	388	1 497	1 710	347	18 460	2 286	—	—	2 286	20 746
30- 6-'55	10 834	—	3 133	480	—	300	167	33	232	272	1 301	1 562	238	18 552	2 050	—	—	2 050	20 602
31-12-'55	10 987	—	3 120	322	—	200	171	20	77	321	1 213	974	166	17 571	2 013	—	—	2 013	19 584
30- 6-'56	11 301	—	2 983	460	—	200	143	12	53	185	769	837	117	17 060	1 973	—	—	1 973	19 033

¹⁾ Gecorrigeerde cijfers.

²⁾ De toeneming is in hoofdzaak te wijten aan de overgang op de staat van de in rijksmarken luidende bezittingen van De Nederlandsche Bank N.V. Daartoe bij de Wet van 30 augustus 1946 (*Stb.* G 226) gemachtigd, sloot de Minister van Financiën op 26 februari 1947 met de Directie van De Nederlandsche Bank N.V. een overeenkomst, waarbij tegen vergoeding van 4471 miljoen een bedrag van R.M. 5933 miljoen door de staat van De Nederlandsche Bank N.V. werd overgenomen. Van het aan de Bank te betalen bedrag bleef de staat voorhands 1500 miljoen schuldig, het resterende bedrag is door de staat betaald met nominaal 2100 miljoen in schatkistpapier, terwijl 871 miljoen door contante betaling dan wel op andere wijze werd verrekend.

³⁾ en ⁴⁾. De afwijkingen tussen deze bedragen enerzijds en de posten 16b en 12f van de staatsbalans per 31 december 1949 resp. 31 december 1950, alsmede de posten 15b en 11f van de staatsbalans per 31 december 1951 resp. 31 december 1952 en de posten 16b en 10e van de staatsbalans per 31 december 1953 anderzijds vinden hun oorzaak in het feit, dat de bedragen ³⁾ en ⁴⁾ betrekking hebben op de opgenomen gedeeltes van de desbetreffende leningen (na aftrek der aflossingen), terwijl onder voornoemde posten van de staatsbalans de hoofdsommen der leningen zijn vermeld (eveneens na aftrek van de afgeloste bedragen), waartegenover de op de balansdatum nog bestaande dispositieruimte aan de actiefzijde der balans onder post 2 parasseert. Voorts is onder

„Buitenlandse schuld op korte termijn” de lopende rente op de balansdatum van zowel de kortlopende als langlopende buitenlandse schuld opgenomen, welke rente uiteraard niet in bovenstaand overzicht is verwerkt.

⁵⁾ Sedert begin 1952 zijn in de publikaties van de vlottende binnenlandse schuld de volgende posten opgenomen: Saldo Gemeentefonds, Saldo Provinciefonds en Schuld aan Gemeenten uit hoofde van geblokkeerde gelden uit het Gemeentefonds. In dit overzicht zijn deze schuldcomponenten teruggewerkt tot 30 juni 1951.

⁶⁾ In 1954 zijn enige wijzigingen aangebracht in de publikatie van de stand van 's rijks kas, welke wijzigingen in het tweede gedeelte van bovenstaand overzicht zijn teruggewerkt tot 31 december 1952. Door deze wijzigingen zijn de cursief gedrukte bedragen in het eerste gedeelte van het overzicht niet meer vergelijkbaar met de overeenkomstige bedragen in het tweede gedeelte (zie de toelichting op de publikatie van de stand van 's rijks kas per 31 januari 1954 in de *Nederlandse Staatscourant* van 18 maart 1954, no. 54. Het saldo van het Gemeentefonds zou, op kasbasis berekend, per de ultimo van de jaren 1949 t/m 1951 hebben bedragen resp. 33, 157 en 273 miljoen. De verplichtingen wegens bij het International Monetary Fund opgenomen vreemde valuta beliepen per de ultimo van de jaren 1947 t/m 1951 resp. 138, 200, 286, 286 en 286 miljoen.

b. Overzicht van de consolidaties sinds 1945
(in miljoenen guldens)

	Stortings- datum	Netto-bedrag	Aard der lening
1946			
3 % Grootboekschuld 1946	1-3-1946	1 007,3	Publieke emissie ten laste van geblokkeerde tegoeden.
3 % N.W.S.	1-7-1946	823,3	Idem.
	1)	23,0	Publieke emissie.
		1 853,6	
1947			
3-3½ % Lening 1947 I	15-3-1947	2 742,5	Publieke emissie (conversie).
3-3½ % Lening 1947 II	1-4-1947	119,8	Geplaatst bij de rijksfondsen (conversie).
3 % \$ Lening 1947	1)	64,4	Publieke emissie.
		2 926,7	
Aflosbaarstelling wegens conversie . .		2 865,8	
		60,9	
1948			
2½ % N.W.S.		40,0	Naasting Ned. Bank.
3 % \$ Lening 1947	1)	181,7	Publieke emissie.
3 % Investeringscertificaten	1)	423,7	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3 % Lening per 1962/64	1-6-1948	1 140,0	Geplaatst bij de rijksfondsen
3¼ % Lening 1948	1-6-1948	360,0	Institutionele beleggers en publieke emissie, ten dele conversie.
3¼ % Beleggingscertificaten	1)	14,2	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
		2 159,6	
Aflosbaarstelling wegens conversie . .		1 225,5	
		934,1	
1949			
3¼ % Lening 1949	1-11-1949	500,0	Geplaatst bij de rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening.
3 % \$ Lening 1947	1)	13,3	Publieke emissie.
3 % Investeringscertificaten	1)	301,5	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3¼ % Beleggingscertificaten	1)	9,3	Idem.
		824,1	
1950			
3 % Investeringscertificaten	1)	148,5	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3¼ % Beleggingscertificaten	1)	11,1	Idem.
3¼ % Lening 1950 I	15-3-1950	200,0	Publieke emissie.
3¼ % Lening 1950 II	1-6-1950	430,0	Geplaatst bij de institutionele beleggers ten laste van de Voorinschrijfrekening.
3¼ % Onderhandse lening 1950	1-5-1950	25,0	Ondershands geplaatst bij een bedrijfspensioenfonds.
		814,6	
1951			
3 % Investeringscertificaten	1)	1,9	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3¼ % Beleggingscertificaten	1)	0,2	Idem.
3½ % Lening 1951	1-5-1951	200,0	Publieke emissie (56 mln) en geplaatst bij de rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening (144 mln).
2½ % Belastingcertificaten	1)	169,9	Publieke emissie.
4 % Lening 1951	16-7-1951	305,7	Ondershands geplaatst bij levensverzekeringsmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
4 % Lening per 1976	16-7-1951	16,9	Ondershands geplaatst bij levensverzekeringsmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
4 % Lening per 1976 II	3-12-1951	0,1	
		694,7	

1) Op deze leningen kan gedurende een bepaalde periode worden ingeschreven.

2) Ter toelichting van de conversie van de 3-3½ % Nederlandse Staatslening 1938 diene het volgende:
Van de 3-3½ % Nederlandse Staatslening 1938 stond op

1 juni 1948 nog uit f 1 225 467 700
Aflossing werd gevraagd voor 109 216 200
Geconverteerd werd f 1 116 251 500

Vrij ingeschreven werd voor f 383 748 500
Totaal bedrag der beide leningen f 1 500 000 000
waarvan 3 % Lening per 1962-64 f 1 140 000 000
en 3¼ % Lening 1948 360 000 000

Onder de vrije inschrijvingen ad f 383 748 500 zijn ook begrepen inschrijvingen ten laste van de 2½ % Liquiditeitsrekening tot een bedrag van f 106 436 200 en ten laste van door institutionele beleggers gehouden 3 % rekeningen bij 's rijks schatkist ter deelneming in toekomstige staatsschuld tot een bedrag van f 192 542 500.

	Stortings- datum	Netto-bedrag	Aard der lening
1952			
3 % Investeringscertificaten	1)	0,6	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
4 % Lening per 1977 I, II en III . .	1-2-1952 1-3-1952 1-11-1952	0,3	Onverschands geplaatst bij levensverzekeringsmaatschappijen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
		— 0,9	
1953			
3 % Investeringscertificaten	1)	0,4	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3¾ % Lening 1953	1-4-1953	200,0	Publieke emissie.
3½ % Lening 1953 I	1-9-1953	400,0	Publieke emissie (339 mln) en geplaatst bij de Rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening (61 mln).
3½ % Lening 1953 II	1-9-1953	140,0	Geplaatst bij de rijksfondsen en -instellingen ten laste van de Voorinschrijfrekening.
		— 740,4	
1954			
3 % Investeringscertificaten	1)	0,6	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3½ % Lening 1954	1-2-1954	70,3	Onverschands geplaatst bij een bedrijfspensioenfonds.
3¼ % Lening 1954 I	15-2-1954	300,0	Publieke emissie.
3¼ % Lening 1954 II	15-2-1954	150,0	Geplaatst bij de rijksfondsen en -instellingen ten laste van de Voorinschrijfrekening.
2½ % Schatkistcertificaten	2-8-1954	398,4	Omzetting bijzondere schatkistbiljetten in handen van het bankwezen in 8-, 10- en 12-jarige schatkistcertificaten.
2¾ % Schatkistcertificaten	2-8-1954	403,2	
2½ % Schatkistcertificaten	2-8-1954	398,4	
		— 1 720,9	
1955			
3 % Investeringscertificaten	1)	0,2	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3¼ % Lening 1955	1-2-1955	600,0	Publieke emissie (410 mln) en geplaatst bij de rijksfondsen en -instellingen ten laste van de voorinschrijfrekening (190 mln).
3¼ % Lening 1955 II	20-10-1955	250,0	Publieke emissie (137 mln) en geplaatst bij de rijksfondsen en -instellingen ten laste van de voorinschrijfrekening (113 mln).
		— 850,2	
1956			
3 % Investeringscertificaten	1)	1,0	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3½ % Lening 1956	1-5-1956	400,0	Publieke emissie (280,1 mln.) en geplaatst bij de rijksfondsen en -instellingen ten laste van de voorinschrijfrekening (119,9 mln).
		— 401,0	
		8 895,4	

1) Op deze leningen kan gedurende een bepaalde periode worden ingeschreven.

14. Beknopt overzicht van de begrotingen der fondsen en staatsbedrijven voor 1957

(in miljoenen guldens)

In dit overzicht worden de begrotingen van de verschillende fondsen en staatsbedrijven in beknopte vorm weergegeven. Hoewel deze aanvullende gegevens voor de beoordeling van het totaalbeeld der rijksbegroting niet noodzakelijk zijn en deswege

tot heden niet in de miljoenennota werden opgenomen, zijn zij, ter nadere algemene informatie, aan de miljoenennota 1957 in een afzonderlijke bijlage toegevoegd.

A. ALGEMEEN BURGERLIJK PENSIOENFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Apparaatskosten Pensioenraad	3,9	Pensioenraad	0,4
		vnl. ontvangsten wegens werkzaamheden voor derden, nl. Buitengewone Pensioenraad en rijk.	
Pensioenen, voorlopige pensioenen en toeslagen alsmede kindertoeelage aan gepensioneerden	301,0	Pensioenen	506,2
		Restitutie door het rijk van toeslagen en kindertoe-lagen	76,8
		Annuititeit door het rijk (artikel 158 Pen-sioenwet)	10,7
		Bijdrage van het rijk (artikel 168a Pensioen-wet)	25,4
		Bijdragen voor eigen- en gezinspensioen door rijk en lagere publiekrechtelijke lichamen	287,5
		Bijdragen voor inkoop	9,0
		Bijdragen van het rijk voor pensioenen van weduwen en wezen van militairen	14,5
		Rente van beleggingen	81,2
		Diverse andere ontvangsten	1,1
Beleggingen	439,7	Beleggingen	238,0
Definitieve beleggingen	239,7	Aflossingen van definitieve leningen, uitlotingen en verkoop	38,0
Tijdelijke beleggingen	200,0	Aflossing van tijdelijke beleggingen en ver-koop schatkistpapier	200,0
	744,6		744,6

B. ZUIDERZEEFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Zuiderzeesteunwet	1,7	Uitkering t.l.v. hoofdstuk IX B	1,7

Buitengewone Dienst

<i>Kapitaalsuitgaven</i>		<i>Kapitaalsontvangsten</i>	
Zuiderzeesteunwet	0,0	Zuiderzeesteunwet	
		Uitkering t.l.v. hoofdstuk VII B	0,0
Afsluitdijk c.a.	0,1	Afsluitdijk c.a.	
		Uitkering t.l.v. hoofdstuk IX B	0,1
Noordoostelijke Polder	43,4	Noordoostelijke Polder	43,4
Waterbouwkundige werken	4,9	Waterbouwkundige werken	4,9
Landbouwkundige werken	38,5	(Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas)	
		Landbouwkundige werken	38,5
		Opbrengst produkten e.d.	9,3
		Opbrengst huren, pachten e.d.	10,2
		Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas	17,6
		Diverse andere inkomsten	1,4
Oostelijk Flevoland	30,7	Oostelijk Flevoland	30,7
Waterbouwkundige werken	17,1	Waterbouwkundige werken	17,1
Landbouwkundige werken	13,6	(Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas 17,0)	
		Landbouwkundige werken	13,6
		Verkoop woningen	1,5
		Huisvestings- en verpleeggelden ..	0,5
		Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas	11,6
Markerwaard	24,2	Markerwaard	24,2
Waterbouwkundige werken	24,2	(Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas)	
Wieringermeer	0,7	Wieringermeer	0,7
		(Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas)	
Overige uitgaven	0,2	Overige ontvangsten	0,2
		(Kapitaalverstrekking uit 's rijks kas)	
	99,3		99,3

C. LANDBOUW-EGALISATIEFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Inkomsten</i>	
Nadelig saldo aan- en verkoop binnenlandse granen ..	15,0	Aandeel in de accijns gedistilleerd	6,7
Nadelig saldo aan- en verkoop suiker	14,6	Nadelig saldo	159,0
Nadelig saldo aan- en verkoop vlees en vleesprodukten	25,0		
Toeslag op consumptiemelk	60,7		
Uitkeringen t.b.v. veehouders t.g.v. gegaran-			
deerde basis-melkprijs	49,4		
	110,1		
Onvoorziene uitgaven	1,0		
	165,7		165,7

D. GEMEENTEFONDS**Uitgaven en middelen Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Belastinguitkering aan gemeenten	290,3	10,79 % van de opbrengst der daarvoor aangewezen	
Algemene uitkering aan gemeenten en toevoeging aan		rijksbelastingen	754,9
de reserve over de lopende dienst	754,9	4,15 % van de opbrengst der daarvoor aangewezen	
		rijksbelastingen	290,3

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Beschikking over de reserve	memorie	Toevoeging aan de reserve	6,6

E. PROVINCIEFONDS**Gewone Dienst**

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Uitkeringen aan provinciën, als bedoeld in artikel 126 <i>undevicies</i> der provinciale wet	52,5	Uitkering uit 's rijks middelen, als bedoeld in artikel 126 <i>duodevicies</i> der provinciale wet	52,5

F. SCHEEPVAARTFONDS**Uitgaven en ontvangsten der exploitatie**

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Exploitatiekosten regeringsschepen	12,7	Inkomsten regeringsschepen	18,9
Kosten huur en exploitatie schepen van derden	19,1	Inkomsten schepen van derden	15,8
Algemene exploitatiekosten	0,4		
Afschrijvingen	2,0		
Uitkering aan de hoofdstukken VII A 1 en VII B wegens rente en verzekeringspremies	0,5		
Uitkering aan hoofdstuk IX B van het voordelig saldo	0,0		
	34,7		34,7

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aankopen	0,1	Afschrijvingen	2,0
Uitkering aan hoofdstuk IX B	2,0	Uitkering van hoofdstuk IX B	0,1
	2,1		2,1

G. STAATSDRUKKERIJ- EN UITGEVERIJBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen	6,3	Opbrengsten	18,4
Verbruik papier en direct materiaal	6,3	Andere baten der exploitatie	0,2
Werk door derden	4,8		
Rente en assurantie	0,3		
Afschrijvingen	0,4		
Omzetbelasting	0,5		
	18,6		18,6

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Gebouwen en terreinen, nieuw-, aan- en verbouw en aankoop van gronden en opstallen door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst	1,8	Uitkering van het rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van het gebouw en terrein en voor aanschaf van werktuigen en gereedschappen	2,2
Aanschaffing van werktuigen en gereedschappen	0,4	Afschrijvingen	0,4
Uitkering aan het rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,4	Opbrengst overgedragen kapitaalgoederen	0,0
Uitkering aan het rijk wegens opbrengst overgedragen kapitaalgoederen	0,0		
	2,6		2,6

**H. STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE
EN TELEFONIE EN DE RIJKSPOSTSPAARBANK**

Lasten en baten der exploitatie van het Staatsbedrijf der P.T.T.

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Posterijen	216,2	Posterijen	190,5
Telegrafie	21,3	Telegrafie	25,3
Telefonie	191,0	Telefonie	273,1
Radio-verkeersdienst	8,2	Radio-verkeersdienst	12,0
Draadomroep	16,7	Draadomroep	16,3
Technische verzorging zendmiddelen v. d. omroep en televisie; luister- en kijkgeld	9,3	Technische verzorging zendmiddelen v. d. omroep en televisie; luister- en kijkgeld	10,4
Algemene bedrijfslasten	8,2	Algemene bedrijfsbaten	13,8
Centrale werkplaats	6,7	Centrale werkplaats	7,0
Rijksautomobielcentrale	7,4	Rijksautomobielcentrale	11,6
Dr. Neher-laboratorium	4,4	Dr. Neher-laboratorium	5,4
Postcheque- en Girodienst	43,7	Postcheque- en Girodienst	43,9
Subsidies	0,1	Beschikking over reserves	0,1
Afschrijvingen	77,6	Uitkering van het rijk voor het nadelig saldo der exploitatie	36,5
Rente	32,5		
Toevoeging aan de reserve	2,6		
	645,9		645,9

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kosten van voorbereiding, oprichting, uitbreiding en vernieuwing	133,4	Uitkering van het rijk ter bekostiging van kapitaals- uitgaven	133,4
Uitkering aan het rijk wegens aflossing op het kapitaal	77,6	Afschrijvingen	77,6
Uitkering aan het rijk wegens toevoeging aan de reserves	2,6	Bedrag der toevoeging aan de reserves, voor uitkering aan het rijk beschikbaar gekomen	2,6
	213,6		213,6

Lasten en baten der exploitatie van de Rijkspostspaarbank

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfslasten	61,1	Bedrijfsbaten	76,9
Toevoeging aan de reserves	15,8		
	76,9		76,9

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Baten</i>	
Kosten van aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voor- raden	3,0	Beschikking over reserve t.b.v. de aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voorraden	3,0
	3,0		3,0

I. STAATSMUNTBEDRIJF

Lasten en baten der exploitatie

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Personeelsuitgaven	0,9	Vergoeding voor verrichten van muntwerkzaamheden	1,0
Onderhoudskosten	0,1	Overige baten der exploitatie	0,6
Materiaal en metaalverbruik	0,2		
Diverse exploitatielasten	0,3		
Afschrijvingen	0,1		
	1,6		1,6

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aanschaffing van werktuigen en meubelen en aanmaak van werktuigen	0,1	Uitkering van het rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van gebouwen en ter- reinen en voor aanschaf en aanmaak van werktuigen en meubelen	0,1
Uitkering aan het rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,1	Afschrijvingen	0,1
	0,2		0,2

J. STAATSVISSERSHAVENBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Uitgaven voor haven, hallen, water, elektriciteit, terreinen, scheepshellingen en droogdok e.d.	1,3	Inkomsten van haven en hallen, voor water, elektriciteit, terreinen, scheepshellingen en droogdok e.d. ..	2,0
Uitkering aan het A.B.P.	0,1		
Uitkeringen aan het rijk voor pensioenen, premïën en rente	0,3		
Afschrijvingen	0,3		
	<u>2,0</u>		<u>2,0</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Terreinen, gebouwen en inrichtingen	1,4	Uitkering van het rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van terreinen, gebouwen en inrichtingen	1,4
Uitkering aan het rijk wegens aflossing	0,3	Afschrijvingen	0,3
	<u>1,7</u>		<u>1,7</u>

K. STAATSMIJNEN IN LIMBURG**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen:		Opbrengstrekeningen koolwinningsbedrijven, cokesfabrieken en chemische bedrijven, energiebedrijven en diverse bedrijven en diensten	931,7
Koolwinningsbedrijven	400,0	Diverse baten	2,0
Cokesfabrieken	237,2		
Stikstofbindingsbedrijf	135,1		
Gasdistributiebedrijf	34,4		
Energiebedrijven	54,9		
Diverse bedrijven en diensten	26,0		
	<u>887,6</u>		
Ten laste van diverse artikelen	59,2		
	<u>828,4</u>		
Subsidies	1,0		
Recht op de mijnen	0,8		
Afschrijvingen	57,5		
Rente	2,0		
Tegoedschrijving aan reserverekeningen	4,0		
Vennootschapsbelasting	30,0		
Uitkering aan het rijk als dividend op het aandelenkapitaal	10,0		
	<u>933,7</u>		<u>933,7</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aanlegwerken:		Uitkering van het rijk wegens verstrekking van kapitaal	21,5
Bestaande bedrijven	80,0	Afschrijvingen	57,5
Staatsmijn Beatrix	7,0	Toeneming reserves en voorzieningen	10,0
	<u>87,0</u>	Aflossing op de hypothecaire lening „Thuis Best” e.a.	0,8
Aandelen van vreemde ondernemingen	0,5		
Hypothecaire leningen aan de Stichting „Thuis Best” e.a. voor woningen t.b.v. het personeel der Staatsmijnen en voorschotten voor woningbouw door personeel	2,3		
	<u>89,8</u>		<u>89,8</u>